

การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2552

การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2552

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2552

สมิธ วุฒิสวัสดิ์. (2552). การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียน

ปัญจทรัพย์ ดินแดง. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ:

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษา:อาจารย์อนุสรณ์ อรรถศิริ.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญจทรัพย์ ดินแดง กรุงเทพฯ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญจทรัพย์ จำนวน 281คน เป็นนักเรียนหญิง 161 คนและนักเรียนหญิง 120 คน โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็น แบบสอบถามปัจจัยทางด้านส่วนตัวและปัจจัยทางด้านครอบครัวและแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระ (t - test independent) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทำการวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Scheffe

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีเหมาะสมที่สุด ($\bar{X} = 3.77$)

2. ปัจจัยด้านส่วนตัวที่มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ดังรายละเอียดดังนี้

2.1 นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 นักเรียนที่มีระดับของชั้นปีศึกษาต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ปัจจัยด้านครอบครัว ที่มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ดังรายละเอียดดังนี้

3.1 นักเรียนที่มีสถานภาพของครอบครัวต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 นักเรียนที่มีขนาดของครอบครัวต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

THE STUDY OF FAMILY RELATIONSHIP OF SECOND LEVEL STUDENTS

AN ABSTRANCT
BY
SMITH VUTHISAWAT

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University
May 2009

Smith Vuthisawat. (2009). *The study of Family Relationship of second level students in Panchasap school*. Master's Project, M.Ed.(Guidance and Counseling Psychology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.
Project Advisor: Assist. Prof. Archan Anusorn autthasiri.

The purpose of this research was to study Family relationship of second level students in Panchasap school. The subjects were 281 students in Panchasap school by simple random sampling. The research instrument was the Family Relationship questionnaires, Cronbach's alpha coefficients was 0.93. The data was analyzed by using Independent t-test, One-way ANOVA and Scheffe's method.

The results of the study were as follows:

1. The Family relationship of the second level students in Panchasap school was found to be at the high level ($\bar{X} = 3.77$).
2. The Personality of second level students had effect on Family relationship as this follows.
 - 2.1 There was significant different by sex at .05 level.
 - 2.2 There was significant different by grade level at .05 level.
 - 2.3 There was no significant of Family relationship of second level by GPA.
3. The Family factor of the second level students had effect on Family relationship as this follows.
 - 3.1 Students form difference status family had different of Family relationship at the .05 level.
 - 3.2 Students form difference family side had no statistical significant difference of Family relationship.

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะความกรุณาของ อาจารย์อนุสรณ์ อรรถศิริ ประธานควบคุมสารนิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.นันทา สู้รักษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ และกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนการแก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ รองศาสตราจารย์ชูชีพ อ่อนโคกสูง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปราณี เสนีย์ อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยด้วยความรักและเมตตา

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษาที่ให้ความรู้และคำแนะนำ ตลอดระยะเวลาการศึกษาและการทำวิจัย

ขอขอบคุณองค์การมูลนิธิกรุณา (Kharuna Foundation) ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่สนับสนุนทุนการศึกษา ตลอดจนจบการศึกษาในครั้งนี้

ขอขอบคุณ พ.ต.ท.หญิง วันเพ็ญ วิวิธศิริ คุณลินดา พรหมลักษณ์ คุณกรณัฐ์ สกุลกฤติ และเพื่อนๆ วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนวทุกคน ที่ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ขอขอบคุณซิสเตอร์ศรีไพร กระทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนปัญจทรัพย์ดินแดงที่อนุญาตและให้ความสะดวกในการให้นักเรียนในโรงเรียนปัญจทรัพย์ ดินแดง เป็นผู้ถูกวิจัย จำนวน 282 คน

ขอขอบคุณนักเรียนโรงเรียนปัญจทรัพย์ ดินแดง ในช่วงชั้นที่ 2 ที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามด้วยความอดทน

ขอบคุณ คุณเรณู วุฒิสวัสดิ์ นางสาวเบนยามิน วุฒิสวัสดิ์ เด็กหญิงมิริยม วุฒิสวัสดิ์ ที่ให้กำลังใจ ให้ความร่วมมือทุกอย่างในการทำวิจัยครั้งนี้ ทำยสุดนี้ผู้วิจัยขอน้อมระลึกถึงพระคุณอันสูงสุดของบิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณ ผู้ที่เป็นแรงบันดาลใจ ความห่วงใย ตลอดจนกำลังใจต่อผู้วิจัยตลอดมา จนสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สมิธ วุฒิสวัสดิ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	6
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	6
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
สมมติฐานการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว	
ความหมายของครอบครัว.....	11
บทบาทและหน้าที่ของครอบครัว.....	11
ประเภทของครอบครัว.....	13
คุณลักษณะครอบครัวที่พึงประสงค์.....	15
ความสำคัญของครอบครัว.....	17
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว	
ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว.....	21
แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว.....	22
องค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว.....	31
ลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัว.....	33
ความสำคัญของสัมพันธภาพในครอบครัว.....	36
งานวิจัยเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว.....	38

สารบัญ (ต่อ)

เอกสารเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล.....42

บทที่

หน้า

3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....47

 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....47

 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....47

 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....52

 การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....52

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์และแปลผล.....55

 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....55

5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

 ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....82

 สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....84

 อภิปรายผล.....86

 ข้อเสนอแนะ.....91

บรรณานุกรม.....93

ภาคผนวก.....103

ประวัติย่อผู้วิจัย.....111

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	จำนวนและค่าร้อยละของนักเรียนช่วงในชั้นที่ 2 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านครอบครัว ในด้านเพศ ระดับชั้นปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมการปรับตัวด้านการเรียน สถานภาพของครอบครัว และขนาดของครอบครัว.....	56
2	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัวรายด้านและโดยรวม....	58
3	ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของ สัมพันธภาพในครอบครัว จำแนกตามเพศ.....	59
4	ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามระดับชั้น.....	61
5	ค่าสถิติเปรียบเทียบรายคู่ความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงที่ 2 จำแนกตามระดับชั้น.....	63
6	ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	65
7	ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน.....	67
8	ค่าสถิติเปรียบเทียบรายคู่ความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงที่ 2 จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน.....	69
9	ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามการปรับตัวทางด้านการเรียน.....	71
10	ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามสถานภาพครอบครัว.....	73
11	ค่าสถิติเปรียบเทียบรายคู่ความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงที่ 2 จำแนกตามสถานภาพครอบครัว.....	74
12	ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามขนาดของครอบครัว.....	76

บัญชีตาราง (ต่อ)

- 13 ค่าสถิติเปรียบเทียบรายคู่ความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัวในรายคู่ จำแนกตาม
สถานภาพของครอบครัว.....78
- 14 ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวมและรายด้าน
จำแนกตาม ขนาดของครอบครัว.....80

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของทุกชีวิตที่เกิดมาและอาศัยอยู่ในโลกนี้ เป็นสถาบันแห่งแรกที่ทำให้ชีวิต ช่วยสอนการมีชีวิตให้อยู่อย่างการเป็นมนุษย์ เป็นสถาบันที่สอนในการดำเนินชีวิตในโลกว่าควรจะดำเนินชีวิตให้ดีได้อย่างไร เป็นสถาบันที่ทุกๆ คนจะต้องเรียนรู้ในทุกๆ ศาสตร์ที่อยู่ในนั้น เพื่อให้ชีวิตเป็นชีวิต ดังนั้นสถาบันครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดแห่งแรกของชีวิตและของสังคม ซึ่งในสถาบันครอบครัวนี้ได้มีการกำหนดกฎระเบียบ บทบาทของสมาชิกแต่ละคน มีรูปแบบการสื่อสาร มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทั้งทางอารมณ์และจิตใจและเป็นสถาบันที่มีพื้นฐานของสัมพันธภาพที่แน่นแฟ้น เป็นสถาบันที่มีความอบอุ่น มั่นคง เต็มไปด้วยความรัก ความเข้าใจ ความห่วงหาอาทรต่อกันและกันอยู่เสมอ เพราะสมาชิกทุกคนในครอบครัวต่างก็เรียนรู้ที่จะปฏิบัติภาระหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยพ่อแม่มีหน้าที่ในการประกอบสัมมาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัวให้อยู่ดีมีความสุข ในขณะที่เดียวกันก็ได้อบรมสั่งสอนปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อลูก เพื่อขัดเกลาให้มีพฤติกรรมที่ดีที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินชีวิต เพราะเมื่อเติบโตขึ้นจะได้เป็นพลเมืองที่ดีมีศักยภาพเป็นประชากรที่มีคุณภาพของครอบครัว ของสังคมและของประเทศชาติบ้านเมือง เพื่อที่จะให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งในชีวิต ในครอบครัว ในสังคม ในประเทศชาติบ้านเมืองและในโลกเพื่อความผาสุกในการอยู่ร่วมกัน และอย่างสันติ

เพราะฉะนั้นชีวิตทุกๆ ชีวิตที่เกิดมาแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีของแต่ละคนให้อาศัยอยู่ในครอบครัว อยู่ในสังคม และอยู่ในโลกนี้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชีวิตใหม่ของลูกน้อย ชีวิตของลูกน้อยจะประสบผลสำเร็จได้มากน้อยแค่ไหนเพียงใดก็จะได้จากประสบการณ์ ที่ได้รับมาจากครอบครัว (ฝ่ายวิชาการ บริษัทสกายบุ๊กส์.2547 : 9) ครอบครัวไทยในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ไล่ดังต่อไปนี้คือ

1. ครอบครัวแบบแรกนี้เรียกว่าครอบครัวขยาย (Extended family) ซึ่งครอบครัวขยายนี้จะประกอบไปด้วย พ่อ แม่และลูก รวมทั้งปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา และอาจจะมีเครือญาติของสามีหรือภรรยาอาศัยรวมอยู่ด้วย อาจจะเป็นครอบครัวที่ใหญ่ที่มีคนอยู่ร่วมกันหลายคน เราจะพบกับครอบครัวแบบนี้ได้ในชนบทและเริ่มที่หาย เพราะในชนบทในปัจจุบันเริ่มที่จะเป็นครอบครัวแบบประเภทที่ 2 มากยิ่งขึ้นนั่นอาจจะเป็นเพราะเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

2. ครอบครัวประเภทที่สองนี้เรียกกันว่าครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) ประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก ครอบครัวประเภทนี้กำลังมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ครอบครัวประเภทนี้จะมีเพิ่มมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในสังคมเมือง
3. ครอบครัวประเภทที่สามคือ ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว (Single-Parent family) ครอบครัวในลักษณะนี้ เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อหรือแม่ทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวเพียงคนเดียว และก็จะเพิ่มมากยิ่งขึ้น ดังที่มีสถิติการหย่าร้างเกิดขึ้นและเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา

ครอบครัวเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจมีการดำเนินชีวิตร่วมกันมีในเวลาความสัมพันธ์กันทางกฎหมายและสายโลหิต ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว เป็นสัมพันธ์ภาพที่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล เป็นกระบวนการที่มันสะสมและก่อกำเนิดขึ้นทีละเล็กทีละน้อย และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และจึงรวมกันเข้าเป็นส่วนประกอบของกระบวนการ ทำให้เกิดความคุ้นเคยระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกันในครอบครัว และโดยการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อบุคคลอื่นๆ ในครอบครัวนั้น เราจำเป็นที่จะต้องเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์เสียก่อน โดยให้เราเริ่มศึกษาเรียนรู้จากการเข้าใจในตนเองทั้งหมดเสียก่อน เรียนรู้จักอารมณ์ของตนเอง เรียนรู้จักพฤติกรรมว่าตนเองเป็นคนอย่างไร และรวมไปถึงการรู้จักในการจัดการและแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อบุคคลสามารถที่จะเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้แล้ว เชื่อว่าบุคคลก็สามารถที่จะเรียนรู้เพื่อที่จะเข้าใจบุคคลอื่นๆ ทั้งที่อยู่ในครอบครัวและในสังคมอื่นได้เป็นอย่างดีและได้ไม่ยากนัก การดำเนินชีวิตของบุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัวให้เป็นอย่างราบรื่นและเป็นไปอย่างมีความสุขอย่างสมบูรณ์ก็จะทำให้เกิดทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ไม่เพียงแต่ที่อาศัยอยู่ครอบครัวเท่านั้น แต่จะขยายออกไปถึงบุคคลอื่นๆ ที่ไม่อยู่ในครอบครัวอีกด้วย ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เต็มไปด้วยคุณภาพและประสิทธิภาพนี้จะทำให้เกิดความแน่นแฟ้น เกิดความเข้าใจระหว่างบุคคลต่อบุคคลได้ดี นำมาซึ่งความสุข ความสำเร็จตั้งแต่ตนเอง ครอบครัว สังคมและไปจนถึงประเทศชาติบ้านเมืองที่ตนเองเป็นสมาชิกให้ดำเนินไปอย่างสันติและความผาสุกตลอดไป

แต่อย่างไรก็ตามในท่ามของความเจริญก้าวหน้าของสังคมปัจจุบันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็วรวมทั้งความกดดันทางด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น ได้ทำให้ลักษณะโครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความผูกพันใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลง พ่อแม่ไม่มีเวลาสนทนากับลูก คนแก่กับหลานมีช่องว่างระหว่างวัยไม่สามารถจะเข้าใจความต้องการของกันและกันได้ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาการติดยาเสพติด อาชญากรรม ไปจนถึงครอบครัวแตกแยก ดังมีสถิติการหย่าร้างของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ.2548 มากถึง 86,982 คู่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2548) และนอกจากนี้ก็มีครอบครัวที่มีสมาชิกมีความสัมพันธ์ที่ห่างเหินกัน ซึ่ง

ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชีวิตครอบครัว“เสื่อมถอย” (Rodger 1996) และจากการศึกษาของ ทิพย์วัลย์ สุทิน (2542:1) พบว่า จะพบเด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดีนั้นมักจะประสบปัญหาทางด้านจิตใจ ปรับตัวได้ไม่ดีไปด้วย มักมีปัญหาในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง ก่อให้เกิดผลเสียต่อตัวเด็กเอง ครอบคลุมบรรยากาศในการเรียนรู้ การศึกษาภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรม ได้แก่ ขาดเรียนบ่อย หนีเรียน ลักขโมย พูดยุติ ก้าวร้าว มีปัจจัยส่งเสริมให้ปัญหาคงอยู่มากที่สุดคือ สัมพันธภาพในครอบครัวที่ผิดปกติ (จำเนียร สตราซต 2541:171) ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่ของปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ต่างมาจากการขาดสัมพันธภาพที่ดี ด้วยสาเหตุที่กล่าวมาทำให้หลายๆ ประเทศได้ทำการรณรงค์เพื่อพัฒนาเสริมสร้างให้สถาบันครอบครัวเข้มแข็ง มีคุณภาพ โดยปี ค.ศ. 1994 เป็นปีครอบครัวสากล (International Year of the Family) ซึ่งประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ว่าด้วยการเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นแผนต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) เป็นแผนพัฒนาประเทศโดยยึดเอาคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และนอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2545-2549) ที่รัฐบาลมีความประสงค์จะพัฒนาบุคคลในชาติให้เจริญเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างดี อย่างมีความสุข มีอย่างคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นกำลังที่เข้มแข็งในการพัฒนาประเทศชาติ ซึ่งนั่นแสดงให้เห็นว่าครอบครัวเป็นหน่วยที่สำคัญเป็นหน่วยแรกของการพัฒนาประเทศ ครอบครัวมีหน้าที่พื้นฐานในการสืบทอดเผ่าพันธุ์ ปกป้องและให้การศึกษอบรมเลี้ยงดูบุตร ตลอดจนให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว และที่สำคัญที่สุดคือการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

โดยเหตุผลดังกล่าวทำให้เกิดปัจจัยที่ทำให้มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ดีหรือไม่ดีนั้น ก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน เช่นบทบาทของสมาชิก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเปิดเผยตนเอง การตระหนักถึงความรู้สึกและ ความเข้าใจต่อสมาชิกในครอบครัว การหาทางเลือกที่ดีในการกำจัดความขัดแย้งให้หมดไป (สุพิศ รณขาว. 2542:48) การเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดคือ การร่วมมือกันแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัน ด้วยการหันหน้าเข้าหากันปรับความเข้าใจซึ่งกันและกัน ช่วยกันแก้ไขข้อบกพร่องของกันและกัน ช่วยกันพัฒนาให้แต่ละคนสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ (สมบุญ ชนัญญา.2540:141)

จากปัญหา จากอุปสรรค ดังที่กล่าวมาข้างต้นที่เกิดขึ้นกับหลายๆ ครอบครัว เราจะเห็นได้ว่าแต่ละครอบครัวได้ทำการแก้ปัญหาที่หลากหลาย และมีผลลัพธ์ที่แตกต่างกันไป นั่นก็เป็นเพราะว่าแต่ละคน แต่ละครอบครัวมีวิธีคิด มีวิธีในการแก้ไขปัญหาที่ไม่เหมือนกัน ในสถานการณ์ที่เลวร้ายและย่ำแย่ในครอบครัว หากสมาชิกในครอบครัวมีวุฒิภาวะ มีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี ก็จะสามารถช่วย

ให้การที่จะเผชิญหน้ากับอุปสรรค ปัญหาต่างๆ เป็นไปด้วยดี นั่นก็เป็นเหตุผลที่มีคนได้กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นศิลปะของการเอาตัวรอดที่จะนำพาชีวิตให้ดำเนินไปอย่างสร้างสรรค์ ดังจากการเขียนไว้ของ (กรมสุขภาพจิต, 2543, 22) เพราะฉะนั้นคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ที่สมบูรณ์นั้นจะมีลักษณะที่ดีดังต่อไปนี้คือ 1) เป็นบุคคลที่มีความเข้าใจในตนเองได้เป็นอย่างดีและลึกซึ้ง รู้จักจุดเด่นจุดด้อย หรือจุดอ่อนจุดแข็งของตนเองเป็นอย่างดี เป็นบุคคลที่สามารถในการครอบครองควบคุมอารมณ์ได้ดี พร้อมทั้งเป็นบุคคลที่สามารถจะแบ่งแยกจุดหมายหรือตั้งเป้าหมายให้เป็นระยะได้ คือระยะสั้นและระยะยาวของชีวิตเพื่ออำนวยความสะดวกการประเมินของการดำเนินชีวิต 2) เป็นบุคคลที่มีความเข้าใจในตัวตนผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้จักในการผ่อนหนักผ่อนเบา มีการยืดหยุ่นของการดำเนินชีวิต และสามารถที่จะแสดงออกของแต่ละอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม และถูกต้องตามกาลเทศะ ควบคุมอารมณ์ตนเองได้เป็นอย่างดีในทุกๆ สถานะการณ์ 3) เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการตัดสินใจของการแก้ปัญหาและแก้ไขความขัดแย้งได้เป็นอย่างดี เป็นบุคคลที่สามารถที่จะกำจัดความวิตกกังวลและความเครียดที่จะเป็นอุปสรรคต่อการที่จะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งที่ดีๆ ในชีวิตได้ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2542, หน้า 15) ได้กล่าวไว้ว่าความฉลาดทางอารมณ์ของแต่ละบุคคลนั้นมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านความคิด ความฉลาดในอารมณ์ บางคนเป็นบุคคลที่ชาญฉลาดและมีอารมณ์ที่ละเอียดอ่อน และบางครั้งก็เป็นบุคคลที่ลึกลับซับซ้อนยากแก่การเข้าใจ บางคนแม้จะเป็นคนที่ฉลาดหลักแหลมแต่ก็เป็นคนที่หงุดหงิดง่าย มีอารมณ์ที่ไม่ดีมีความวุ่นวายใจอยู่เป็นประจำ และใน ขณะที่บางคนมีความสงบเยือกเย็น มีความมั่นคง มีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีสมาธิ ไม่วอกแวกวุ่นวาย ดังนั้นอารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆ เหล่านี้มีผลต่อความคิดและการกระทำของแต่ละบุคคล บางคนใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ บางคนมีความหวังในชีวิตและมองโลกในแง่ดี บางคนก็สามารถที่จะระงับอารมณ์หรือความรู้สึกต่างๆ ได้เก่ง จึงทำให้อุปสรรคปัญหาต่างๆ ในการดำเนินชีวิตแก้ไขได้ด้วยดี การใช้อารมณ์ในเรื่องการสร้างและรักษาสัมพันธภาพในครอบครัวนั้นเมื่อประกอบที่สำคัญๆ ดังนี้คือ 1) มีความเข้าใจและความรู้สึก มีมุมมอง ทศนคติ และสนใจในสิ่งที่เป็นกังวลของสมาชิกในครอบครัว 2) มีจิตใจแห่งการรับรู้และตอบสนองความต้องการของตนเองในครอบครัวได้เป็นอย่างดี 3) มีความเข้าใจในการรับรู้ในความต้องการและการพัฒนาการของสมาชิกในครอบครัว ส่งเสริมความรู้ความสามารถให้ถูกต้องและให้ถูกวิธี และเป็นไปอย่างเหมาะสมของแต่ละบุคคล (คมเพชร ฉัตรศุภมงคล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, 2544, หน้า 3) ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องในครอบครัวจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เด็กและวัยรุ่นได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมอย่างเป็นลำดับ

เพราะฉะนั้นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว และให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพประสิทธิภาพในครอบครัวนั้นจำเป็นที่จะต้องเริ่มต้นจากตัวของบุคคลในครอบครัวเป็นอันดับแรก ด้วยการให้มีการส่งเสริมการพัฒนาการความฉลาดทางอารมณ์ให้ดีและให้สูงขึ้น เพราะว่าบุคคลที่สามารถจะปรับตัว

ให้ดีและให้สูงขึ้นนั้นเป็นบุคคลที่จะอยู่ในครอบครัวและในสังคมได้ดีด้วย พร้อมกันนี้บุคคลดังกล่าวก็จะสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และปกติสุขในครอบครัวและในสังคมทั้งยังจะเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ มีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไปได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพและอย่างดี ทั้งเป็นการเพิ่มพูนความฉลาดทางอารมณ์ให้มากยิ่งขึ้นเป็นการฝึกฝนทุกช่วงของชีวิตเป็นไปอย่างดีและเหมาะสม พร้อมทั้งนำประสบการณ์จากการมีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวที่ได้รับจากสมาชิกในครอบครัวไปเป็นบรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นและเป็นบันไดของการสร้างตนเอง สร้างครอบครัวของตนเองในอนาคต เพื่อให้ตนเองมีความสุข เพื่อให้ครอบครัวมีความสุข เพื่อให้สังคมมีความสุข และที่สุดเพื่อให้ประเทศชาติบ้านเมืองเป็นไปอย่างมีความสุข ซึ่งนั่นเป็นผลแห่งการปลูกฝังการมีสัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกทุกคนในครอบครัวของทุกคน และทุกคนก็อยู่กันอย่างมีความสุขและปกติสุขตลอดไป

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสัมพันธภาพภายในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เพราะเป็นช่วงชั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงจากช่วงของการเป็นเด็กมาเป็นวัยรุ่นตอนต้น เป็นวัยที่เริ่มมีสังคมที่กว้างขวางขึ้น เป็นวัยที่เริ่มออกมาจากอ้อมอกของพ่อแม่มาสู่โลกกว้าง มีเพื่อนฝูง และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่าช่วงวัยของเด็กในช่วงนี้เป็นช่วงที่ดี เพราะเป็นช่วงที่เด็กกำลังย่างก้าวเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น เป็นวัยแห่งการอยากรู้อยากเห็น เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ เป็นวัยแห่งการแสวงหาความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นวัยที่กำลังสงสัยได้ง่าย เชื่อได้ง่าย เป็นวัยที่จะเรียนและรับรู้เอาแบบอย่างทุกอย่างทั้งที่ดีและไม่ดีที่มาจากผู้ใหญ่ เช่นจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง พี่น้อง ญาติๆ และจากครูอาจารย์ที่กำลังสอนอยู่ในโรงเรียน ไปถึงการที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากสื่ออีกมากมาย ที่จะมาในรูปแบบต่าง และไม่ว่าแบบอย่างจากสมาชิกในครอบครัว จากสังคม จากสื่อต่างๆ จะมาในรูปแบบใดๆ ก็ตาม ซึ่งถ้ามีสัมพันธภาพที่ดีแล้ว ก็จะป้องกันไม่ให้เกิดหวั่นไหวไปตามกระแสเหล่านั้น ผู้ทำการวิจัยเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อมูลที่ได้รับจากการทำการศึกษาค้นคว้าและทำการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลให้ทั้งแก่ครูแนะแนวและให้คำปรึกษาได้นำไปพิจารณาเพื่อที่จะหาทางในการช่วยเหลือนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 นี้ ให้แก่พ่อแม่และผู้ปกครองเพื่อนำไปช่วยส่งเสริม และเพื่อที่จะช่วยเพิ่มพูนทักษะในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวให้กับนักเรียน ซึ่งจะสามารถที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวและกับทุกคนในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียนปัญญทรัพย์ดินแดง กรุงเทพฯ
2. เพื่อศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียนปัญญทรัพย์ดินแดง กรุงเทพฯ จำแนกตามปัจจัยด้านส่วนตัวและปัจจัยด้านครอบครัว

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยทำให้ทราบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนอยู่ในระดับใดและปัจจัยด้านส่วนตัวและปัจจัยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัวมากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะนำมาเป็นข้อมูลให้กับครู ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนได้นำใช้ในการสร้างเสริมทักษะให้กับนักเรียนในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นในครอบครัว

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนปัญญทรัพย์ กรุงเทพฯ จำนวน 750 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 -6 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญญทรัพย์ดินแดง กรุงเทพฯ โดยใช้ตารางสำเร็จรูปคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน่ อยู่ในระดับความเชื่อมั่นที่ 95 เปอร์เซนต์ (องอาจ นัยพัฒน์. 2548: 125; อ้างอิงจาก Yamane. 1967) นักเรียนจำนวน 281 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย แยกเป็นนักเรียนชาย จำนวน 120 คน และนักเรียนหญิง 161 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ดังนี้

1. ตัวแปรต้น ได้แก่

1.1.1 ปัจจัยด้านส่วนตัว ได้แก่

1.1.1.1 เพศ

1.1.1.2 ระดับชั้น

1.1.1.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.1.2 ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่

1.1.2.1 สภาพครอบครัว

1.1.2.2 ขนาดครอบครัว

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1.1 สัมพันธภาพในครอบครัว ได้แก่

2.1.1.1 ภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาท และหน้าที่

2.1.1.2 การสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว

2.1.1.3 การแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

2.1.1.4 การให้ความช่วยเหลือ และเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

2.1.1.5 การแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน

2.1.1.6 การใช้เวลาร่วมกันในการทำกิจกรรมร่วมกัน

2.1.1.7 การปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของสมาชิกที่อยู่ในครอบครัว ของนักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง พ่อ แม่ และลูกๆ หรือผู้ปกครอง ซึ่งอาจจะเป็นพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่คนอื่นๆ ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา เพื่อที่จะทำให้ ครอบครัวดำเนินไปได้อย่างมีความสุข มีความเข้าใจอันดี ประกอบด้ด้วยด้านต่างๆ ต่อไปนี้

1.1 ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกถึงความรับผิดชอบ ในการทำงานบ้านที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ต้องให้ สมาชิกคนอื่นในครอบครัวเตือน เช่น การทำความสะอาดโต๊ะหลังรับประทานอาหารเสร็จ เป็นต้น

1.2 ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนและ สมาชิกในครอบครัวได้ทำการแสดงออกด้วยการพูดคุยกันตรงไปตรงมา ทั้งด้านคำพูดและท่าทาง โดยสมาชิกในครอบครัวจะสามารถเข้าใจความหมายในสิ่งที่พูดคุยได้ตรงกัน

1.3 ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันอันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในลักษณะของความผูกพัน ห่วงใย และรักใคร่ระหว่างกันและกัน เช่น การซื้อขนมที่บิดามารดาชอบมาฝาก เป็นต้น

1.4 การให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ซึ่งหมายถึงพฤติกรรมที่ นักเรียนได้แสดงออกในลักษณะการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือกันทั้งทางสีหน้า ท่าทาง คำพูด ให้ความช่วยเหลือคนในครอบครัวอย่างเหมาะสม

1.5 การแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน หมายถึงพฤติกรรมที่นักเรียนและสมาชิก ในครอบครัวแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งในครอบครัว

1.6 การใช้เวลาร่วมกันในการทำกิจกรรมร่วมกัน หมายถึงการปฏิบัติกิจกรรมในเวลาร่วมกัน ของครอบครัวร่วมกัน โดยที่นักเรียนและสมาชิกในครอบครัวทุกคนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรม มีความยินดีและเต็มใจที่จะปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนด และมีความพึงพอใจภายหลังการทำกิจกรรม ร่วมกัน เช่น การช่วยกันปลูกต้นไม้ในวันหยุด การไปพักผ่อนต่างจังหวัด เป็นต้น

1.7 การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กฎระเบียบของครอบครัว ซึ่งได้หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกโดยปฏิบัติตามข้อกำหนดในการดำเนินชีวิตประจำวันของครอบครัว รวมทั้งการยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการไม่กระทำตามข้อกำหนด เช่น เด็กๆ อาจถูกทำโทษต้องทำการบ้านให้เสร็จก่อนจึงจะดูทีวีได้ เป็นต้น

2. เพศ หมายถึง เพศของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2551 ที่ศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น นักเรียนชายและนักเรียนหญิง

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการวัดความรู้ความสามารถในด้านการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2551 ซึ่งเป็นระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (Grade Point Average) ของทุกวิชาในเทอมที่ผ่านมา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หมายถึง ระดับผลการเรียนที่ต่ำกว่า 2.00 ลงมา

3.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง หมายถึง ระดับผลการเรียนตั้งแต่ 2.00 – 2.99

3.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง ระดับผลการเรียนตั้งแต่ 3.00 - 4.00

4. ระดับชั้น หมายถึง ระดับชั้นเรียนที่นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2551 กำลังศึกษาอยู่ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

4.1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

4.2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

4.3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

5. สภาพครอบครัว หมายถึง ลักษณะการอยู่รวมกันของสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2551 แบ่งเป็น

5.1 ครอบครัวปกติ หมายถึง สภาพครอบครัวของนักเรียนที่บิดา มารดายังมีชีวิตอยู่และอยู่ด้วยกัน

5.2 ครอบครัวหย่าร้าง หมายถึง สภาพครอบครัวของนักเรียนที่บิดา มารดายังมีชีวิตอยู่แต่แยกกันอยู่

5.3 ครอบครัวที่บิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต หมายถึง สภาพครอบครัวของนักเรียนที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิตหนึ่งคนและสภาพครอบครัวของนักเรียนที่บิดและมารดาเสียชีวิตทั้งสองคน โดยที่นักเรียนอาจอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาหรือญาติพี่น้อง

6. ขนาดครอบครัว หมายถึง จำนวนสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2551 แบ่งเป็น

6.1 ครอบครัวบุตรหรือธิดาคนเดียว หมายถึง ครอบครัวที่มีสมาชิกประกอบด้วยบิดา มารดา และบุตรหรือธิดาหนึ่งคน

6.2 ครอบครัวขนาดเล็ก หมายถึง ครอบครัวที่มีสมาชิกประกอบด้วยบิดามารดาและบุตรธิดา 2-3 คน

6.3 ครอบครัวขนาดใหญ่ หมายถึง ครอบครัวที่มีสมาชิกประกอบด้วยบิดามารดาและบุตรหรือธิดาตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีเพศต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
2. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีระดับชั้นในการเรียนต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
3. นักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันั้น ก็มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
4. นักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 ที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนต่างกันก็มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน

5. นักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 ที่มีการปรับตัวด้านการเรียนที่ต่างกันนั้นมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
6. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีสภาพครอบครัวต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
7. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีขนาดครอบครัวต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและกำหนดขอบเขตของการศึกษาตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว
 - 1.1 ความหมายของครอบครัว
 - 1.2 บทบาทหน้าที่ของครอบครัว
 - 1.3 ประเภทของครอบครัว
 - 1.4 คุณลักษณะของครอบครัวที่พึงประสงค์
 - 1.5 ความสำคัญของครอบครัว
 - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 2.1 ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 2.3 องค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 2.4 ลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 2.5 ความสำคัญของสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านส่วนตัว
 - 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนตัว
 - 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านส่วนตัว

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว

1.1 ความหมายของครอบครัว

ราชบัณฑิตยสถาน (2542:220) ได้ให้ความหมายของครอบครัวไว้อย่างชัดเจนว่า หมายถึง สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามี ภรรยาและหมายรวมถึงลูกด้วย

ทัศนีย์ ทองสว่าง (2543:93) ได้ให้ความหมายของครอบครัวไว้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุดซึ่งประกอบด้วยบุคคลต่างเพศตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีความสัมพันธ์ทางเพศซึ่งกันและกัน อาจมีบุตรด้วยกันโดยการสืบสายเลือด หรือมีบุตรบุญธรรมโดยกฎหมายของสังคมก็ได้และมีความผูกพันกันในทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสังคมที่ดีจะต้องรับผิดชอบร่วมกันในการอบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวให้มีระเบียบวินัย นั่นคือตั้งอยู่ในแบบแผนของขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ

สุพัตรา สุภาพ (2541:65) ได้ให้ความหมายของครอบครัวว่า เป็นสถาบันสังคมที่สำคัญที่สุด ความคงทนมากที่สุด และเป็นสถาบันทางสังคมกลุ่มแรกที่เรารู้จักๆ จะต้องมีการตั้งแต่วัยแรกเกิดจนเติบโตในครอบครัว โดยครอบครัวจะให้ตำแหน่ง ชื่อ นามสกุล ซึ่งเป็นเครื่องบอกสถานภาพและบทบาทในสังคมที่เรามีส่วนร่วม ตลอดจนกำหนดสิทธิและหน้าที่ที่สมาชิกมีต่อกันและต่อสังคม ซึ่งจะเห็นได้ว่าสถาบันครอบครัวเป็นจุดช่วยยึดโยงชีวิตคนให้มีเสถียรภาพให้มีคุณภาพมากที่สุดภายใต้ความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ และความเอื้ออาทรด้วยการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2546:1) ได้ให้ความหมายของครอบครัวไว้ด้วยว่า หมายถึงสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน

เพ็ญภา กุลนาคดล (2547:14) ได้ให้ความหมายของครอบครัวไว้ว่าหมายถึง กลุ่มบุคคลที่ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปและได้มาอาศัยอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิตหรือกฎหมาย การแต่งงาน หรือ การเลี้ยงดู

เพราะฉะนั้น ความหมายของครอบครัว คือ กลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดโดยทางสายโลหิต หรือการสมรสเช่น บิดา มารดา และบุตร ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของครอบครัวนั้นต้องอาศัย ความรักและความปรารถนาดีต่อกัน ซึ่งมีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและจริยธรรมต่างๆ แก่สมาชิกเพื่อการดำรงอยู่ในสังคมต่อไป

1.2 บทบาทและหน้าที่ของครอบครัว

ครอบครัวมีบทบาทและหน้าที่ ที่จะต้องประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกในครอบครัว ให้สามารถอยู่ในสังคมได้ด้วยดี บทบาทและหน้าที่ต่างๆ ของครอบครัวนั้นล้วนมีอิทธิพลต่อสังคมทั้งสิ้นเนื่องจากการกระทำหน้าที่ของสถาบันสังคมแต่ละสถาบันนั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้อื่นหรือหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ในระบบสังคมโดยรวม (พิมพ์ใจ ไผ่ตรีเปรม.2543:10)

สุภัทรา สุภาพ (2536:34) ได้รวบรวมหน้าที่ของครอบครัวไว้ดังนี้

1. สร้างสมาชิกใหม่ (Reproduction) นั่นก็เพื่อให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้และสังคมจะต้องมีสมาชิกใหม่ขึ้นมาทดแทนสมาชิกเดิมที่จากไป หน้าที่นี้มีความสำคัญมากถ้าไม่มีการสร้างสมาชิกใหม่สังคมนั้นๆ ก็จะต้องสูญหายไป

2. บำบัดความต้องการทางเพศ (Sexual gratification) ซึ่งจะออกมาในรูปแบบของการสมรสเพื่อเป็นการลดปัญหาทางเพศบางอย่าง การสมรสจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในสังคมที่มีการจัดระเบียบ เพราะการสมรส คือ วิธีหนึ่งที่สังคม เข้ามาควบคุมความสัมพันธ์ให้อยู่ในขอบเขต

3. เลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เติบโตขึ้นในสังคม (Maintenance of immature children of raising The young) เราจะเห็นได้ว่าไม่มีสถาบันใดสามารถทำหน้าที่ดีกว่าสถาบันนี้ เพราะความรักและความอบอุ่น เด็กจะหาที่อื่นใดเสมือนครอบครัวไม่มี ส่วนใหญ่พ่อแม่จะมีความรักลูก ช่วยประคับประคองเลี้ยงดูลูกของตนเป็นอย่างดี แม้จะยากดีมีจนอย่างไรก็ตาม ครอบครัวจึงเลี้ยงดูบุตรของตนตั้งแต่วัยแรกเกิดจนกระทั่งโตใหญ่

4. ให้การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ครอบครัวเป็นแหล่งของการอบรมเบื้องต้นที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด เป็นสถาบันเตรียมตัวเด็กให้ออกไปเผชิญกับสิ่งแวดล้อม ครอบครัวจะช่วยอบรมเด็กให้รู้จักกฎเกณฑ์ ค่านิยม แบบของความประพฤติ ฯลฯ สอนให้เด็กปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคม วิธีการอบรมก็อาจจะทำได้ทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม โดยตรงก็โดยการสั่งสอนหรือว่ากล่าวตักเตือน โดยทางอ้อมก็โดยการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้เห็น การอบรมนี้มีอยู่ตลอดเวลาจึงนับว่าเป็นสถาบันที่ให้การอบรมแก่เด็กตั้งแต่เกิดจนไปจนวันสุดท้ายของชีวิต

5. กำหนดสถานภาพ (Social placement) เราได้เชื่อมสกุลจากครอบครัว ซึ่งส่วนมากก็เปลี่ยนได้ในเวลาต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นฝ่ายหญิง เมื่อแต่งงานแล้วก็เปลี่ยนตามชื่อสกุลของสามี สถานภาพตำแหน่งที่ครอบครัวให้ทำให้เรารู้ว่าเราเป็นใครอยู่กลุ่มไหน และนอกจากนี้สถานภาพก็เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ซึ่งสถานภาพดังกล่าว อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสังคมที่บุคคลนั้นๆ เป็นสมาชิกอยู่ เพราะฉะนั้น สถานภาพเกิดก็มีส่วนช่วยสร้างความเจริญหรือความล้มเหลวแก่บุคคลไม่มากนักน้อยและอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

6. ให้ความรักความอบอุ่น(Affection)ครอบครัวเป็นแหล่งของสมาชิกได้รับความรักและความอบอุ่นอย่างบริสุทธิ์ใจ เป็นแหล่งที่ทำให้ประกันได้ว่าจะมีคนที่เรารักและคนที่รักเราอยู่ตลอดเวลา และนอกจากนั้น ถ้าสมาชิกคนใดประสบความผิดหวัง ไม่ว่าจะในด้านการงาน หรือด้านอื่นๆ ครอบครัวจะเป็นแหล่งให้กำลังใจและปลุกปลอบใจ เพื่อให้สามารถผ่านอุปสรรคนั้นๆ ไปได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ก็สามารถสรุปได้ว่าครอบครัวเป็นแหล่งที่มีบทบาทหน้าที่ในการให้ความรัก ความอบอุ่น ให้ความคุ้มครองและให้ความมั่นคงทางด้านจิตใจให้แก่สมาชิกในครอบครัว ทำ

ให้สมาชิกเจริญเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพและมีพลังในการที่จะฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นไปได้
ได้อย่างเหมาะสมกับพัฒนาการในแต่ละช่วงอายุ

1.3 ประเภทของครอบครัว

ประเภทของครอบครัว ครอบครัวสามารถแบ่งได้ตามขนาดของครอบครัวและ สถานภาพของ
ครอบครัว ได้ดังต่อไปนี้

1.3.1 ประเภทของครอบครัวที่แบ่งตามขนาดครอบครัว ได้แก่

สุพัตรา สุภาพ (2539: 66) ได้แบ่งครอบครัวเป็น 3 ประเภท

1. ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วย สามี ภรรยาและบุตร
หรือบุตรบุญธรรม เป็นครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดที่สุด ครอบครัว
ประเภทนี้ มีอิสระสูงมากแต่ก็ทำให้ห่างเหินจากญาติ ซึ่งอาจทำให้เกิดความว้าเหว่และขาดความอบอุ่น
ได้ในภายหลัง

2. ครอบครัวขยาย (Extended Family) เป็นครอบครัวที่ประกอบไปด้วย ครอบครัวเดี่ยว
และญาติพี่น้อง ซึ่งอาจพักอาศัยอยู่บ้านหลังเดียวกัน หรืออยู่ในเขตบ้านเดียวกัน หรืออาจอยู่ใกล้เคียง
กันก็ได้ โดยมีพี่น้องที่สมรสแล้วหลายคู่และมี ปู่ ย่า ตา ยาย รวมอยู่ด้วย ซึ่งบางครอบครัวอาจมีสมาชิก
มากถึง 20 คนก็เป็นได้ ญาติพี่น้องต่างก็ช่วยกันเลี้ยงดูลูกหลาน ถือว่าครอบครัวประเภทนี้เป็นครอบครัว
ที่มีความรักความอบอุ่น สมาชิกอาวุโสสูงสุดจะเป็นหัวหน้าครอบครัวคอยควบคุมดูแลทุกข์สุขของ
สมาชิกในครอบครัว

3. ครอบครัวที่มีสามีหนึ่งคนและภรรยาหลายๆ คน (Polygamous Family) ครอบครัว
ประเภทนี้เป็นครอบครัวเดี่ยว 2 ครอบครัวหรือมากกว่า โดยมีสามีและพ่อร่วมกัน

เฮอร์ลอค (Hurlock, 1967: 608) ได้สรุปลักษณะสัมพันธภาพในครอบครัวโดยมีตัวแปร
เกี่ยวกับขนาดของครอบครัวจากผลการวิจัยต่างๆ ไว้ดังนี้

1. ครอบครัวที่มีลูกเพียงคนเดียว ลูกมักได้รับความทุกข์ทรมานจากการให้ความปกป้อง
มากเกินไป นอกจากนั้นทั้งพ่อแม่ยังมีความหวังกับลูกมากด้วย ในอีกลักษณะหนึ่งนั้นพ่อแม่มักมีความ
สัมพันธ์กับลูกแบบประชาธิปไตยมากกว่าแบบเผด็จการ พ่อแม่ของลูกคนเดียวก็มีแนวโน้มตามใจลูก
มากโดยการให้สิทธิพิเศษรวมทั้งวัตถุสิ่งของต่างๆ เพราะลูกคนเดียวมักเป็นที่ภูมิใจของพ่อแม่ปู่ย่าตา
ยาย ลูกคนเดียวมักได้รับความสุขอย่างเต็มที่โดยปราศจากความขัดแย้งที่บ้านเพราะว่าไม่มีพี่น้องมา
ทะเลาะเบาะแว้งกันด้วย

2. ครอบครัวขนาดเล็กเป็นครอบครัวที่มีลูก 2-3 คน ครอบครัวเล็กมักมีความสัมพันธ์ใน
ลักษณะแบบประชาธิปไตย ในการควบคุมสมาชิกซึ่งจะทำให้สมาชิกมีความมั่นใจในการแสดงออกถึง
ความคิดและความรู้สึกอย่างเป็นอิสระ ครอบครัวขนาดเล็กมักมีสถานะทางเศรษฐกิจดีกว่าครอบครัว

ใหญ่ พ่อแม่สามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง ทำให้เด็กเจริญเติบโตอย่างไม่มีปัญหา พ่อแม่มักส่งเสริมความสำเร็จแต่ก็รู้สึกผิดหวังถ้าลูกล้มเหลว ซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยากใจในครอบครัว

3. ครอบครัวขนาดใหญ่ จะมีสมาชิกตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการควบคุมในลักษณะเผด็จการ วัฒนธรรมในครอบครัวใหญ่มักได้รับการคุ้มครองน้อยกว่าครอบครัวเล็กและเนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างลำบาก จึงต้องมีการจำกัดในเรื่องการพักผ่อนหย่อนใจ

1.3.2 ประเภทของครอบครัวที่แบ่งตามสภาพของครอบครัว ได้แก่

ลักษณะ สิริวัฒน (2530: 22-23) ได้กล่าวถึงลักษณะของครอบครัวต่างๆ ที่มีผลต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่น ครอบครัวมีความสำคัญมากที่สุดในการก่อบุคลิกภาพและสุขภาพจิตของมนุษย์ เพราะมนุษย์จะเรียนรู้การปรับตัวจากครอบครัวของตนเอง ลักษณะการอยู่ร่วมกันของสมาชิกภายในครอบครัวแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. ครอบครัวที่ให้ความรักความอบอุ่นแก่กัน สมาชิกมีความสัมพันธ์สอดคล้องในแนวเดียวกันในเรื่องของเจตคติ ค่านิยม มีความรักความเข้าใจกัน บิดามารดาเป็นที่ปรึกษาของครอบครัว ไม่เกิดความว้าวุ่น มีความใกล้ชิดกันระหว่างบิดามารดาและบุตร ครอบครัวลักษณะเช่นนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีสุขภาพจิตดี ปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น และสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้

2. ครอบครัวที่บิดามารดาทะเลาะกันประจำ จะเป็นการแสดงถึงการขัดแย้งไม่มีการควบคุมอารมณ์ ก้าวร้าว ซึ่งทำให้บุตรเกิดความกระตือรือร้นใจ ไม่มีความสุขและอาจมีพฤติกรรมตอบโต้ 2 แบบ คือ อาจสงบ เศร้าสร้อย หลบหน้าผู้คน หรืออาจจะมีลักษณะต่อต้าน ก้าวร้าว หงุดหงิด ลักษณะครอบครัวแบบนี้ ก่อให้สุขภาพจิตเสีย หรือบุตรต้องไปแสวงหาตัวแทนนอกบ้านหรือหาที่พึ่งอื่น

3. ครอบครัวที่มีบิดามารดาหย่าร้างกัน และบุตรจะต้องไปอยู่กับคนอื่นทำให้บุตรเกิดความว้าวุ่น ไม่มั่นคงทางด้านจิตใจ มักจะทำให้มีปัญหาทางอารมณ์ สติปัญญา สังคม และพฤติกรรมแสดงออกในรูปแบบของการซึมเศร้า ผลการเรียนตกต่ำ ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นล้มเหลว เมื่อโตขึ้นมีปัญหาทางเพศ เช่น มีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุยังน้อย หรือลงเอยด้วยการหย่าร้าง

4. ครอบครัวที่มีบิดา หรือมารดาเพียงคนเดียว ก็จะทำให้บุตรขาดความอบอุ่น กรณีที่ครอบครัวต้องสูญเสียคู่ชีวิต เหลือเฉพาะบิดาหรือมารดาเพียงคนเดียว ผู้ที่เหลืออยู่ต้องรับภาระหนักขึ้น ทำให้เกิดความเครียด ซึ่งส่งผลมายังบุตร

เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1967: 608) ได้สรุปลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัวโดยมีตัวแปรเกี่ยวกับขนาดของครอบครัวจากผลการวิจัยต่างๆ ไว้ดังนี้

1. ครอบครัวที่มีลูกเพียงคนเดียว ลูกมักได้รับความทุกข์ทรมานจากการให้ความปกป้องมากเกินไป นอกจากนั้นพ่อและแม่ยังมีความหวังกับลูกมากด้วย ในอีกลักษณะหนึ่งก็คือ พ่อแม่มักมีความสัมพันธ์กับลูกแบบประชาธิปไตยมากกว่าแบบเผด็จการ พ่อแม่ของลูกคนเดียวมีแนวโน้มตามใจ

ลูกมากโดยการให้สิทธิพิเศษรวมทั้งวัตถุสิ่งของต่างๆ เพราะลูกคนเดียวมักเป็นที่ภูมิใจของพ่อแม่ปู่ย่าตายาย โดยปกติลูกคนเดียวมักได้รับความสุขอย่างเต็มที่โดยปราศจากความขัดแย้งที่บ้านและไม่มีพี่น้องมาทะเลาะเบาะแว้งกันด้วย

2. ครอบครัวขนาดเล็กที่มีลูกเพียง 2-3 คน ครอบครัวเล็กมักมีความสัมพันธ์ในลักษณะประชาธิปไตย ในการควบคุมสมาชิกก็จะทำให้สมาชิกมีความมั่นใจในการแสดงออกถึงความคิดและความรู้สึกอย่างอิสระ ส่วนครอบครัวขนาดเล็กมักมีสถานะทางเศรษฐกิจดีกว่าครอบครัวใหญ่ พ่อแม่สามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง ทำให้เด็กเจริญเติบโตอย่างไม่มีปัญหา พ่อแม่มักส่งเสริมความสำเร็จแต่ก็รู้สึกผิดหวังถ้าลูกล้มเหลว ซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยากใจในครอบครัว

3. ครอบครัวขนาดใหญ่เป็นครอบครัวที่มีสมาชิกตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป ฉะนั้นจึงต้องมีการควบคุมในลักษณะเผด็จการ วัยรุ่นในครอบครัวใหญ่มักได้รับการคุ้มครองน้อยกว่าครอบครัวเล็กและเนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างลำบาก จึงต้องมีการจำกัดในเรื่องการพักผ่อนหย่อนใจ

สรุปได้ว่า สภาพครอบครัวนั้นมีผลส่งผลกระทบต่อเด็กอย่างมาก โดยเฉพาะครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์หรือครอบครัวแตกแยกย่อมมีผลกระทบทางด้านจิตใจและพฤติกรรม ซึ่งจะส่งผลกระทบระยะยาวต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัวของเด็กด้วย และยังมีแนวโน้มต่อการเสี่ยงที่จะมีปัญหาต่างๆ มากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวพ่อแม่อยู่ด้วยกันอย่างปกติสุข

จากที่กล่าวมาข้างต้นก็พอจะสรุปประเภทของครอบครัว ที่แบ่งตามขนาดครอบครัวสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) ครอบครัวขยาย (Extended Family) และครอบครัวที่อยู่ร่วมกัน 2 ครอบครัวหรือมากกว่า (Commune Family) ซึ่งรูปแบบและโครงสร้างของ ซึ่งครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงไปตามวงจรชีวิตของครอบครัว ส่วนครอบครัวที่แบ่งตามสถานภาพครอบครัวแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ครอบครัวปกติ ครอบครัวแตกแยก (สาเหตุจากการหย่าร้าง การที่บิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต)

1.4 คุณลักษณะของครอบครัวที่พึงประสงค์

นโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว (พิมพ์ใจ ไผ่ตรีเปรม.2543: 11-12 : อ้างอิงจากนโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว.2540) ได้กำหนดคุณลักษณะครอบครัวที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้

1. สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความรักใคร่กลมเกลียว สมานฉันท์สามัคคีกัน ช่วยเหลือเกื้อกูล มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการพูดจาให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และมีการแก้ไขปัญหา ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

2. สมาชิกในครอบครัวมีการทำกิจกรรมร่วมกัน และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
3. พ่อ-แม่ และสมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบประกอบอาชีพสุจริตรู้จักประหยัดและออม ร่วมกันเสริมฐานะของครอบครัวให้มั่นคง
4. พ่อและแม่ หรือผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว จะต้องทำตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ทำร้ายกันและกัน อบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดีและมีประโยชน์ต่อสังคม ปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมของศาสนา
5. พ่อและแม่หรือผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้ใหญ่ในครอบครัวถ่ายทอดการเรียนรู้และภูมิปัญญาแก่สมาชิกและส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา มีความสนใจใฝ่ความรู้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และรู้จักใช้เหตุผล
6. สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดี รู้จักดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง สถานที่อยู่อาศัยให้สะอาดถูกสุขลักษณะและเป็นระเบียบเรียบร้อย
7. สมาชิกในครอบครัวบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ที่ดีต่อสังคม โดยส่วนร่วมกันในการทำนุบำรุงรักษาสีงแวดล้อม ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย
8. สมาชิกปฏิบัติตนตามครรลองประชาธิปไตยในครอบครัว เคารพกฎหมาย รู้จักใช้สิทธิและปฏิบัติตามหน้าที่ของพลเมืองที่ดี มีความเชื่อมั่นและปฏิบัติตนส่งเสริมการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุข

Stinnett N. (วินิรณี ทศนะเทพ.2542:16-17; อ้างอิงจาก Stinnett N.1983: 27-38) ได้เขียนคุณสมบัติของครอบครัวที่มีคุณภาพไว้ดังนี้

1. ขึ้นชมคุณค่าของสมาชิกในครอบครัว โดยปกติทุกคนจะมีส่วนดีในตัวมากมาย เมื่อคนในครอบครัวแสดงความรู้สึกที่ดี แสดงการกระทำที่พึงพอใจในคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในครอบครัวเดียวกัน ตระหนักถึงคุณค่าซึ่งแก่และกัน คุณสมบัติเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานของความอบอุ่น และความมั่นคงในครอบครัว
2. มีเวลาอยู่ร่วมกัน ทุกคนในครอบครัวควรทำกิจกรรมร่วมกันและควรเป็นกิจกรรมที่ทุกคนพึงพอใจที่จะเข้าร่วม มิใช่เป็นการบังคับหรือบังคับ
3. มีพันธะต่อความสุข และสวัสดิภาพของทุกคนในครอบครัวร่วมกัน ครอบครัวที่มีคุณภาพ

มักจะมีพันธะดังกล่าวนี้สูง โดยที่แต่ละคนจะมานั่งลงพร้อมหน้ากัน แล้วเล่าให้คนในครอบครัวฟังถึงกิจกรรมที่วันวานของแต่ละคนในแต่ละวันว่าเป็นอย่างไรบ้าง

1. มีการติดต่อสื่อสารกันเป็นอย่างดี พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ และเป็นไปอย่างเปิดเผย ไม่ปิดบังมีความไว้วางใจต่อกัน การนำความขัดแย้งมาพูดคุยกันไม่ปกปิดหรือปกปิดหรือปกปิดหรือเก็บไว้ในใจ ซึ่งจะช่วยให้การค้นหาทางเลือกในการแก้ปัญหา เป็นไปด้วยดีสำหรับทุกคน

2. มีศรัทธาต่อศาสนาที่ตนเคารพนับถือจะช่วยให้มีสติมีความอดทนต่อกันมีการให้อภัยผู้อื่น ระวังความโกรธได้และรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม

3. สมรรถจัดการกับวิกฤติการณ์ของครอบครัวได้อย่างดี ทุกคนร่วมกันต่อสู้ปัญหาแทนที่จะทอดทิ้ง คุณสมบัตินี้จะเป็นการป้องกันปัญหาสังคมได้อย่างดี

1.5 ความสำคัญของครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูสมาชิกในวัยเยาว์ ให้เจริญเติบโตให้มีความรักความอบอุ่น ทำหน้าที่สร้างคนให้มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ มีบุคลิกภาพ และค่านิยมที่พึงประสงค์ ประพฤติตนเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

เกษม ตันติลาชีวะ (2540:209) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของครอบครัว ที่มีต่อสมาชิกในครอบครัว พอสรุปได้ว่า ครอบครัวมีผลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ซึ่งพัฒนาการทางบุคลิกภาพนั้น เกิดขึ้นจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ตั้งแต่วัยทารก ผ่านวัยเด็กและวัยรุ่น จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ แต่ละคนจะมีบุคลิกภาพแบบใด มีความมั่นคงทางด้านจิตใจ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีคุณภาพและคุณธรรมเพียงใดขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับมาตั้งแต่เล็กจนโต และจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัวเป็นสำคัญ ความรักความอบอุ่นในครอบครัวมีความจำเป็นสำหรับชีวิตทุกคนแม้ในวัยปลายของชีวิต คนเรายังต้องการความอบอุ่นจากครอบครัว จากลูกหลาน และเมื่อวาระสุดท้ายของชีวิตมาถึงก็จะจากโลกไปโดยปราศจากความกังวล เมื่อได้อยู่ในความดูแลครอบครัวที่เป็นสุข

สายสุรี จุติกุล (2540:3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของครอบครัวต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตสรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอม และสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ ถ้าครอบครัวมีพลัง และมีความสามารถในการสร้างเสริมคุณภาพของคนและคุณภาพชีวิตได้อย่างเต็มที่แล้วชุมชนและสังคมก็จะมีคุณภาพดีไปด้วย

สุมน อมรวิวัฒน์ (2540:54) ได้กล่าวถึงความสำคัญของครอบครัวสรุปได้ว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการเติบโตของเด็กทั้งทางจิตใจและร่างกาย สติปัญญา บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย และการที่เด็กจะรู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชน

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว

มะลิ อุดมภาพ (2538: 7) ได้กล่าวไว้ว่า พ่อแม่ที่อบรมเลี้ยงดูบุตรแบบปล่อยปละละเลย จนทำให้เด็กรู้สึกว่าเขาไม่ได้รับการเอาใจใส่ ขาดความอบอุ่น จะทำให้เด็กกลายเป็นคนชอบใช้อารมณ์

พรรณนิพา เนืองทวี (2539: 197) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุย และเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุตรวัยรุ่นกับบิดาในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่บิดามารดาอยู่ด้วยกัน มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบิดามากกว่านักเรียนที่บิดามารดาอยู่ห่างกันหรือแยกกันอยู่

พรรณนิพัทธ์ หล่อตระกูล และคณะ (2542) ศึกษาพฤติกรรมของคู่สมรสไทยในเรื่องการทำหน้าที่ในครอบครัวซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความเข้มแข็งของครอบครัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาพฤติกรรมของคู่สมรสในการทำหน้าที่ครอบครัว 7 ด้าน คือ การแก้ไขปัญหา การสื่อสาร การแสดงบทบาทหน้าที่ การตอบสนองทางอารมณ์ การแสดงห่วงใยเอื้ออาทร การควบคุมพฤติกรรมและการทำหน้าที่ทั่วไป ในครอบครัวปกติ ผลการศึกษาพบว่าลักษณะโครงสร้างของครอบครัวมีผลต่อคะแนนของแบบบันทึก ความผูกพันทางอารมณ์ และการสื่อสาร จำนวนปีที่แต่งงานไม่มีผลต่อลักษณะครอบครัวขยาย ในครอบครัวเดี่ยวจำนวนปีที่แต่งงานต่างก็มีผลต่อการแก้ไขปัญหา และการควบคุมพฤติกรรม ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีผลต่อการทำหน้าที่ของครอบครัวดีในทุกด้าน แต่ไม่มีนัยทางสถิติ ทางครอบครัวที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป มีหน้าที่ในด้านการสื่อสารและการทำหน้าที่ทั่วไป ดีกว่าครอบครัวที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

ณัฐวัตร อุณหงส์ (2544:82) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางครอบครัว สังคม และสภาพแวดล้อมกับการควบคุมตนเอง และการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน: ศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 477 คน พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนดีค่อนข้างมาก โดยในครอบครัวที่บิดามารดาเป็นผู้อบรมเลี้ยงดู มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีที่สุด รองลงมาคือ มารดาเป็นผู้อบรมเลี้ยงดู ถัดมาคือนักเรียนที่บิดาเป็นผู้อบรมเลี้ยงดู นอกจากนั้น ยังพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดู นักเรียนทุกแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ในระดับปานกลาง และการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อยมีความสัมพันธ์ทางลบกับสัมพันธภาพในครอบครัวในระดับต่ำมาก

ชนาภา เอื้อเสถียร (2544: 67) โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาในการดูแลบุตรกับตัวแปรจำนวนสมาชิกคนอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน พบว่าจำนวนสมาชิกคนอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับระยะเวลาในการดูแลบุตร กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกคนอื่นที่เป็นผู้ใหญ่อยู่ในครัวเรือนมาก และตัวมารดาจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรน้อยกว่ามารดาที่มีจำนวนสมาชิกคนอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนน้อยกว่า

อมราวดี ณ อุบล (2544: 110-114) ได้ศึกษาสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดสมุทรปราการจำนวน 400 คน พบว่า วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี มีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นงลักษณ์ ปรีชาดิเรก (2546:14) ได้กล่าวไว้ว่า จำนวนสมาชิกในบ้านนั้นต่างก็มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะหากมีสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในบ้าน เมื่อเด็กมีปัญหาอาจจะปรึกษาผู้สูงอายุหรือผู้มีอาวุโสอื่นๆ ที่อยู่ในบ้านแทนการปรึกษากับบิดามารดา

สุมาลี วงษ์สุวรรณ (2546: 44-48) ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนกุหลาบวัฒนา เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร พบว่า สถานภาพการสมรสของบิดามารดาหรือผู้ปกครองประเภท "คู่" ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ต่างก็มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ทีระดับ .01 ทั้งนี้ก็เพราะ การที่นักเรียนได้อยู่กับบิดามารดาที่อยู่ด้วยกันหรือผู้ปกครองประเภท "คู่" ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสใกล้ชิดได้รับความอบอุ่นได้รับการปลูกฝังได้รับการถ่ายทอดการสั่งสอนทางจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อได้ดีกว่านักเรียนได้อยู่กับบิดามารดาหรือผู้ปกครองประเภทโสดหรือหย่า แต่ในขณะเดียวกันผลการศึกษาก็พบว่าสถานภาพของบิดามารดาหรือผู้ปกครองประเภทที่เป็นหย่า ไม่มีความสัมพันธ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก็ได้แสดงว่า นักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดามารดาหรือผู้ปกครองประเภทหย่า อาจได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนทางจริยธรรมมาเป็นอย่างดีก็ได้ เพราะบิดามารดาหรือผู้ปกครองประเภทคู่ อาจจะถ่ายทอดปลูกฝังเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ดีหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะการถ่ายทอดและการดูแลเอาใจใส่ของแต่ละบุคคล

ชนันภรณ์ ลักษณะมีพิเชษฐ์ (2545: 55) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ของโรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย ก็ได้พบว่า สภาพแวดล้อมในครอบครัวทุกๆ อย่างนั้นต่างก็เป็นปัจจัยอันดับสามที่จะส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เนื่องจากสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ดีจะก่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกันในครอบครัว วัยรุ่นทุกคนจะเรียนรู้และเรียนแบบบุคคลที่ตนชื่นชอบและใกล้ชิด โดยบุคคลกลุ่มแรกที่วัยรุ่นจะยึดถือเป็นแบบอย่างคือบิดามารดา และจะเรียนรู้ถึงบทบาทที่ตนเป็นโดยผู้เป็นบิดามารดาเป็นผู้กำหนดให้ สภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ดีก็จะมีส่วนทำให้วัยรุ่นรู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม

จอห์นสัน (Johnson.2003: 1) ได้ทำการศึกษาครั้งนี้ว่าถึงความเข้มแข็งของครอบครัวด้านการกิจตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวในเด็ก ที่ประสบกับภาวะการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียนจากชั้นอนุบาลไปสู่ชั้นประถมศึกษา วัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในรูปแบบโครงสร้างของครอบครัว ครอบครัวที่บิดามารดาอยู่ร่วม บิดามารดาแยกกันอยู่ ครอบครัวที่มีความผูกพันกันมาก และครอบครัวที่มีความผูกพันกันน้อยกว่า มีการปรับตัวแตกต่างกันหรือไม่ ผลการศึกษาพบว่าเด็กที่มีครอบครัวที่ทำตามบทบาทหน้าที่ได้ดี มีความผูกพันกัน ครอบครัวที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน มีการปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่บิดามารดาแยกกันอยู่และมีความผูกพันกันน้อย

จากเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความสำคัญของครอบครัวที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะสร้างเด็กให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพแก่สังคมและประเทศชาติ เพราะหากเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องด้วยความรักและความเอาใจใส่เป็นอย่างดีก็สามารถช่วยกล่อมเกลาให้เด็กเจริญเติบโตสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีบุคลิกภาพที่มั่นคง และเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับสังคมต่อไป

ด้วยเหตุนี้ ในการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาลักษณะของครอบครัวของเด็กนักเรียน 2 ด้าน คือ ด้านขนาดของครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวที่มีลูกคนเดียว ครอบครัวขนาดเล็ก และครอบครัวขนาดใหญ่ และด้านสถานภาพครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวปกติ ครอบครัวหย่าร้าง และครอบครัวที่บิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว

2.1 ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว

โสภณพรณ เวียงเพิ่ม (2541:9) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวไว้อย่างน่าสนใจไว้ว่า หมายถึง ลักษณะทางพฤติกรรมภายในครอบครัว โดยการแสดงออกด้านความสัมพันธ์ของบิดามารดา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร และการมีส่วนร่วมในครอบครัว

ทัดดาว ลิ้มพะสุต (2543:5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวหมายถึง ความสัมพันธ์ของบิดามารดาและบุตร อันประกอบด้วย การพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันของครอบครัว การที่สมาชิกมีเวลาอยู่ร่วมกันในครอบครัว การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความคล้ายคลึงกันในด้านความคิดเห็น การรับรู้ปัญหา และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การใช้เหตุผลในครอบครัว การมีศรัทธาต่อศาสนา และความขัดแย้งในครอบครัว

สุพัชรีย์ หนูใหญ่ (2544:3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวนั้นหมายถึง ความผูกพัน รักใคร่ ความสามัคคีในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจและช่วยเหลือกัน ได้ทำกิจกรรมที่พึงพอใจร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิก บิดามารดาเลี้ยงดูบุตรโดยให้อิสระทางความคิด และการแสดงออก ไม่คอยควบคุม หรือบังคับบุตรมากเกินไป เลี้ยงดูแบบมีเหตุมีผล มีความผาสุกในครอบครัว และมีความมั่นคงในชีวิตสมรส

อมราวดี ณ อุบล (2544:6) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึง ลักษณะทางพฤติกรรมภายในครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อแม่ และลูกๆ ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน มีความรัก ความห่วงใย มีการดูแลเอาใจใส่ต่อกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะคือ

1. ครอบครัวที่สัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี หมายถึงเด็กได้รับความรักความอบอุ่นจากจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง และสมาชิกมีความสัมพันธ์กันดี บุคคลในครอบครัวอยู่ด้วยกันอย่างอบอุ่น
2. ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ไม่ดีหมายถึงเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ประกอบไปด้วย พ่อและแม่ที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกัน เด็กกับผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกัน เด็กกับสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกัน และบุคคลในครอบครัวมีการทะเลาะวิวาทขัดแย้งกันเป็นประจำอยู่ตลอดเวลา

อัญมณี สมดัว (2544:5) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวไว้ว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ที่ราบรื่นระหว่างบุคคลในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นระหว่างพ่อแม่ลูกหรือผู้ปกครองก็ตาม ซึ่งอาจจะเป็นพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่คนอื่นๆ ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา ทั้งผู้ที่มีสถานภาพสมรสเป็นผู้สมรส หรืออาจจะเป็นโสดก็ได้ โดยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวนั้นจะต้องเป็นสัมพันธที่ดี มีความเชื่อและไว้วางใจกัน รักใคร่ ผูกพันกัน มีเวลาให้แก่กันและกัน ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

จากความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ก็พอจะสรุปได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวนั้น หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นระหว่างพ่อแม่ลูกหรือผู้ปกครอง ซึ่งอาจจะเป็นพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่คนอื่นๆ ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา ด้วยความรักใคร่ผูกพัน สมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจและช่วยเหลือกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีความเชื่อและไว้วางใจกัน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว

สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวมีองค์ประกอบสำคัญคือ การปฏิบัติตามบทบาทและพันธกิจของสมาชิกแต่ละคนในครอบครัว การใช้หลักมนุษยสัมพันธ์และการสื่อสารที่ดีภายในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2545:260)

แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว จึงเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว ได้แก่ แนวคิดทางสังคมวิทยา แนวคิดทางครอบครัวบำบัด

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวทางสังคมวิทยา

เดวิส (Davis.1955:295) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวในแง่ของสังคมวิทยา โดยอธิบายว่าหน้าที่ครอบครัวในทุกสังคมต้องปฏิบัติ คือ

1. การสร้างสมาชิกใหม่ของครอบครัว (Reproduction) อันเป็นการสืบพันธุ์มนุษย์ชาติให้มีการดำรงคงอยู่ในสังคม
2. การให้การสนับสนุน ค้ำจุน เด็กที่เกิดมาให้การเติบโตขึ้นในสังคม (Maintenance)
3. การกำหนดสถานภาพทางสังคมของบุตรที่เกิดมา (Social Placement)
4. การให้บุตรได้เรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมในสังคมนั้นได้ (Socialization) ซึ่งเป็นการให้การฝึกอบรมแก่สมาชิกในครอบครัวที่จะเข้ามารับบาทในสังคมสืบต่อไป

สุพัตรา สุภาพ (2539: 68) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครอบครัวทางสังคมวิทยาไว้ดังนี้

1. การสร้างสมาชิกใหม่ แทนสมาชิกเดิมที่เสียชีวิตไป เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้ไม่สูญหายหายไป ทั้งนี้การมีสมาชิกใหม่ก็ต้องมีให้สมดุลกับทรัพยากรภายในประเทศ คือไม่มากเกินไปหรือน้อยจนเกินไปเพื่อไม่ให้เกิดการไม่สมดุลของประชากรในโลก

2. การบำบัดความต้องการทางเพศ (Sexual Gratification) ซึ่งจะปรากฏในรูปของการสมรสอันเป็นวิธีหนึ่งที่สังคมนำมาควบคุมความสัมพันธ์ทางเพศให้อยู่ในขอบเขต
3. การเลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เจริญเติบโตขึ้นในสังคม (Maintenance of Immature Children or Raising the Young) สถาบันครอบครัวจะปฏิบัติหน้าที่นี้ได้ดีกว่าสถาบันอื่นๆ พ่อ-แม่ จะให้ความรัก ความอบอุ่น ควบคุมเลี้ยงดูลูกเป็นอย่างดี ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
4. การให้การอบรมสั่งสอนแก่เด็กให้รู้จักระเบียบของสังคม ให้มีหน้าที่และบทบาทอยู่ในสังคมครอบครัวจะเป็นแหล่งการอบรมเด็กเบื้องต้นที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด เป็นสถาบันที่เตรียมเด็ก เพื่อที่จะออกไปเผชิญโลกภายนอก ครอบครัวจะช่วยอบรมเด็กให้รู้จักกฎเกณฑ์ คุณค่าแบบของความประพฤติ สอนให้เด็กปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งวิธีการอบรมจะทำให้ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง เช่น การสั่งสอน ดุด่าว่ากล่าว ส่วนทางอ้อมก็โดยการทำตัวเป็นแบบที่ดี ซึ่งการอบรมนี้ก็มีอยู่ตลอดเวลา
5. การกำหนดสถานภาพทางสังคมของบุคคล เพราะฉะนั้นสมาชิกในครอบครัวจะได้รับชื่อและนามสกุลจากครอบครัวซึ่งสามารถเปลี่ยนได้ในเวลาต่อมาโดยเฉพาะถ้าเป็นหญิง เมื่อสมรสแล้วก็เปลี่ยนตามชื่อสกุลของสามี สถานภาพที่ครอบครัวให้ นี้ จะทำให้สมาชิกครอบครัวรู้สถานภาพของตนเองว่า เป็นใครอยู่กับคนกลุ่มไหน เช่น นามสกุลเป็นไทย ก็จัดว่าเป็นคนไทย ชื่อสกุลเป็นแซ่ ก็จัดว่าเป็นคนจีน นอกจากนั้นสถานภาพก็เป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด เช่น เป็นลูกคนจน คนรวย เป็นเชื้อราชวงศ์ เป็นลูกรัฐมนตรี เป็นพ่อค้า ลูกชาวนา ฯลฯ สถานภาพดังกล่าวเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้เกิดขึ้นอยู่กับสังคมที่สมาชิกนั้นเป็นสมาชิกอยู่ว่าเปิดโอกาสมากน้อยเพียงไร
6. การให้ความรักความอบอุ่น (Affection) ครอบครัวเป็นแหล่งที่สมาชิกได้รับความรักและความอบอุ่นอย่างบริสุทธิ์ใจ เป็นแหล่งที่ให้หลักประกันว่าจะมีคนที่รักเขาและรักเขาเสมอ เช่นความรักของสามี ภรรยา หรือความรักของ พ่อ แม่ที่มีต่อลูก หากสมาชิกคนใดมีความผิดหวังไม่ว่าด้านใดก็ตาม ครอบครัวจะเป็นแหล่งให้กำลังใจและปลุกปลอบใจ เพื่อให้สามารถผ่านอุปสรรคไปได้ โดยสรุปแล้วครอบครัวจึงเป็นแหล่งที่ให้ความรัก ความคุ้มครอง และความมั่นคงทางด้านจิตใจแก่สมาชิกมีพลังใจในการฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ให้ลุล่วงไปได้

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวตามแนวคิดทางสังคมวิทยา มีดังต่อไปนี้คือ

1. การสร้างสมาชิกใหม่
2. การบำบัดความต้องการทางเพศ
3. การเลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เจริญเติบโตในสังคม
4. การให้การอบรมสั่งสอนให้แก่เด็กให้รู้ระเบียบของสังคม
5. การกำหนดสถานภาพทางสังคม
6. การให้ความรักความอบอุ่น

2.2.2 แนวคิดปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวด้านครอบครัวบำบัด ได้แก่

1. แนวคิดของสกินเนอร์ สไตน์ฮาวน์ และซานตาบารบารา (Skinner, Steinhauer;

& Santa-Barbara.1995: 1) กล่าวว่า การปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวเป็นรูปแบบที่สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติต่อกันเป็นประจำหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นกิจวัตรประจำวัน ซึ่งเกิดจากปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว ตามโครงสร้างหลักของครอบครัว และได้ทำการสร้างรูปแบบของการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว โดยใช้แบบประเมินของครอบครัว (Family Assessment Measure) ซึ่งประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว ใน 7 องค์ประกอบดังนี้

1.1 ความสำเร็จในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของครอบครัวนั้น(Task Accomplishment)

หมายถึง การที่ครอบครัวสามารถปฏิบัติภาระกิจหรือภาระหน้าที่ของครอบครัวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักของครอบครัวตามวัตถุประสงค์ 3 ด้านใหญ่ๆ คือ

1.1.1 ภารกิจขั้นพื้นฐาน (Basic Tasks) เป็นภารกิจพื้นฐานที่ครอบครัวจะต้องกระทำเพื่อให้สมาชิกสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น การจัดหาที่อยู่อาศัยให้สมาชิก การดูแลให้มีอาหารและเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมรวมทั้งการดูแลสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย เป็นต้น

1.1.2 ภารกิจด้านพัฒนาการ (Developmental Tasks) เป็นภารกิจที่ครอบครัวจะต้องพัฒนาไปตามขั้นตอนต่างๆ ของชีวิต การที่จะพัฒนาไปด้วยดี ครอบครัวจะต้องปฏิบัติภารกิจหลายประการ เช่น การสร้างเอกลักษณ์ในครอบครัว การสร้างขอบเขตที่ชัดเจน การมีทิศทางในการพัฒนาให้ครอบครัวเจริญก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่อง

1.1.3 ภารกิจในยามวิกฤติ (Crisis Tasks) เป็นวิกฤตการณ์ในครอบครัวที่เกิดขึ้นมากมาย เช่น การตกงาน การเจ็บป่วย การเสียชีวิต ซึ่งมีผลกระทบต่อสมาชิกและครอบครัวโดยรวม ครอบครัวจะต้องปรับตัวและแก้ไขสถานการณ์เพื่อให้สมาชิกและครอบครัวอยู่ได้อย่างสมดุลซึ่งในการ

บรรลumarกิจแต่ละประการครอบครัวยจะต้องมีกระบวนการภายในครอบครัวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้

1.2 การแสดงบทบาท (Role Performance) หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติต่อกัน เพื่อให้ครอบครัวปฏิบัติภารกิจของครอบครัวได้บรรลุความสำเร็จและให้ครอบครัวดำรงได้อยู่อย่างปกติสุข

1.3 การสื่อสาร (Communication) หมายถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน อาจแบ่งเป็นการสื่อสารโดยใช้คำพูด และการสื่อสารโดยไม่ใช้คำพูด แต่จะเน้นที่ประสิทธิภาพการสื่อสารชัดเจน ไม่คลุมเครือ สื่อสารตรงต่อบุคคลเป้าหมาย ไม่อ้อมค้อมผ่านผู้อื่น โดยให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

1.4 การแสดงออกทางอารมณ์ (Affective Expression) หมายถึงความสามารถในการแสดงออกทางอารมณ์ต่อกันอย่างเหมาะสม เป็นการที่บุคคลในครอบครัวมีความสามารถในการสื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้ว่าเขารู้สึกอย่างไร และ แสดงออกทางอารมณ์ทั้งเชิงบวกและลบได้อย่างเหมาะสม

1.5 ความผูกพันทางอารมณ์ (Affective Involvement) หมายถึงระดับความผูกพันห่วงใยที่สมาชิกมีต่อกันรวมทั้งการแสดงออกซึ่งความสนใจและการเห็นคุณค่าของกันและกัน

1.6 การควบคุมพฤติกรรม (Control) หมายถึงกระบวนการที่สมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ส่วนในการควบคุมหรือ จัดการกับพฤติกรรมสมาชิกในครอบครัวการควบคุมเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้สมาชิกประพฤติตนให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น

1.7 ค่านิยม (Values) หมายถึง ความเชื่อของสมาชิกครอบครัวแต่ละครอบครัว

สกินเนอร์ สไตน์ฮาวน์ และซานตาบาบารา (Skinner, Steinhauer; & Santa – Babara. 1995:

2) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวในองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบคือ ความสำเร็จในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของครอบครัว การแสดงบทบาท การสื่อสาร การแสดงออกทางอารมณ์ ความผูกพันทางอารมณ์ การควบคุมทางพฤติกรรม และค่านิยม ในแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันและเน้นที่พลวัตของครอบครัว

2. แนวคิดของเอปสไตน์และคณะ (Epstein, Bishop; & Levin. 1978: 21)

เอปสไตน์และคณะได้สร้างรูปแบบของแมคมาสเตอร์ซึ่งเป็นรูปแบบของการปฏิบัติหน้าที่

ของครอบครัว (McMaster Model Of Family Functioning) ซึ่งรูปแบบนี้เป็นผลจากการศึกษาครอบครัวทั้งปกติและมีปัญหาเป็นเวลานาน โดยเริ่มจากการศึกษาที่มหาวิทยาลัยแมคกริลล์ (McGill) ประเทศแคนาดา ในช่วงปี 1950 ในเวลาต่อมาแนวคิดนี้ก็พัฒนาขึ้นมาโดย เอปส์ไตน์ บิชอป และเลวิน แห่งมหาวิทยาลัยแมคมาสเตอร์ (McMaster) ประเทศแคนาดาและมหาวิทยาลัยบราวน์ (Brown) ในประเทศสหรัฐอเมริกา

แมคมาสเตอร์ มองครอบครัวเป็นระบบเปิด (Open System) ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยอันได้แก่ ระบบญาติพี่น้อง (Sibling Subsystem) ระบบเพศ (Gender) นอกจากนี้ครอบครัวยังมีความสัมพันธ์กับระบบภายนอกอื่นๆ เช่น ระบบชุมชน โรงเรียน เป็นต้น ตามรูปแบบของแมคมาสเตอร์ (McMaster Model) ซึ่งเป็นการประเมินการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวในด้านที่เป็นสาเหตุของปัญหาสุขภาพจิต และมุ่งเน้นถึงการปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบันของครอบครัว เอปส์ไตน์ บิชอป ไรอัน มิลเลอร์ และคีทเนอร์ (Epstein, Bishop, Ryan, Mille; & Keitner. 1993: 2) ได้แบ่งการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวเป็นด้านต่างๆ 6 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การแก้ไขปัญหา (Problem Solving)

เป็นกลไกที่สำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัว และครอบครัวแต่ละครอบครัวจะมีความแตกต่างกันในเรื่องต่างๆ ซึ่งในเวลาไปนี้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว วิธีการที่ใช้ในการเผชิญกับปัญหา ทักษะการแก้ปัญหา ครอบครัวที่มีการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวที่มีประสิทธิภาพจะมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้รวดเร็ว ปัญหาที่มีจึงมักเป็นปัญหาที่เพิ่งเกิดใหม่ไม่ใช่ปัญหาเรื้อรังที่แก้ไม่ได้ และเมื่อประสบปัญหาครอบครัวก็จะมีวิธีการที่เป็นระบบในการแก้ปัญหา ส่วนครอบครัวที่มีการปฏิบัติหน้าที่ ที่ไม่เหมาะสมนั้นมักแก้ปัญหาย่างไม่เป็นระบบ ปัญหาไม่ได้แก้ไขอย่างเสร็จสิ้นและเกิดเป็นปัญหาเรื้อรัง

ด้านที่ 2 การสื่อสาร (Communication)

เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารระหว่างกันและกันของสมาชิกในครอบครัว เอปส์ไตน์ บิชอป และเลวิน (Epstein, Bishop; & Levin. 1978: 25) ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบแมคมาสเตอร์จะเน้นที่การสื่อสารโดยใช้คำพูด (Verbal Communication) หรือเป็นการสื่อสารที่ไม่ใช่ต้องการคำพูด (Nonverbal Communication) เนื่องจากเราสามารถที่จะประเมินได้ชัดเจนกว่า ซึ่งรูปแบบการสื่อสารสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

2.1 การสื่อสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับกิจวัตรประจำวันหรือวัตถุ

2.2 การสื่อสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก

2.3 การสื่อสารเกี่ยวกับทัศนคติ หรือความคิดเห็นในบางเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับทั้ง กิจวัตรประจำวันของครอบครัวและอารมณ์ความรู้สึก

การสื่อสารสามารถพิจารณาใน 2 ลักษณะ คือ

1. เนื้อหา การสื่อสารที่ดี เนื้อหาที่สื่อสารต้องชัดเจน ไม่คลุมเครือ หรือไม่เป็นเนื้อหาที่ไม่สามารถจับใจความอะไรได้

2. จุดหมายปลายทางของการสื่อสารที่ดี จะต้องให้ตรงกับบุคคลที่ต้องการจะสื่อสารด้วย ครอบครัวที่มีการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมีการสื่อสารที่ชัดเจน ทั้งเนื้อหา และจุดหมายปลายทาง นอกจากนั้นครอบครัวแต่ละครอบครัวยังมีความสามารถในการสื่อสารแตกต่างกัน จึงส่งผลให้แต่ละครอบครัวมีสภาพปัญหาที่เกิดจากการสื่อสารแตกต่างกันจึงส่งผลให้แต่ละครอบครัวมีสภาพปัญหาที่เกิดจากการสื่อสารที่แตกต่างกัน

ด้านที่ 3 บทบาท (Roles)

เป็นพฤติกรรมที่สมาชิกปฏิบัติต่อกันและกันภายในครอบครัว บทบาทที่สมาชิกในครอบครัวต้องปฏิบัติเพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข (Epstein, Bishop; & Levin.1978: 26) เช่น

1. การจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นให้แก่สมาชิก (Provision of Resources)
2. การเลี้ยงดูและให้การประคับประคองแก่สมาชิก (Nurturance and Support)
3. การตอบสนองความต้องการทางเพศระหว่างคู่สมรส (Sexual Gratification of Marital Partners)

Partners)

4.การพัฒนาทักษะต่างๆ ให้แก่สมาชิก (Life Skills Development) เช่นการช่วยเหลือให้สมาชิกในครอบครัวมีทักษะในการเข้าสังคม หรือการเริ่มทำงาน เป็นต้น

5. การจัดการระบบภายในครอบครัว และการดำรงไว้ซึ่งสิ่งที่กำหนดร่วมกันในครอบครัว (Systems Management and Maintenance) เช่นการตัดสินใจในปัญหาต่างๆ การกำหนดกฎระเบียบภายในครอบครัว

นอกจากนั้นสมาชิกในครอบครัวยังมีบทบาทเฉพาะบุคคลและเฉพาะครอบครัวซึ่งในการพิจารณาบทบาทสมาชิกในครอบครัว ต้องพิจารณาในลักษณะ คือ

1. การจัดบทบาทหน้าที่ให้แก่สมาชิกรับผิดชอบ (Role Allocation) ครอบครัวยที่มีการปฏิบัติหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพจะมีการจัดบทบาทให้กับบุคคลที่เหมาะสม

2. การที่สมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ (Role Accountability) การที่สมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ จะทำให้สมาชิกในครอบครัวมีการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มกำลังความสามารถ ทำให้ครอบครัวมีการปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 4 การตอบสนองทางอารมณ์ (Affective Responsiveness)

หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวมีความสามารถในการที่จะตอบสนองทางอารมณ์ต่อบุคคล สิ่งแวดล้อม หรือสิ่งอื่นที่มากระตุ้นอย่างเหมาะสม โดยอารมณ์ที่กล่าวถึงนี้ อาจเป็นทั้งอารมณ์รัก อารมณ์สุข อารมณ์ยินดี หรือเป็นอารมณ์ในสภาวะที่ไม่ปกติ เช่น กลัว โกรธ เศร้า เสียใจ ผิดหวัง

ในครอบครัวแต่ละครอบครัวนั้น มีการตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัวจะแตกต่างกัน ดังนั้นในการให้คำปรึกษาครอบครัวต้องประเมินการตอบสนองทางอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามการพิจารณาเรื่องการตอบสนองทางอารมณ์ของครอบครัวก็ควรคำนึงถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมด้วย

ด้านที่ 5 ความผูกพันทางอารมณ์ (Affective Involvement)

เป็นความรู้สึกที่สมาชิกในครอบครัวแสดงออกถึงความห่วงใย ความผูกพัน ความสนใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเอปสไตน์ บิชอป ไรอัน มิลเลอร์ และ คีทเนอร์ (Epstein, Bishop, Ryan, Miller; & Kietner. 1993: 4) ได้กล่าวถึง ระดับความผูกพันทางอารมณ์ไว้ดังนี้ คือ

1. สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนขาดความผูกพันซึ่งกันและกัน (Lack of Involvement) โดยสมาชิกในครอบครัวไม่สนใจใยดีซึ่งกันและกันเลย เพียงแต่อาศัยอยู่ร่วมกันเท่านั้น

2. สมาชิกในครอบครัวที่มีผูกพันกัน โดยมีความรู้สึกโดยมีความรู้สึกผูกพันกันเพียงเล็กน้อย (Involvement of Feelings) โดยสมาชิกในครอบครัวมีความสนใจซึ่งกันและกันบ้าง แต่ความรู้สึกทางอารมณ์และความห่วงใยความเป็นอยู่ของอีกฝ่ายหนึ่งมีเพียงเล็กน้อย หรือแทบไม่มีเลย และส่วนใหญ่เป็นไปตามหน้าที่

3. สมาชิกในครอบครัวสนใจแต่ตนเอง (Narcissistic Involvement) โดยการแสดงความ

สนใจที่สมาชิกในครอบครัวต่ออีกฝ่ายหนึ่งนั้นทำไปเพื่ออีกเพียงเพื่อตนเอง (Egocentric) เพื่อให้ตนเองดูดี เสริมสร้างคุณค่าให้ตนเอง ไม่ให้ความสนใจหรือความผูกพันกันต่ออีกฝ่ายหนึ่งอย่างจริงจัง

4. สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันกันอย่างแท้จริง (Empathic Involvement) สมาชิกในครอบครัวจะให้ความสนใจผูกพันต่ออีกฝ่ายหนึ่งอย่างแท้จริง

5. สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันกันจนเปรียบเสมือนเป็นบุคคลเดียวกัน (Symbiotic Involvement) สมาชิกในครอบครัวจะมีความผูกพันแน่นแฟ้นจนเหมือนกับทั้งคู่เป็นบุคคลเดียวกันและขอบเขตของความเป็นบุคคลของแต่ละคน (Personal Boundary) นั้นไม่มีเลย

การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวในด้านความผูกพันทางอารมณ์ดังกล่าวข้างต้น ถ้าสมาชิกในครอบครัวได้มีการแสดงออกถึงความผูกพันกันมากเกินไปหรือน้อยเกินไป ก็จะส่งผลให้ครอบครัวนั้นมีการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวที่ไม่มีประสิทธิภาพ จนกระทั่งถึงเป็นครอบครัวมีปัญหาในที่สุด

ด้านที่ 6 การควบคุมพฤติกรรม (Behavior Control)

เป็นวิธีการในการบริหารจัดการพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวให้อยู่ในขอบเขต

การควบคุมความประพฤติในครอบครัวแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

1. การควบคุมพฤติกรรมแบบเข้มงวดกวดขัน (Rigid Behavior Control) เป็นการควบคุมพฤติกรรมภายในครอบครัวโดยมีการกำหนดหน้าที่ที่แน่นอนตายตัว สมาชิกแต่ละคนจะทราบดีว่าแต่ละคนต้องทำอะไร แต่ถ้าการควบคุมพฤติกรรมในลักษณะที่เข้มงวดเกินไป อาจเป็นต้นเหตุให้เกิดการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในครอบครัว การมีพฤติกรรมแบบดื้อเจียบ หรือการแสดงออกความไม่พอใจหรือความโกรธที่มุ่งไปสู่บุคคลภายในและภายนอกครอบครัว

2. การควบคุมพฤติกรรมแบบยืดหยุ่น (Flexible Behavior Control) ครอบครัวจะมีการกำหนดกฎระเบียบสำหรับสมาชิกในครอบครัว แต่ก็มีมีความยืดหยุ่นพอประมาณ มีการปรับเปลี่ยนกฎภายในครอบครัวได้ตามความเหมาะสม การควบคุมพฤติกรรมในลักษณะนี้เป็นลักษณะที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะสมาชิกในครอบครัวจะมีความเข้าใจ ให้การสนับสนุน ทำให้สมาชิกเต็มใจร่วมมือกันปฏิบัติตามกฎของครอบครัวที่ตั้งไว้

3. การควบคุมพฤติกรรมแบบปล่อยปละละเลย (Laissez – Faire Behavior Control)

การที่ครอบครัวไม่ได้มีการกำหนดทิศทางที่แน่นอนว่า สมาชิกในครอบครัวประพฤติปฏิบัติอย่างไร ไม่มีการชี้แนะ ไม่มีการตัดสิน จากสมาชิกในครอบครัวอื่น ลักษณะการควบคุมพฤติกรรมแบบนี้สมาชิกในครอบครัวคนใด จะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ ครอบครัวแบบนี้จะปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่มีประสิทธิภาพ และ มีปัญหาในครอบครัวเป็นอย่างมาก

4. การควบคุมพฤติกรรมแบบยุ่งเหยิง สับสน วุ่นวาย ไร้ระเบียบ (Chaotic Behavior Control) เป็นการที่ครอบครัวมีการควบคุมพฤติกรรมสมาชิกในครอบครัวในรูปแบบที่แน่นอน ในบางครั้งเข้มงวด บางครั้งยืดหยุ่น การควบคุมความประพฤติแบบนี้เป็นแบบที่ทำให้ครอบครัวมีการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่เหมาะสมที่สุดในทั้ง 4 แบบที่กล่าวมา

3. แนวคิดการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวของมูส์ (Moos)

มูส์ (Goldenberg & Goldenberg .1995:347: อ้างอิงจาก Moos) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัว โดยเชื่อว่า การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวแบ่งได้เป็น 3 มิติ คือ

1. มิติด้านความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว (Relationship Dimensions) จะได้พิจารณาจาก

1.1 ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวจะตกลงกัน ว่าแต่ละคนในครอบครัวจะมีความผูกพัน ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนกันและกันในระดับใด

1.2 การแสดงออก เป็นสิ่งที่สมาชิกในครอบครัวจะมีการตกลงซึ่งกันและกัน ถึงการแสดงออกอย่างเปิดเผยถึงอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง

1.3 ความขัดแย้ง ของสมาชิกในครอบครัวจะต้องสามารถที่จะแสดงออกถึงความโกรธ ความขัดแย้ง และปัญหาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวได้

2. มิติด้านพัฒนาการส่วนบุคคล (Personal Growth Dimension) ซึ่งมิติด้านนี้จะพิจารณาได้จาก

2.1 สมาชิกในครอบครัวต่างก็มีความเป็นอิสระ สมาชิกในครอบครัวจะต้อง มีความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง และให้บุคคลอื่นในครอบครัวคิดและตัดสินใจด้วยตนเองด้วย และให้สมาชิกมีความกล้าแสดงออก

2.2 สมาชิกในครอบครัวจะต้องมีจริยธรรม

2.3 สมาชิกในครอบครัวมีกิจกรรมที่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.4 สมาชิกในครอบครัวจะต้องมีการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดี มีลักษณะที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต

3. มิติด้านการดำรงไว้ในระบบของครอบครัว (System Maintenance Dimensions) สมาชิกในครอบครัวจะต้องดำรงไว้ซึ่งโครงสร้างของครอบครัว ตามกฎหรือตามระเบียบของครอบครัว หรือตามโครงสร้างต่างๆ ของครอบครัว

เมื่อพิจารณาแนวคิดการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัว ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เราจะพบว่าแนวคิดส่วนใหญ่ของการปฏิบัติหน้าที่ครอบครัว จะกล่าวในรายละเอียดที่คล้ายคลึงกัน ดังจะสรุปได้เป็น 7 องค์ประกอบคือ ด้านภารกิจแสดงออกถึงความผูกพัน ด้านการให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้ง ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว (เพ็ญภา กุลนาคดล.2547:33)

2.3 องค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว

ได้มีผู้สรุปองค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัวไว้หลายคน ดังนี้

สิริพรรณ มิ่งวานิช (พิมพ์ใจ ไมตรีเปรม.2543:30; อ้างอิงจาก สิริพรรณ มิ่งวานิช. 2537:52) กล่าวว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวจะดีมาน้อยเพียงใดนั้นควรคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ และการปรับตัวเข้าหากันของสมาชิกของในครอบครัวเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่ง จากความหมายองค์ประกอบของครอบครัวและปัจจัยที่ดีของความสัมพันธ์ในครอบครัวดังกล่าวสรุปได้ว่าสัมพันธภาพที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนเดียวกันโดยมีองค์ประกอบดังนี้คือ

1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวร่วมกัน
2. มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
3. มีการยอมรับซึ่งกันและกัน
4. ไม่มีความขัดแย้งบาดหมางกัน
5. มีการช่วยเหลือ ดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน
6. มีความสัมพันธ์ รักใคร่ทางความรู้สึก และอารมณ์ที่ดีต่อกัน

กุหลาบ รัตนสังธรรม และคณะ (2541: 15) ได้ให้ความเห็นไว้ว่าการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวให้มั่นคงได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ดังนี้

1. สัมพันธภาพในครอบครัวจะต้องยั่งยืนและขยายใหญ่

2. บุตรควรมีความสัมพันธ์ต่อบิดามารดา
3. สังคมควรยกย่องครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี
4. ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี สมาชิกในครอบครัวจะเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและเจตคติที่ดีต่อสังคม

5. ความผูกพันระหว่างบิดามารดาและบุตรต้องมีความเกี่ยวข้องกันตลอดเวลา

Grandall (ปิยะวดี สิงห์พันธ์.2544:33-34; อ้างอิงจาก Grandall.1980:410-411) กล่าวว่าสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (Primary Relationship) ซึ่งมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. จำนวนของบทบาท (Number of Role) สัมพันธภาพในครอบครัวซึ่งมีความสัมพันธ์กันหลายบทบาท เช่น เป็นพ่อแม่ เป็นผู้สั่งสอน เป็นผู้เลี้ยงดู เป็นพี่ช่วยเหลือ สมาชิกครอบครัวมีการปฏิสัมพันธ์กันหลายด้าน ทำให้เกิดความสนใจ ได้รู้จักค่านิยม ความเชื่อถือ ตลอดจนบุคลิกที่แท้จริงของกันและกัน

2. การสื่อสาร (Communication) สัมพันธภาพในกลุ่มปฐมภูมิเป็นการสื่อสารแบบเปิดมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระและกว้างขวาง

3. อารมณ์ (Emotion) สัมพันธภาพในกลุ่มปฐมภูมิหรือในครอบครัวก่อรูปขึ้นจากอารมณ์ต่างๆ ระหว่างสมาชิกก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความผูกพันรักใคร่ ความคิดถึง ความขัดแย้งหรือความโกรธ

4. ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึก (Transferability) สัมพันธภาพแบบปฐมภูมิจะก่อรูปขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น มันจะไม่สามารถมีจะถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นได้ง่ายๆ เป็นปฏิสัมพันธ์กับบุคคลเป็นคนๆ ไป มีความรู้สึกผูกพันเฉพาะเจาะจงยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้

จึงสรุปได้ว่า ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี คือ ครอบครัวที่ประกอบไปด้วยความรักความเมตตาและหลักคุณธรรมในการประพฤติปฏิบัติต่อกันแต่ลำพัง ความรักความเมตตาและความหวังดีต่อกันภายในครอบครัวอย่างเดียวนั้นยังไม่พอยังต้องมีสิ่งอื่นประกอบด้วยสิ่งนั้น คือ ความดีงาม ความถูกต้อง และความเหมาะสม ซึ่งเรียกว่าคุณธรรมในการประพฤติปฏิบัติต่อกัน สัมพันธภาพในครอบครัวย่อมเกิดขึ้นอย่างถาวรไม่ว่าเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม อะไรมาคุกคามก็ไม่อาจทำลายทำลายสัมพันธภาพอันนี้ให้แตกสลายลงได้ (จรรยา ทองถาวร.2542: 107)

2.4 ลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัว

ได้มีผู้สรุปลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัวไว้หลายคน ดังนี้

กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดูล (2530: 5) ได้กล่าวถึงลักษณะของครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี พอสรุปได้ลักษณะ 6 ประการ คือ

1. การชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว ความพึงพอใจ ชื่นชมและเห็นคุณค่าของกันและกัน ในครอบครัว ควรจะได้มีการแสดงออกมาอย่างชัดแจ้ง
2. การมีเวลาอยู่ร่วมกัน การที่ทุกคนในครอบครัวได้ร่วมทำกิจกรรมหลายอย่างร่วมกัน และเป็นกิจกรรมที่ทุกคนพอใจจะทำร่วมกัน
3. การมีพันธะต่อความสุขของสวัสดิภาพของครอบครัวร่วมกัน สมาชิกในครอบครัวที่มีสัมพันธกันอย่างมีคุณภาพมักจะมีพันธะดังกล่าวนี้อยู่ในระดับสูง ห่วงใยกันและกันอย่างแท้จริง
4. การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นอย่างดี ย่อมมีเวลาสำหรับการพูดคุยกันเสมอโดยจะพูดคุยรับรู้เรื่องราวกันโดยตรงไม่ปกปิด ไม่เก็บไว้ในใจหรือไม่จำเป็นต้องรับรู้เรื่องราวของบุคคลอื่นในครอบครัว โดยอาศัยบุคคลที่ 3 หรือบุคคลนอกครอบครัวเป็นสื่อ
5. การมีศรัทธาต่อศาสนาอย่างแรงกล้าและอย่างเต็มไปด้วยความเลื่อมใส บุคคลในครอบครัวมักมีกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน
6. การมีสมรรถนะจัดการกับวิกฤตการณ์ในครอบครัวได้อย่างดี ทุกคนในครอบครัวจะร่วมกันต่อสู้กับปัญหาให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และร่วมกันคลี่คลายปัญหาให้ได้ในที่สุด

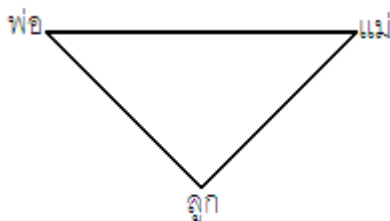
ศุภลักษณ์ พฤทธิพงษ์ศิริ (2544:5) กล่าวถึงสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวว่าบิดามารดาถือว่าเป็นสังคมหรือสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นของเด็ก เป็นการปูพื้นฐานทางอุปนิสัยบุคลิกต่างๆ ให้แก่บุตร รวมทั้งเป็นผู้ปูพื้นฐานด้านสุขภาพจิตให้แก่บุตรด้วย เพราะสัมพันธภาพที่ดีมีความรักต่อกัน ย่อมทำให้บิดามารดาทำหน้าที่ของตนเองอย่างแท้จริงใจและดีขึ้น ทำให้เกิดความรัก ความอาทร ความผูกพัน ความเข้าใจ การยอมรับ การให้อภัย ให้สวัสดิการ ให้การตอบสนองในด้านต่างๆ แก่บุตร บุตรจึงเติบโตขึ้นด้วยความสมบูรณ์ มีความแข็งแรงทางจิตใจที่พร้อมจะก้าวไปในสังคม

สมพงษ์ ธนัญญา (ธัญมณี สมตัว.2544: 34-35; อ้างอิงจากม.ป.ป.:195-197) ได้ศึกษา ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวและสรุปเป็นภาพรวมของความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสมาชิกในครอบครัว และสังคมโดยรวมโดยการจะส่งเสริมความสัมพันธ์ใน

ครอบครัวให้มีความมั่นคง และเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาของบุคคลในครอบครัวได้ เนื่องจากครอบครัวประกอบด้วยการติดต่อสาร ทศนคติ และการปฏิบัติตนได้ตอบกันระหว่างสามีภรรยา บิดา มารดาและบุตร พี่และน้องและมวลสมาชิกทุกคน ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งจะประกอบไปด้วย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา สามีภรรยาเป็นจุดเริ่มต้นของสัมพันธภาพที่สำคัญที่สุดในครอบครัวเพราะถ้าคู่สามีภรรยาไม่มีความรักใคร่เข้าใจซึ่งกันและกัน มีสัมพันธภาพที่ติดต่อกันและกัน พยายามที่ปรับตัวเข้าหากัน ร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ตลอดจนรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาต่างๆภายในครอบครัวก็พลอยมีความสุขไปด้วย โดยเฉพาะบุตร แต่ในทางตรงข้าม ถ้าสามีภรรยาไม่สัมพันธ์กันที่ไม่ดีต่อกัน ไม่มีความรักใคร่ปรองดองกัน ขาดความเข้าใจเห็นอกเห็นใจกัน และขาดความรับผิดชอบร่วมกันแล้ว ย่อมเกิดความขัดแย้งกันอยู่เสมออันอาจจะทำให้ครอบครัวต้องแตกสลายลงหรือขาดความสงบสุข โดยเฉพาะบุตรเมื่อประสบกับสภาพการณ์ของความขัดแย้งนี้อยู่เป็นประจำย่อมกระทบกระเทือนจิตใจมาก ถึงแม้ว่าพ่อแม่จะไม่มีถ้อยคำที่เป็นปรปักษ์ต่อกัน แต่เขาก็อาจจะทราบถึงความไม่ปรองดองกันในบ้านได้ และถ้าเด็กรู้สึกเช่นนี้อยู่เป็นเวลานานก็จะเป็นอันตรายต่อระบบประสาทของเขายิ่งกว่าการเลิกร้างกันไปโดยเด็ดขาดเสียอีก

2. สัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดา และบุตร ความสัมพันธ์นี้มีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา และเมื่อมีการให้กำเนิดบุตรแล้ว ความสัมพันธ์ในครอบครัวก็เพิ่มขึ้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดา และบุตรตามมา ดังรูปภาพสามเหลี่ยมที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกไว้ดังนี้

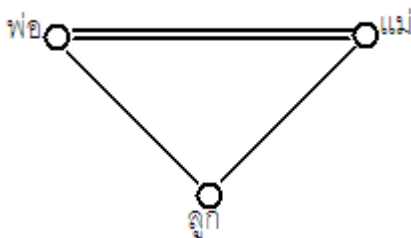
วรรณ ลำเจียกเทศ (2530: 17-20) ได้ทำการรวบรวมลักษณะสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัว โดยแยกกล่าวออกเป็นส่วนๆ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภรรยา สามีภรรยาเป็นจุดเริ่มต้นของสัมพันธภาพที่สำคัญ

ที่สุดในครอบครัว เพราะถ้าคู่สามีภรรยามีความรักใคร่เข้าใจซึ่งกันและกัน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน พยายามปรับตัวเข้าหากัน ร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ตลอดจนรับผิดชอบและแก้ไข ปัญหาต่างๆภายในครอบครัวร่วมกัน ย่อมทำให้ครอบครัวนั้นมีความราบรื่นมั่นคงสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัวก็พลอยมีความสุขไปด้วย โดยเฉพาะบุตร แต่ในทางตรงข้าม ถ้าสามีภรรยามีสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน ย่อมเกิดความขัดแย้งกันอยู่เสมอ อันอาจจะทำให้ครอบครัวต้องแตกสลายลง หรือถ้าไม่ ถึงกับแตกสลายก็จะทำให้ครอบครัวขาดความสงบสุข โดยเฉพาะบุตรเมื่อต้องประสบกับสภาพการณ์ ของความขัดแย้งนี้อยู่เป็นประจำย่อมกระทบกระเทือนจิตใจมาก เพราะเด็กมีอำนาจการสำนึกหรือมี จิตสำนึกสูงมาก ถึงแม้ว่าพ่อแม่จะไม่มีถ้อยคำที่เป็นปรปักษ์ต่อกัน พุดออกมา เขาก็อาจจะทราบถึง ความไม่ปรองดองกันในบ้านได้ถ้าความรู้สึกเช่นนี้อยู่เป็นเวลานานก็จะเป็นอันตรายต่อระบบประสาท ของเขายิ่งกว่าการเลิกร้างกันไปโดยเด็ดขาดเสียอีก

2. สัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตร ความสัมพันธ์นี้มีพื้นฐานมาจาก

ความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา เพราะเมื่อมีการให้กำเนิดบุตรแล้ว ความสัมพันธ์ในครอบครัว ก็เพิ่มขึ้น เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรตามมา ซึ่งในเรื่องนี้ สเตเรียร์เรต จิตแพทย์ เด็กผู้หญิงได้สร้างรูปสามเหลี่ยมสัมพันธ์ไว้ ดังรูป

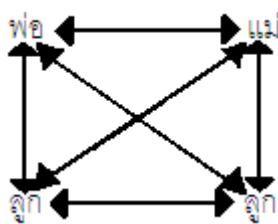

และเขาได้อธิบายประกอบภาพว่า สายโยงความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรและสายโยงนั้น จะแน่นดีอยู่เสมอถ้าบิดามารดาทำตัวเป็นหลักรักใคร่ผูกพันกันดี ความรักใคร่ผูกพันแน่นหนาของบิดา มารดานั้นจะมีผลสะท้อนไปผูกพันรักใคร่ต่อบุตรให้แน่นต่อไปเองโดยปริยาย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง เมื่อมารดาให้กำเนิดบุตรคนที่ 2 ที่ 3 และคนอื่นๆ มา ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องย่อมเกิดขึ้น สัมพันธภาพระหว่างพี่น้องจะดีหรือไม่จะมีมากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ในครอบครัว อันประกอบด้วยความสัมพันธ์พื้นฐานและลักษณะการอบรมเลี้ยงดู ของบิดามารดา เพราะถ้าบิดามารดามีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และให้การอบรมเลี้ยงดูลูกด้วยความรัก

ความเข้าใจ ให้ความยุติธรรม ตลอดทั้งสร้างเสริมความรักใคร่ในระหว่างพี่น้องแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องย่อมดำเนินไปด้วยดี มีความรักใคร่ช่วยเหลือปกป้องซึ่งกันและกัน แต่อย่างไรก็ตาม ไม่มีครอบครัวใดที่มีลูกมากกว่าคนหนึ่งจะห้ามไม่ให้มีการอิจฉา การแข่งขัน หรือทะเลาะเบาะแว้งเกิดขึ้นได้ หรืออย่างน้อยที่สุดเด็กอาจจะซ่อนความน้อยใจไว้อย่างเงียบๆ ก็ได้ เพราะฉะนั้นบิดามารดาจะต้องใช้ความอดทน ใช้ปัญญา และความเข้าใจต่อเหตุการณ์ เพื่อจะให้ความรู้สึกไม่ดีระหว่างบุตรมีอยู่น้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้ เพราะนั่นเป็นการทำร้ายและทำลายจิตใจของเขา

4. ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกทุกคนในครอบครัวโดยเฉพาะในครอบครัวเดี่ยวนั้นจะมีความสัมพันธ์ของสมาชิกทุกๆ คนในครอบครัวก็คือความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา มารดากับบุตร และพี่กับน้อง หรือเป็นการรวมความสัมพันธ์ใน 3 ข้อแรกเข้าไว้ด้วยกันนั่นเอง ซึ่งในกรณีที่เป็นครอบครัวเดี่ยวเช่นนี้ Harighurst ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน มีการเผชิญหน้าซึ่งกันและกัน นอกจากนี้เขาได้แสดงให้เห็นถึงระบบของความสัมพันธ์ดังรูป

สำหรับครอบครัวขยาย สมาชิกในครอบครัวจะขยายตัวรวมออกไปถึงปู่-ย่า ตา-ยาย ลูก-ป้า น้ำ-อา ลูกพี่ลูกน้อง ตลอดจนลูกเขยและลูกสะใภ้ ซึ่งเมื่อจำนวนสมาชิกในครอบครัวมีมากขึ้นเช่นนี้ ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันภายในครอบครัวก็ย่อมเพิ่มขึ้น และมีความซับซ้อนมากขึ้นด้วย มีตั้งแต่วัยใกล้เคียงกันไปจนกระทั่งถึงวัยที่แตกต่างกันมากๆ นอกจากนี้ บทบาทของแต่ละคนก็เพิ่มมากขึ้น เช่น นอกจากจะเป็นลูกของพ่อแม่ น้องของพี่ พี่ของน้องแล้ว ยังจะต้องเป็นหลานของปู่-ย่า ตา-ยาย ลูก-ป้า น้ำ-อา เป็นต้น

2.5 ความสำคัญของสัมพันธภาพในครอบครัว

ความสัมพันธ์ภาพในครอบครัวระหว่างพ่อแม่และลูก จำเป็นที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตและความต้องการของเด็ก โดยเฉพาะในปีแรกๆ ของชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกควรมีลักษณะของการป้องกันคุ้มครอง เพราะเด็กไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

ต้องพึ่งพาอาศัยพ่อแม่ทุกอย่าง เมื่อเด็กมีวุฒิภาวะเพิ่มมากยิ่งขึ้น เด็กจำก็เป็นที่จะต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ลูกจึงอยู่ในลักษณะที่พ่อแม่ต้องสั่งสอนลูกของตน และเมื่อเด็กสามารถพึ่งตนเองได้มีวุฒิภาวะที่ใกล้เคียงกับพ่อแม่ เด็กก็ต้องการความเป็นเพื่อน ดังนั้น สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่และลูกต้องเปลี่ยนไปตามลักษณะของการยอมรับความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความพึงพอใจและมีความรักไว้วางใจในตัวลูก จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกดำเนินไปด้วยดีเพราะพ่อแม่ได้ทำการสนองความต้องการของลูกได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (เสาวภา เบญจพันธุ์ทวี. 2540: 25)

นอกจากนั้น สัมพันธภาพภายในครอบครัวยังมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะครอบครัวที่มีความสุขคือ ครอบครัวที่มีความรักใคร่ ผูกพันกัน และมีความเข้าใจซึ่งกันและกันซึ่งแสดงถึงการมีสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว ในทางตรงกันข้ามถ้าครอบครัวที่มีวิกฤตการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นภายในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาการนอกใจของคู่สมรส ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาความตึงเครียดหรือปัญหาอื่นใดก็ตามก็ย่อมจะส่งผลทำให้ครอบครัวไม่มีความสุข ซึ่งสาเหตุเกิดจากสัมพันธภาพที่ไม่ดีภายในครอบครัวก่อนที่จะให้เกิดความไม่เข้าใจต่อกัน และทำให้ส่งผลของความรักกลายเป็นความริ้วรานได้ (โพธิพันธ์ พานิช. 2544:30-32) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ฝน แสงสิงแก้ว (2543:5) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของสัมพันธภาพในครอบครัวไว้ด้วยว่า ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัวเป็นรากฐานของความสุขแห่งชีวิตเป็นรากฐานของความเป็นปึกแผ่นของสังคมของบ้านเมืองของประเทศชาติบ้านเมือง และของโลกในที่สุด ชีวิตสังคมย่อมตั้งต้นมาจากครอบครัว ถ้าครอบครัวแตกแยก หรือครอบครัวขาดความรักใคร่ต่อกัน ชีวิตในสังคมจะแตกแยกประจวบตามตัว ครอบครัวที่เป็นสุข เป็นครอบครัวที่มีความอบอุ่นในครอบครัว และมีความเข้าใจระหว่างสมาชิกในครอบครัวดี จะช่วยส่งเสริมสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจของบุคคลในครอบครัว แต่ถ้าครอบครัวไม่สงบสุข ขาดความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของบุคคลทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดจนหน้าที่การงานต่างๆ ที่ตามมาจะแปรปรวนไปในทางที่ไม่ดีด้วย

ดังนั้น ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี นอกจากจะช่วยให้ครอบครัวมีความสุขแล้วได้กล่าวถึงความสำคัญของสัมพันธภาพในครอบครัว

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นคนที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติได้ เพราะครอบครัวที่มี

สัมพันธภาพที่ดี เด็กจะได้รับความรักความอบอุ่น มีความมั่นคงทางจิตใจ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์อันมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและคุณภาพชีวิตของเด็ก ยังจะช่วยในการแก้ปัญหาต่างๆ ในครอบครัวได้เป็นอย่างดี แม้ปัญหานั้นๆ จะหนักหนาสาหัสเพียงไร ส่วนครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ไม่ค่อยดีนั้น ปัญหาต่างๆ ในครอบครัวไม่สามารถแก้ไขได้ แม้ว่าปัญหานั้นๆ จะเป็นปัญหาเล็กน้อยก็ตาม จะกลับกลายเป็นปัญหาที่รุนแรงถึงขั้นทำให้ครอบครัวแตกสลายได้

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว

นวรรตน์ ศรีรัฐเพชร (2539: 63-67) ได้ศึกษาถึงสัมพันธภาพของพ่อแม่ลูกกับรูปแบบการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างบุคคลของวัยรุ่น จำนวน 611 คน ได้พบว่าสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ลูกที่มีความสัมพันธ์กันในทางลบกับรูปแบบการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างบุคคล โดยการใช้การแสดงออกแบบหลีกเลี่ยงและแบบใช้อำนาจบังคับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ในระดับที่ 0.01 และนอกจากนี้สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ลูก ยังเป็นความสัมพันธ์กันทางบวกกับรูปแบบการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างบุคคลโดยการใช้การแสดงออกแบบใช้ความอ่อนโยน แบบประนีประนอม และแบบหันหน้าเข้าหากันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ยิ่งยง ยุทธศักดิ์ (2539: 122-128) ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่มีลักษณะครอบครัวและสัมพันธภาพในครอบครัวมีผลที่ต่างกัน จากผลการศึกษาพบว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพดี มีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์มากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพดี ก็จะมีพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์น้อยกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ค่อยดี อย่างมีนัยสำคัญอยู่ที่ระดับ .01

สมพงษ์ ธนธัญญา (2540: 97) ได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวเพื่อส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน ศึกษาเฉพาะกรณี: โรงเรียนปทุมคงคา กรุงเทพมหานคร ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ของบิดามารดาและบุตรในด้านการทำกิจกรรมร่วมกัน พบว่าความสัมพันธ์ของบิดามารดาและบุตรในการทำกิจกรรมร่วมกันโดยรวมอยู่ในระดับดี ในด้านการที่สมาชิกในครอบครัวร่วมกันรับประทานอาหารเช้าและดูโทรทัศน์ร่วมกัน พบได้ว่า สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนปฏิบัติร่วมกันอยู่ในระดับที่น่าพอใจมากที่สุด ส่วนการมีเวลาไต่ถามทุกข์สุขและไต่ถามเรื่องการเรียนของบุตร

พบว่า บิดามารดาของนักเรียนปฏิบัติได้อยู่ในระดับที่น่าพอใจมากทั้งสองประเด็น สำหรับข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวกระทำผิดพลาดในเรื่องต่างๆ เป็นอันดับแรก

สมนึก แกะหั่น (2541) ได้ทำการศึกษาถึงพฤติกรรมในเชิงจริยธรรมของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านความสามัคคี ด้านความเมตตากรุณา ด้านการมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียรและความเสียสละ พบว่า นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนชายทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพของสังคมไทย ครอบครัวและผู้ใหญ่มักให้ความสนใจในการอบรมบุตรหลานที่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายนอกจากนี้ค่านิยมในสังคมไทยยังมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของเพศหญิงที่เบี่ยงเบนไปจากคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์จะทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับและทำให้ได้รับความอับอาย

นุชลดา โรจนประภาพรรณ (2541: 101-111) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 192 คน และก็พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดามีความสัมพันธ์กับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.01

โสภภาพรรณ เวียงเพิ่ม (2541: 88-100) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ เจตคติต่อบทบาททางเพศ สัมพันธภาพในครอบครัว กับบทบาททางเพศของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดหนองคาย จำนวน 371 คน พบว่านักเรียนวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกันมีบทบาททางเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ยังพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาททางเพศ ซึ่งนั่นหมายถึง ถ้านักเรียนวัยรุ่นมีสัมพันธภาพในครอบครัวดี นักเรียนวัยรุ่นจะแสดงบทบาททางเพศที่เหมาะสมกับตนเอง

อมราวดี ณ อุบล (2544: 110-114) ได้ศึกษาสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเรื่องการเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดสมุทรปราการจำนวน 400 คน และพบว่า

วัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี มีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ชนันภรณ์ ลักษณะมีพิเชษฐ์ (2545: 55) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย และพบว่า สภาพแวดล้อมในครอบครัวเป็นปัจจัยอันดับสามที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เนื่องจากสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ดี ก็จะก่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกันได้ ในครอบครัว วัยรุ่นจะเรียนรู้และเรียนแบบบุคคลที่ตนชื่นชอบและใกล้ชิด โดยบุคคลกลุ่มแรกที่วัยรุ่นจะยึดถือเป็นแบบอย่างคือบิดามารดา และจะเรียนรู้ถึงบทบาทของตนเองเป็นโดยผู้เป็นบิดามารดาเป็นผู้กำหนดให้ สภาพแวดล้อมในครอบครัวที่ดีก็จะมีส่วนทำให้วัยรุ่นรู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม

ชัยณรงค์ ศรีสุข (2545) ศึกษาเปรียบเทียบคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามการรับรู้ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยศึกษาคุณธรรม จริยธรรม 5 ด้าน คือด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเมตตากรุณา ด้านการมีวินัย ด้านการมีความรับผิดชอบ และด้านการประหยัด พบว่า นักเรียนหญิงมีค่าเฉลี่ยคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยรวมทั้ง 5 ด้านสูงกว่านักเรียนชายรองลงมา คือสมาชิกในครอบครัวควรมีเวลาในการพูดคุยปรึกษาหารือกันด้วยความจริงใจและเปิดเผย

สุมาลี วงษ์สุวรรณ (2546: 39) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความเอื้ออาทร และก็มีผลปรากฏว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับบิดามารดาหรือผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้ออาทรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นงลักษณ์ ปรีชาดิเรก (2546:64-65) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรในครอบครัวไทย และพบว่า ความสัมพันธ์ทั่วไประหว่างมารดากับบุตรมีอิทธิพลต่อระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า ในทุกกลุ่มอายุของมารดา ค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรจะสูงขึ้นตามระดับความสัมพันธ์โดยทั่วไปที่เพิ่มขึ้นระหว่างมารดากับบุตร และพบว่า การทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวมีผลต่อระดับการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า ในกลุ่มอายุ 35-39 ปี และกลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป มารดาที่ทำกิจกรรม

ในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวมีค่าเฉลี่ยการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกต่างคนต่างทำกิจกรรมในวันหยุด และมารดาที่อยู่ในครอบครัวที่สมาชิกไม่มีวันหยุดหรือทำงานทุกวัน

สุมาลี วงศ์ษา (2550:74-75) ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเมตตากรุณาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม พบว่านักเรียนหญิงมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเมตตากรุณาสูงกว่านักเรียนชาย เนื่องจากคุณลักษณะของเพศหญิงจะเป็นผู้ที่มีความอ่อนโยนสุภาพ

ศศิพิมล วัชรตนกร(2551:83-85) ศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเอื้ออาทรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครพบว่า เพศส่งผลทางบวกต่อความเอื้ออาทรและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความแตกต่างกัน โดยนักเรียนหญิงจะมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนชาย

มุสส์ และคองเกอร์ (Mussen and Conger.1969: 250) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลที่มีต่อพัฒนาการของเด็ก พบว่า พฤติกรรมพื้นฐานของเด็ก ได้แก่ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเกิดขึ้นเนื่องจากสภาพแวดล้อมภายในครอบครัว ถ้าทุกคนในบ้านมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันก็จะแสดงพฤติกรรมที่ดี เป็นมิตรสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นด้วย

แอนเดอร์สัน แลเฟลมมิง (Anderson and Fleming. 1987: 785-796) ได้ทำการศึกษาระบวนการสร้างเอกลักษณ์แห่งตน (Ego Identity) ของนิสิตวัยรุ่นจำนวน 93 คน โดยให้รายงานความสัมพันธ์ภายในครอบครัวซึ่งก็มีผลปรากฏว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวในลักษณะที่แน่นแฟ้นกับการสร้างเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่น

จากงานศึกษาค้นคว้าและวิจัยที่เกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวดังกล่าว จึงสามารถกล่าวได้ว่าสัมพันธภาพในครอบครัวจะมีผลต่อการพัฒนาการของบุคคลในทุกๆ ด้าน ซึ่งสัมพันธภาพในครอบครัวที่บุคคลเคยได้รับในช่วงพัฒนาการต่างๆ ของชีวิต จากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่น และผ่านไปถึงวัยผู้ใหญ่ย่อมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนาบุคลิกภาพ และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้เกิดขึ้นแก่บุคคล ช่วยให้บุคคลสามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น สัมพันธภาพที่ดีระหว่างพ่อแม่ลูก และสัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัวจึงเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาการของมนุษย์ทุกๆ คน

จากความสำคัญของสัมพันธภาพในครอบครัว จะส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจดังกล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวที่มีองค์ประกอบ 7 ด้าน คือ ด้านภารกิจแสดงออกถึงความผูกพัน ด้านการให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้ง ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน และ ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว (เพ็ญนภา กุลนาคดล.2547:33)

3. เอกสารเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนบุคคล

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

กรองแก้ว อยู่สุข (2537) ได้อธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลไว้ว่า คนแต่ละคนจะมีลักษณะเฉพาะของตนไม่เหมือนผู้อื่น เพราะในระหว่างที่เจริญวัยทุกคนจะมีประสบการณ์ผ่านเข้ามาในชีวิตไม่เหมือนกัน ได้แก่ การศึกษา การเลี้ยงดู การอบรม และสภาพแวดล้อมทางสังคม ทำให้คนแต่ละคนมีค่านิยม ทศนคติและบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกันไปส่งผลให้พฤติกรรมที่แสดงออกมาของบุคคลแตกต่างกัน

แมคคอร์มิก และ ไลเกน (Mc.Cormick and Leigen.1985:308) ได้ทำการอธิบายไว้ว่า คุณลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะที่แสดงให้เห็นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล และจะส่งผลทำให้พฤติกรรมในการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไป ได้แก่ ความถนัด ลักษณะทางบุคลิกภาพ ลักษณะทางกายภาพ ความสนใจ อายุ เพศ การศึกษาและประสบการณ์

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543: 81) กล่าวว่าลักษณะและคุณสมบัติประจำตัวของบุคคลที่ต่างกันมีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งลักษณะประจำตัวเหล่านี้ได้แก่ บุคลิก ความถนัด ความสนใจในงาน อายุ เพศ การศึกษา และประสบการณ์ในงาน เพราะการเคยเรียนรู้มาก่อนย่อมมีความชำนาญในงานนั้น อันจะทำให้การปฏิบัติงานนั้นมีผลงานที่แตกต่างกับผู้ที่ไม่มีประสบการณ์หรือมีประสบการณ์น้อยกว่า ทำให้บุคคลมีความแตกต่างกันและมีผลต่อการปฏิบัติงาน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำปัจจัยด้านส่วนบุคคลของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในด้านเพศ ระดับชั้นปีที่ศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ได้มาทำการศึกษาความแตกต่างของสัมพันธภาพในครอบครัว ดังนี้

3.1.1 เพศ หมายถึง เพศชายและเพศหญิงซึ่งมีความแตกต่างกันหลายด้าน ซึ่งมีผู้ศึกษาไว้หลายด้าน เช่น

Bennett และ Cohen (ลลนา พรหมสุวรรณ.2547:9; อ้างอิงจาก Bennett และ Cohen. 1959) ได้สรุปเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิงไว้ดังนี้

1. เพศชายมีความคิดหนักแน่นมากกว่าความคิดของเพศหญิง
 2. เพศชายมักคิดการล่วงหน้าถึงรางวัลและการลงโทษที่เป็นผลของความเหมาะสมและไม่เหมาะสมที่เกิดขึ้นกับตนเอง ในขณะที่เพศหญิงคิดการล่วงหน้าเกี่ยวกับรางวัลและการลงโทษที่เป็นผลของความเป็นมิตรหรือความเป็นศัตรูกันของสิ่งแวดลอม
 3. เพศชายมักคิดถึงสิ่งเกี่ยวข้องกับความสำเร็จส่วนตัว
- ในขณะที่เพศหญิงคิดเกี่ยวกับความปรารถนาด้านความรักทางสังคมและมิตรภาพมากกว่า

Terman และ Tyler (ลลนา พรหมสุวรรณ.2547: 9; อ้างอิงจาก Terman and Tyler. 1954) ศึกษาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า เพศหญิงมีความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษ การเขียนและศิลปะมากกว่าเพศชาย ส่วนเพศชายมีความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ ภูมิศาสตร์และวิทยาศาสตร์มากกว่าเพศหญิง

McKee (ลลนา พรหมสุวรรณ.2547:9; อ้างอิงจาก. McKee.1962) ได้ศึกษาพบด้านอารมณ์ว่า เพศหญิงมีอารมณ์มั่นคงน้อยกว่าเพศชายแต่เพศชายมีพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่าเพศหญิง อย่างไรก็ตามบางที่อาจจะมีปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้เพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันในเรื่องอื่นๆ เช่น การอบรมเลี้ยงดู วัฒนธรรมของครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว เป็นต้น

3.1.2 ระดับชั้นปีที่ศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้หมายถึง ระดับชั้นปีที่ศึกษาในช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งหมายถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเด็กนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 นี้จะต้องมีการเตรียมตัวในการเปลี่ยนช่วงชั้นในการศึกษาที่สูงขึ้น โดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะต้องมีการเตรียมตัวในการสอบแข่งขันเพื่อเปลี่ยนช่วงชั้นในการศึกษา นอกจากนั้นยังอยู่ในช่วงของเด็กตอนปลายที่จะก้าวสู่วัยรุ่นตอนต้นดังการศึกษาของ ชนนภรณ์ ลักษณะพิเศษฐ์ (2545: 54) ที่พบว่า นักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นสูงจะมีความเครียดเกี่ยวกับการเรียนมากขึ้น จะต้องสอบแข่งขันเข้าศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ทำให้ต้องสนใจแต่เรื่องการเรียนมากยิ่งขึ้น จึงไม่ค่อยมีเวลาที่จะเข้าร่วมกับกิจกรรมกับผู้อื่น

3.1.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้มีผู้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้หลายคน ดังนี้

อัจฉรา สุชารมณ์ และอรพินทร์ ชูชม (2530: 35) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ขนาดของความสำเร็จที่ได้จากการเรียนที่อาศัยความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

ปิติพงศ์ ประเสริฐผล (2535: 35) กล่าวถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นความสามารถทางการเรียนของนักเรียน วัดได้จากคะแนนเฉลี่ยสะสม โดยคำนวณได้โดยเอาผลคูณของหน่วยการเรียนรู้กับระดับคะแนนเฉลี่ยที่ได้ของทุกวิชามารวมกันแล้วหารด้วยผลบวกของหน่วยการเรียนรู้ทุกวิชาทั้งหมด

น้ำเพชร สินทอง (2541: 16) กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมายถึง ความสามารถของนักเรียนแต่ละคน วัดได้จากคะแนนเฉลี่ยสะสมของผลการเรียนปลายปี ที่ต้องอาศัยการทำงานและการทดสอบด้วยวิธีการต่างๆ

Good และคณะ (ศรีระพร จันทโนทก.2538:12: อ้างอิงจาก Good and other 1973) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ (Achievement) ไว้ว่า หมายถึงความสำเร็จ ความคล่องแคล่ว ความชำนาญในการใช้ทักษะหรือการประยุกต์ใช้ความรู้ต่างๆ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) หมายถึง ความรู้หรือทักษะอันเกิดจากการเรียนรู้ในวิชาต่างๆ ที่ได้เรียนมาแล้ว ซึ่งได้จากผลการทดสอบของครูผู้สอนหรือผู้รับผิดชอบในการสอนหรือทั้งสองอย่างรวมกัน

สุภาพรรณ โคตรจรัส (2527,1) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. องค์ประกอบด้านคุณลักษณะเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ได้แก่ เชาวน์ปัญญา ความถนัด ความรู้พื้นฐานหรือความรู้เดิมของนักเรียนและอารมณ์เป็นแรงจูงใจ ความสนใจ ทักษะคิดและนิสัยในการเรียน ความนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง ตลอดจนการปรับตัวและบุคลิกภาพอื่น ๆ

2. องค์ประกอบทางสภาพแวดล้อม สิ่งแวดล้อมทางครอบครัว สถานะทางเศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย ความคาดหวังของบิดามารดา

Gagne (น้ำเพชร สินทอง.2541: 17; อ้างอิงจาก Gagne.1970) ได้กล่าวว่า อิทธิพลที่มีผลต่อการเรียนรู้ ได้แก่ พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ตามที่ยอมรับกันว่า สติปัญญาของคนได้รับการ

ถ่ายทอดมาทางพันธุกรรม แต่ยังมีองค์ประกอบอย่างอื่นที่แทรกเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ประสบการณ์ การเรียนรู้ สังคมและเศรษฐกิจ

สรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จในด้านความรู้ หรือทักษะที่ได้จากการเรียนวิชาต่าง ๆ สามารถวัดได้ด้วยคะแนนที่ได้จากการทดสอบและปัจจัยที่มีอิทธิพลที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้แก่ พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านส่วนบุคคล

พัชรา พันธุ์พัฒนกุล (2527:54-56) ได้ศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร และในจังหวัดพะเยา ที่กำลังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับละ 200 คน เป็นชาย 100 คน และหญิง 100 คน พบว่านักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานครและจังหวัดพะเยามีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานครจะต่ำกว่าของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดพะเยา และเมื่อได้ทำการเปรียบเทียบตามระดับการศึกษา เพศ และการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน พบว่า วัยรุ่นที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่แตกต่างกัน วัยรุ่นชายและหญิงมีสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยของสัมพันธภาพในครอบครัวของวัยรุ่นหญิงสูงกว่าวัยรุ่นชาย ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมในระดับสูงจะมีสัมพันธภาพในครอบครัวสูงกว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นวรรตน์ ศรีรัฐเพชร (2539) ศึกษาสัมพันธภาพของพ่อแม่ลูกกับรูปแบบการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลของวัยรุ่นอายุระหว่าง 11-19 ปี พบว่า เพศหญิงมีสัมพันธภาพกับพ่อแม่ดีกว่าเพศชาย และวัยรุ่นตอนต้น (11-13 ปี) ใช้การแก้ปัญหาเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคมและมีสัมพันธภาพน้อยกว่าวัยรุ่นตอนกลางและวัยรุ่นตอนปลาย ยังพบว่าวัยรุ่นเพศหญิงมีการใช้การแสดงออกแบบใช้ความอ่อนโยน แบบประนีประนอมและแบบหันหน้าเข้าหากันมากกว่าวัยรุ่นเพศชาย

ชนันภรณ์ ลักษณะมีพิเชษฐ์ (2545: 54) ระดับชั้นมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับมาก โดยนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับ จากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นสูงจะมีความฉลาด

ทางอารมณ์ต่ำ ในขณะที่เดียวกันนักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นต่ำจะมีความฉลาดทางอารมณ์สูง ซึ่งอาจเป็นเพราะนักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นสูงจะมีความเครียดกับการเรียนมากขึ้น เพราะจะต้องสอบแข่งขันเข้ามหาวิทยาลัย ทำให้ต้องสนใจแต่เรื่องเรียนมากยิ่งขึ้น ไม่ค่อยมีเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพักผ่อนคลายความเครียด

ลลนา พรหมสุวรรณ (2547:62) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านส่วนตัว ด้านครอบครัวและด้านสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนกับความตั้งใจเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าบุคลิกภาพของนักเรียนกลุ่มดังอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเรียนของนักเรียน อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กตอนปลายสู่วัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่นการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายจิตใจ รวมถึงการแสวงหาตนเอง หากเด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ดีก็จะส่งผลทำให้เกิดพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้

สุมาลี วงศ์ษา (2550:74-75) ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเมตตาากรุณาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม พบว่านักเรียนหญิงมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเมตตาากรุณาสูงกว่านักเรียนชาย

คลาร์ค-เลมเพอร์ เลมเพอร์และโฮ (นวิรัตน์ ศรีวิญญูเพชร 2539; 27; อ้างอิงจาก Clack-Lemper, Lemper and Ho 1991:3301-3302) ได้ศึกษาสัมพันธภาพ 9 ด้าน ได้แก่ ความศรัทธา เลื่อมใส ความรัก ความเมตตา เมตตภาพ ความขัดแย้ง การช่วยเหลือ ความใกล้ชิดอย่างลึกซึ้ง การบำรุงทะนุถนอม ความสัมพันธ์อย่างเชื่อใจกัน และความพึงพอใจในสัมพันธภาพ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กวัยรุ่นอายุ 11-19 ปี จำนวน 1,100 คน ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นตอนต้น (11-13 ปี) ให้คะแนนของสัมพันธภาพสูงกว่าวัยรุ่นตอนกลาง (14-16 ปี) และวัยรุ่นตอนปลาย (17-19 ปี)

บอนด์ (สุมาลี วงษ์สุวรรณ .2546:19; อ้างอิงจาก Bound 1969) ศึกษาความสัมพันธ์ของความเอื้อเฟื้อของเด็กชั้นประถม โดยวัดลักษณะของความเอื้อเฟื้อจากการประเมินผลของครูแล้วดูจากจำนวนขนมที่กลุ่มตัวอย่างบริจาคให้แก่เด็กยากจน ผลการศึกษาพบว่า สำหรับเด็กชายความเอื้อเฟื้อสัมพันธ์ทางลบกับความรับผิดชอบทางสังคม และเด็กที่มีลักษณะ Quit Neuroticism จะมีความเอื้อเฟื้อสูงมากกว่า นอกจากนี้ยังพบว่าสติปัญญาสัมพันธ์โดยตรงกับความเอื้อเฟื้อและพบว่าเด็กหญิงมีลักษณะของความเอื้อเฟื้อมากกว่าเด็กชาย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบสำรวจ เพื่อศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปทุมทรัพย์ ดินแดง กรุงเทพฯ ที่ จำแนกตามด้านส่วนตัวและปัจจัยด้านครอบครัว ซึ่งมีขั้นตอนและรายละเอียดดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัยในเป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนปทุมทรัพย์ ดินแดง กรุงเทพฯ จำนวน 750 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวนี้เป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ในช่วงชั้น ที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปทุมทรัพย์ ดินแดง กรุงเทพฯ โดยใช้ตารางสำเร็จรูปคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 เปอร์เซนต์ (องอาจ นัยวัฒน์.2548:125; อ้างอิงจาก Yamane.1967) จำนวน 281 คน ซึ่งได้มาโดยการ สุ่มตัวอย่างอย่างง่าย แยกเป็นนักเรียนชาย จำนวน 120 คน และนักเรียนหญิง 161 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

1. ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและสัมพันธภาพ ในครอบครัวเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว ให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายในการศึกษา
2. ผู้วิจัยศึกษาแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวของ เพ็ญภา กุลนาคดล (2547:73) ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัว ซึ่งก็ประกอบไปด้วยองค์

ประกอบทั้ง 7 ด้าน อันได้แก่ ด้านภารกิจที่สมาชิกรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านการให้ความช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้านการแก้ปัญหาและการขัดแย้ง ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน และ ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว มีข้อคำถามจำนวน 65 ข้อ ข้อคำถามของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า 4 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 และได้นำมาพัฒนาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวที่พัฒนาแล้ว ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบรายละเอียดและความสอดคล้องของข้อคำถาม และทำการแก้ไขปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ตัวอย่างแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่เห็นว่าตรงกับความคิดเห็น ความรู้สึก หรือการกระทำที่แท้จริงของนักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น เป็นแบบสอบถามที่ถามข้อมูลปัจจัยด้านส่วนตัวและปัจจัยด้านครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1. ชื่อ..... นามสกุล
2. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
3. ชั้นประถมศึกษาปีที่ ☐ ป.4 ☐ ป.5 ☐ ป.6
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (เกรดเฉลี่ยสะสม ณ ปัจจุบัน)

☐ 0.00-1.99
☐ 2.00-2.99
☐ 3.00-4.00
5. สถานภาพครอบครัว

☐ บิดามารดาอยู่ร่วมกัน
☐ บิดามารดาแยกทางหรือหย่าร้างกัน

☐ บิดามารดาคนใดคนหนึ่งเสียชีวิตหรือบิดามารดาเสียชีวิตทั้งคู่
6. ขนาดของครอบครัว

☐ ครอบครัวมีบุตรคนเดียว

☐ ครอบครัวมีบุตร 2-3 คน

☐ ครอบครัวมีบุตรตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

เป็นแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ของ เพ็ญภา กุลนาคดล (2547:73) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.93 เพื่อนำมาปรับและพัฒนา โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า 4 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย ประกอบด้วย 7 ด้าน จำนวน 65 ข้อ ดังนี้

1. ด้านภารกิจที่สมาชิกรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ จำนวน 9 ข้อ
2. ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว จำนวน 9 ข้อ
3. ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว จำนวน 12 ข้อ
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน จำนวน 11 ข้อ
5. ด้านการแก้ปัญหาและการขัดแย้ง จำนวน 7 ข้อ
6. ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน จำนวน 9 ข้อ
7. ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว จำนวน 8 ข้อ

ตัวอย่างแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

1. ด้านภารกิจที่สมาชิกรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่					
ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		จริงที่สุด	จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
0.	ทุกคนในครอบครัวของฉันมีงานบ้านที่ต้องรับผิดชอบ				
0.	ฉันทำตามหน้าที่ที่ฉันรับผิดชอบในครอบครัว				
0.	ครอบครัวของฉันแบ่งหน้าที่กันตามความเหมาะสม				
2. ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว					
ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		จริงที่สุด	จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
0.	สมาชิกในครอบครัวของฉันพูดคุยกันอย่างชัดเจน เปิดเผย ตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อม				
0.	เพียงคนในครอบครัวแสดงท่าทางออกมา ฉันสามารถบอกความรู้สึกของคนนั้นได้				
0.	เมื่อคนในครอบครัวของฉันต้องการพูดคุยปรึกษาหารือกับฉัน ฉันก็ยินดี				

3. ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว					
ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		จริงที่สุด	จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
0.	ฉันให้ความสนใจเอาใจใส่กับทุกคนในครอบครัว				
0.	เวลามีเรื่องอะไรเกิดขึ้นกับคนในครอบครัว ฉันจะแสดงความรู้สึกห่วงใยเขา				
0.	คนในครอบครัวของฉันต่างคนต่างเอาใจใส่ดูแลกันและกัน				
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน					
ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		จริงที่สุด	จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
0.	ทุกคนในครอบครัวของฉันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน				
0.	เวลาฉันขอให้คนในครอบครัวทำอะไรให้ เขาก็ยินดีทำด้วยความเต็มใจ				
0.	ฉันสามารถพึ่งพาคนในครอบครัวได้เวลาประสบปัญหาในชีวิต				
5. ด้านการแก้ปัญหาและการขัดแย้ง					
ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		จริงที่สุด	จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
0.	ไม่ว่าปัญหาในครอบครัวจะใหญ่หรือเล็กทุกคนในครอบครัวจะแก้ไขปัญหาร่วมกัน				
0.	เวลาเกิดปัญหาคนในครอบครัวของฉันทุกคนสามารถแก้ปัญหาที่ทำให้ไม่สบายใจที่มีต่อกันได้				
0.	เมื่อเกิดปัญหาในครอบครัว ฉันและคนในครอบครัวจะร่วมกันวางแผนก่อนลงมือแก้ไขปัญหา				

6. ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน					
ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		จริงที่สุด	จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
0.	ฉันและทุกคนในครอบครัวจะไปวัด โบสถ์ หรือมัสยิดด้วยกันเสมอ				
0.	สมาชิกในครอบครัวของฉันชอบดูโทรทัศน์หรือฟังวิทยุร่วมกัน				
0.	แม้ว่าสมาชิกในครอบครัวของฉันจะใช้เวลาอยู่ร่วมกันที่บ้าน แต่ส่วนใหญ่ต่างคนต่างอยู่				
7. ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว					
ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		จริงที่สุด	จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
0.	ทุกคนในครอบครัวของฉันต้องทำตามกฎเกณฑ์ที่ตกลงกันได้				
0.	ฉันและทุกคนในครอบครัวช่วยกันทำกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ในบ้าน				
0.	กฎเกณฑ์ ข้อตกลงต่างๆ ของครอบครัวของฉันสามารถยืดหยุ่นได้				

เกณฑ์การให้คะแนน แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว กำหนดดังนี้

จริงที่สุด ให้คะแนน 4 คะแนน

จริง ให้คะแนน 3 คะแนน

ไม่จริง ให้คะแนน 2 คะแนน

ไม่จริงเลย ให้คะแนน 1 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของคะแนนของ แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว ใช้เกณฑ์การแปลความหมาย (เพ็ญนภา กุลนาคดล. 2547:77) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย

การแปลความหมาย

3.51 - 4.00 สัมพันธภาพในครอบครัว อยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด

2.51 - 3.50 สัมพันธภาพในครอบครัว อยู่ในระดับเหมาะสม

1.51 - 2.50 สัมพันธภาพในครอบครัว อยู่ในระดับต้องปรับปรุง

1.00 - 1.50 สัมพันธภาพในครอบครัว อยู่ในระดับต้องปรับปรุงมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ทำการขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อติดต่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว โรงเรียนปัญจทรัพย์ ดินแดง
2. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามตามกำหนดเวลาที่ได้นัดหมายกับทางโรงเรียน
3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมด คัดเลือกแบบสัมพันธภาพในครอบครัวเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อจะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน

การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดทำข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวแต่ละฉบับจำนวน 300 ฉบับ และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามได้จำนวนทั้งสิ้น 281 ฉบับ
2. ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด
3. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the social science for Windows)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยนี้จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the social science for Windows) วิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ของสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 4-6) ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญจทรัพย์ ดินแดง กรุงเทพฯ
2. วิเคราะห์สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 4-6) ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญจทรัพย์ ดินแดง กรุงเทพฯ จำแนกตามปัจจัยด้านส่วนตัวและปัจจัยด้านครอบครัว
3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 3.1 สถิติพื้นฐาน เป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรต่างๆ (องอาจ นัยพัฒน์.2548:194-197) ได้แก่
 - 3.1.1 คะแนนเฉลี่ย (Mean)
 - 3.1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.1.3 ค่าความถี่ (Frequencies)

3.1.4 ค่าร้อยละ (Percentage)

3.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน

ได้ทำการวิเคราะห์ความแตกต่างกันของสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญจทรัพย์ ดินแดง กรุงเทพฯ จำแนกตามปัจจัยด้านส่วนตัวและปัจจัยด้านครอบครัว โดยใช้การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากร 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent t-test) (องอาจ นัยพัฒน์.2548:209-212) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Scheffe (องอาจ นัยพัฒน์.2548:213-218)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์และแปลผล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้แทนความหมายของข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียนประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 2 ในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติ t ที่ใช้พิจารณาในการทดสอบค่า t
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้วิเคราะห์ค่าความแปรปรวนที่แตกต่างกัน
SS	แทน	ผลรวมกำลังสองของค่าความแปรปรวน
MS	แทน	ผลรวมกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแปรปรวน
df	แทน	ชั้นความเป็นอิสระของกลุ่มตัวอย่าง
*	แทน	ค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนตัวและปัจจัยด้านครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนปัญจทรัพย์ ที่วิเคราะห์และเสนอเป็นค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนปัญจทรัพย์ ดินแดง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความแตกต่างของสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนปัญจทรัพย์ ดินแดง จำแนกตามปัจจัยด้านส่วนตัวและปัจจัยด้านครอบครัว

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนตัวและปัจจัยด้านครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
โรงเรียนปัญจทรัพย์

ตาราง 1 จำนวนและค่าร้อยละของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
ในด้านเพศ ระดับชั้นปีการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและปัจจัยด้านครอบครัว ในด้าน
สถานภาพของครอบครัว และขนาดของครอบครัว

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	120	42.7
หญิง	161	57.3
รวม	281	100.0
ระดับชั้นปีการศึกษา		
ประถมศึกษาปีที่ 4	89	31.7
ประถมศึกษาปีที่ 5	94	33.5
ประถมศึกษาปีที่ 6	98	34.9
รวม	281	100.0
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
0.00 - 1.99	2	0.7
2.00 – 2.99	59	21.0
3.00 – 4.00	220	78.3
รวม	281	100.0
สถานภาพครอบครัว		
บิดาและมารดาอยู่ร่วมกัน	245	87.2
บิดามารดาหย่าร้างกัน	27	9.6
บิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต	9	3.2
รวม	281	100.0
ขนาดของครอบครัว		
ครอบครัวเดี่ยว (บุตรหรือธิดาคนเดียว)	93	33.1
ครอบครัวขนาดเล็ก (มีบุตรหรือธิดา 2 – 3 คน)	130	46.3
ครอบครัวขนาดใหญ่ (มีบุตรหรือธิดา 4 คนขึ้นไป)	58	20.6
รวม	281	100.0

จากตาราง 1 พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 281 คน จำแนกตามปัจจัยด้าน ส่วนตัวและปัจจัยด้านครอบครัว ดังนี้

ด้านเพศ พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 281 คน ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิง จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 57.3 รองลงมาเป็นนักเรียนชาย จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 42.7

ด้านระดับชั้นปีการศึกษา พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 281 คน ส่วนใหญ่ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 34.9 รองลงมาได้แก่ นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 และเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 31.7 ตามลำดับ

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 281 คน ส่วนใหญ่ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับ 3.00 – 4.00 จำนวน 220 คน คิดเป็น ร้อยละ 78.3 รองลงมาได้แก่ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับ 2.00 – 2.99 จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 21 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับ 0.00 – 1.99 จำนวน 2 คน คิด เป็นร้อยละ 0.7 ตามลำดับ

ด้านสถานภาพของครอบครัว พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 281 คน ส่วน ใหญ่เป็นครอบครัวที่บิดาและมารดาอยู่ร่วมกันจำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 87.2 รองลงมาได้แก่ ครอบครัวที่บิดามารดาหย่าร้างกัน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 9.6 ครอบครัวที่บิดาและ/หรือมารดา เสียชีวิต จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.2 ตามลำดับ

ด้านขนาดของครอบครัว พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 281 คน ส่วนใหญ่ ครอบครัวมีขนาดเล็ก (บุตรหรือธิดา 2 – 3 คน) จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 46.3 รองลงมา ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยว (บุตรหรือธิดาคนเดียว) จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 33.1 และครอบครัวมี ขนาดใหญ่ (มีบุตรหรือธิดาตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป) จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 20.6 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของ
นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนปัญญার্থย์ ดินแดง

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสัมพันธภาพในครอบครัว รายด้านและโดยรวม
(n=281)

สัมพันธภาพในครอบครัว	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่	3.66	0.481	เหมาะสมที่สุด
2. ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว	3.74	0.486	เหมาะสมที่สุด
3. ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว	3.60	0.504	เหมาะสมที่สุด
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน	3.79	0.423	เหมาะสมที่สุด
5. ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน	3.63	0.497	เหมาะสมที่สุด
6. ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน	3.37	0.498	เหมาะสม
7. ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว	3.35	0.519	เหมาะสม
ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวม	3.77	0.429	เหมาะสมที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างมีสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด ($\bar{X} = 3.77$)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุดคือ ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 3.79$) รองลงมาได้แก่ ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X} = 3.74$) ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ($\bar{X} = 3.66$) ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ($\bar{X} = 3.63$) และด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X} = 3.60$) ตามลำดับ

ส่วนด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X} = 3.37$) และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว ($\bar{X} = 3.35$) อยู่ในระดับเหมาะสม

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนปัญจทรัพย์ ดินแดง จำแนกตามเพศ (n=281)

สัมพันธภาพในครอบครัว	เพศหญิง			เพศชาย		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่	3.67	0.47	เหมาะสมที่สุด	3.64	0.50	เหมาะสมที่สุด
2. ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว	3.74	0.49	เหมาะสมที่สุด	3.73	0.48	เหมาะสมที่สุด
3. ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว	3.66	0.49	เหมาะสมที่สุด	3.53	0.52	เหมาะสมที่สุด
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน	3.81	0.41	เหมาะสมที่สุด	3.77	0.44	เหมาะสมที่สุด
5. ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน	3.65	0.49	เหมาะสมที่สุด	3.61	0.51	เหมาะสมที่สุด
6. ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน	3.41	0.51	เหมาะสม	3.32	0.48	เหมาะสม
7. ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว	3.37	0.51	เหมาะสม	3.32	0.53	เหมาะสม
ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวม	3.79	0.40	เหมาะสมที่สุด	3.74	0.46	เหมาะสมที่สุด

จากตาราง 3 สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามเพศ พบว่า

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง มีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว 5 ด้าน คือ ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว และด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน อยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด โดยพบว่า ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=3.81$) ด้านการ

สื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.74$) ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ($\bar{X}=3.67$) ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.66$) และด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ($\bar{X}=3.65$) ตามลำดับ ส่วนด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว อยู่ในระดับเหมาะสม โดยพบว่า ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X} = 3.41$) และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.37$)

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย มีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด ($\bar{X}=3.74$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว 5 ด้าน คือ ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้านของการสื่อสารกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านของภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน และด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด โดยพบว่า ด้านของการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=3.77$) ด้านของการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.73$) ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ($\bar{X}=3.64$) ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ($\bar{X}=3.61$) และด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.53$) ตามลำดับ ส่วนด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว อยู่ในระดับเหมาะสม โดยพบว่า ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X} = 3.32$) และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.32$)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน
 ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนปัญญทรัพย์ จำแนกตามระดับชั้นปีการศึกษา (n=281)

สัมพันธภาพในครอบครัว	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4			ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5			ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคน รับผิดชอบตามบทบาทและ หน้าที่	3.70	0.46	เหมาะสม ที่สุด	3.63	0.50	เหมาะสม ที่สุด	3.64	0.48	เหมาะสม ที่สุด
2. ด้านการสื่อสารระหว่าง สมาชิกในครอบครัว	3.82	0.39	เหมาะสม ที่สุด	3.85	0.36	เหมาะสม ที่สุด	3.56	0.61	เหมาะสม ที่สุด
3. ด้านการแสดงออกถึงความ ผูกพันระหว่างสมาชิกใน ครอบครัว	3.64	0.48	เหมาะสม ที่สุด	3.54	0.50	เหมาะสม ที่สุด	3.63	0.53	เหมาะสม ที่สุด
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน	3.86	0.34	เหมาะสม ที่สุด	3.81	0.40	เหมาะสม ที่สุด	3.71	0.50	เหมาะสม ที่สุด
5. ด้านการแก้ปัญหาและความ ขัดแย้งร่วมกัน	3.66	0.48	เหมาะสม ที่สุด	3.60	0.49	เหมาะสม ที่สุด	3.64	0.52	เหมาะสม ที่สุด
6. ด้านการใช้เวลาว่างในการทำ กิจกรรมร่วมกัน	3.46	0.50	เหมาะสม	3.35	0.48	เหมาะสม	3.31	0.51	เหมาะสม
7. ด้านการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของครอบครัว	3.37	0.49	เหมาะสม	3.39	0.51	เหมาะสม	3.27	0.55	เหมาะสม
ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม	3.83	0.38	เหมาะสม ที่สุด	3.80	0.39	เหมาะสม ที่สุด	3.68	0.49	เหมาะสม ที่สุด

จากตาราง 4 สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตาม
 ระดับชั้นปีการศึกษา พบว่า

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีสัมพันธภาพในครอบครัว
 โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด ($\bar{X}=3.83$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว
 5 ด้าน คือ ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิก
 ในครอบครัว ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ด้านการแก้ปัญหาและ
 ความขัดแย้งร่วมกัน และด้านของการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวอยู่ในระดับ
 เหมาะสมที่สุด โดยพบว่า ด้านของการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=3.86$)

ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.82$) ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ($\bar{X}=3.70$) ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ($\bar{X}=3.66$) และด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.64$) ตามลำดับ ส่วนด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว อยู่ในระดับเหมาะสม โดยพบว่า ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X} = 3.46$) และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.37$)

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด ($\bar{X}=3.80$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว 5 ด้าน คือ ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน และด้านของการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด โดยพบว่า ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.85$) ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=3.81$) ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ($\bar{X}=3.63$) ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ($\bar{X}=3.60$) และด้านของการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.54$) ตามลำดับ ส่วนด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวและด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน อยู่ในระดับเหมาะสม โดยพบว่า ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว ($\bar{X} = 3.39$) และ ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกันมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.35$)

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด ($\bar{X}=3.68$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว 5 ด้าน คือ ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว และด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด โดยพบว่า ด้านของการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=3.71$) ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ($\bar{X}=3.64$) ด้านของการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ($\bar{X}=3.64$) ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.63$) และด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.56$) ตามลำดับ ส่วนด้านของการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน และด้านของการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวอยู่ในระดับเหมาะสม โดยพบว่า และ ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X} = 3.31$) และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.27$)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนปัญจทรัพย์ ดินแดง จำแนกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (n=281)

สัมพันธภาพในครอบครัว	ต่ำ (1.00-1.99)			ปานกลาง(2.00-2.99)			สูง(3.00-4.00)		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่	4.00	0	เหมาะสมที่สุด	3.72	0.44	เหมาะสมที่สุด	3.60	0.49	เหมาะสมที่สุด
2. ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว	3.50	0.71	เหมาะสมที่สุด	3.78	0.57	เหมาะสมที่สุด	3.76	0.46	เหมาะสมที่สุด
3. ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว	3.50	0.71	เหมาะสมที่สุด	3.54	0.50	เหมาะสมที่สุด	3.62	0.50	เหมาะสมที่สุด
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน	4.00	0	เหมาะสมที่สุด	3.74	0.48	เหมาะสมที่สุด	3.80	0.41	เหมาะสมที่สุด
5. ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน	4.00	0	เหมาะสมที่สุด	3.66	0.48	เหมาะสมที่สุด	3.62	0.50	เหมาะสมที่สุด
6. ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน	3.50	0.71	เหมาะสมที่สุด	3.34	0.48	เหมาะสมที่สุด	3.38	0.50	เหมาะสมที่สุด
7. ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว	3.50	0.71	เหมาะสมที่สุด	3.32	0.51	เหมาะสมที่สุด	3.35	0.52	เหมาะสมที่สุด
ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวม	3.50	0.71	เหมาะสมที่สุด	3.75	0.44	เหมาะสมที่สุด	3.78	0.42	เหมาะสมที่สุด

จากตาราง 5 สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่ำ (1.00-1.99) ที่เป็นเพศชาย มีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสม ($\bar{X}=3.50$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัว 3 ด้าน คือ ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ และด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน อยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด โดยพบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=4.00$) ส่วนด้านการสื่อสาร

ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านของการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว และ ด้านของการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว อยู่ในระดับเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=3.50$)

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปานกลาง (2.00-2.99) มีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสม ($\bar{X}=3.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ก็พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัว 5 ด้าน คือ ด้านของการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้านของภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนที่ได้รับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกันและด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด โดยพบว่า ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.78$) ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=3.74$) ด้านของภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ($\bar{X}=3.72$) ด้านของการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ($\bar{X}=3.66$) และด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.54$) ส่วนด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวนั้น ได้พบว่า ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X}=3.34$) และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.32$)

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 จากกลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง (3.00-4.00) มีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสม ($\bar{X}=3.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัว 5 ด้าน คือ ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านของการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างกันและกันของสมาชิกในครอบครัว ด้านของการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน และด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ อยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด โดยพบว่า ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=3.80$) ในด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.76$) ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.62$) ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ($\bar{X}=3.62$) และในด้านของภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ($\bar{X}=3.60$) ด้านของการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว โดยพบว่าด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X}=3.38$) และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.35$)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน
 ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนปัญญার্থย์ จำแนกสถานภาพครอบครัว (n=281)

สัมพันธภาพในครอบครัว	บิดามารดาอยู่ร่วมกัน			บิดามารหายำร้าง			บิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่	3.67	0.48	เหมาะสมที่สุด	3.62	0.49	เหมาะสมที่สุด	3.44	0.53	เหมาะสม
2. ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว	3.77	0.43	เหมาะสมที่สุด	3.67	0.62	เหมาะสมที่สุด	3.00	0.87	เหมาะสม
3. ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว	3.63	0.49	เหมาะสมที่สุด	3.44	0.58	เหมาะสม	3.33	0.50	เหมาะสม
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน	3.81	0.39	เหมาะสมที่สุด	3.67	0.48	เหมาะสมที่สุด	3.55	0.73	เหมาะสมที่สุด
5. ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน	3.65	0.49	เหมาะสมที่สุด	3.51	0.51	เหมาะสมที่สุด	3.67	0.50	เหมาะสมที่สุด
6. ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน	3.37	0.49	เหมาะสม	3.29	0.54	เหมาะสม	3.44	0.53	เหมาะสม
7. ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว	3.36	0.51	เหมาะสม	3.14	0.60	เหมาะสม	3.44	0.52	เหมาะสม
ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวม	3.79	0.41	เหมาะสมที่สุด	3.62	0.49	เหมาะสมที่สุด	3.56	0.53	เหมาะสมที่สุด

จากตาราง 6 สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามสถานภาพครอบครัว พบว่า

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 จากกลุ่มตัวอย่างที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน มีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสม ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณารายด้าน ก็ได้พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวทั้งหมด 5 ด้าน คือ ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านของภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ด้านของการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน และด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

อยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด โดยได้พบว่าด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=3.81$) ด้านของการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.77$) ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ($\bar{X}=3.67$) ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ($\bar{X}=3.65$) และด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.63$) ส่วนด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกันและด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว โดยพบว่าด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X}=3.37$) และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.36$)

นักเรียนช่วงในชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่บิดามารดาหย่าร้าง มีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสม ($\bar{X}=3.62$) เมื่อพิจารณารายด้าน ก็จะพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว 4 ด้าน คือ ด้านของการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ และด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน อยู่ในระดับเหมาะสมที่สุดโดยพบว่าด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=3.67$) ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.67$) ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ($\bar{X}=3.62$) และด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ($\bar{X}=3.51$) ส่วนด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกันและด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว อยู่ในระดับเหมาะสม โดยพบว่าในด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.44$) ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X}=3.29$) และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.14$)

นักเรียนช่วงในชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่บิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต มีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสม ($\bar{X}=3.56$) เมื่อได้พิจารณาเป็นรายด้านแล้วก็พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว 2 ด้าน คือ ในด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกันและด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด โดยได้พบว่าการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ($\bar{X}=3.67$) และด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=3.55$) ส่วนด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน ในด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว ด้านของการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับเหมาะสม โดยพบว่าด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ($\bar{X}=3.44$) ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X}=3.44$) ในด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว ($\bar{X}=3.44$) ในด้านการ

แสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.33$) และด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.00$)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียน
ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนปัญญทรัพย์ ดินแดง จำแนกผลขนาดครอบครัว (n=281)

สัมพันธภาพในครอบครัว	ครอบครัวเดี่ยว			ครอบครัวขนาดเล็ก			ครอบครัวขยาย		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่	3.71	0.46	เหมาะสมที่สุด	3.63	0.50	เหมาะสมที่สุด	3.66	0.48	เหมาะสมที่สุด
2. ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว	3.72	0.49	เหมาะสมที่สุด	3.73	0.51	เหมาะสมที่สุด	3.79	0.41	เหมาะสมที่สุด
3. ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว	3.56	0.52	เหมาะสมที่สุด	3.64	0.49	เหมาะสมที่สุด	3.58	0.49	เหมาะสมที่สุด
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน	3.78	0.41	เหมาะสมที่สุด	3.77	0.45	เหมาะสมที่สุด	3.84	0.36	เหมาะสมที่สุด
5. ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน	3.63	0.48	เหมาะสมที่สุด	3.63	0.51	เหมาะสมที่สุด	3.64	0.50	เหมาะสมที่สุด
6. ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน	3.37	0.51	เหมาะสม	3.33	0.49	เหมาะสม	3.44	0.50	เหมาะสม
7. ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว	3.37	0.55	เหมาะสม	3.27	0.50	เหมาะสม	3.44	0.50	เหมาะสม
ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวม	3.76	0.43	เหมาะสมที่สุด	3.76	0.45	เหมาะสมที่สุด	3.81	0.40	เหมาะสมที่สุด

จากตาราง 7 สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามขนาดครอบครัว พบว่า

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวมีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสม ($\bar{X}=3.76$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว 5 ด้าน คือ

ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ในด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ในด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน และด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด โดยพบว่า ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=3.78$) ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.72$) ในด้านของภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ($\bar{X}=3.71$) ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ($\bar{X}=3.63$) และด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.56$) ส่วนด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกันและด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว อยู่ในระดับเหมาะสม โดยได้พบว่าด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน และในด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากัน ($\bar{X}=3.37$)

นักเรียนช่วงในชั้นที่ 2 จากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในครอบครัวขนาดเล็ก มีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสม ($\bar{X}=3.76$) เมื่อพิจารณารายด้าน ก็ได้พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว 5 ด้าน คือ ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่และด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน อยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด โดยพบว่า ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=3.77$) ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.73$) ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.64$) ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ($\bar{X}=3.63$) และด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ($\bar{X}=3.63$) ส่วนด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกันและด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว อยู่ในระดับเหมาะสม โดยพบว่าด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X}=3.33$) และในด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.27$)

นักเรียนช่วงในชั้นที่ 2 จากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในครอบครัวขยายนั้นมีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสม ($\bar{X}=3.81$) เมื่อพิจารณารายด้าน ได้พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว 5 ด้าน คือ ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน และด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับที่เหมาะสมที่สุด โดยพบว่า ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=3.84$) ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.79$) ด้านของภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ($\bar{X}=3.66$) ในด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ($\bar{X}=3.64$) และด้านการ

แสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X}=3.58$) ส่วนในด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกันและด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว ก็อยู่ในระดับเหมาะสม โดยได้พบว่าด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน และในด้านของการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=3.44$)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความแตกต่างของสัมพันธภาพในครอบครัว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านครอบครัว

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของสัมพันธภาพในครอบครัว จำแนกตามเพศ (n=281)

สัมพันธภาพในครอบครัว	เพศหญิง		เพศชาย		t-test
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	
1. ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่	3.68	0.469	3.64	0.499	0.608
2. ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว	3.75	0.491	3.73	0.480	0.205
3. ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว	3.66	0.489	3.53	0.517	2.052*
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน	3.81	0.406	3.77	0.444	0.922
5. ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน	3.65	0.493	3.62	0.505	0.488
6. ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน	3.41	0.506	3.32	0.485	1.566*
7. ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว	3.37	0.509	3.32	0.534	0.794
ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม	3.80	0.405	3.74	0.458	1.014

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตาราง 8 เมื่อวิเคราะห์ถึงสัมพันธภาพในครอบครัว จำแนกตามเพศ พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนเพศหญิง ($\bar{X} = 3.80$) มีสัมพันธภาพในครอบครัวสูงกว่านักเรียนเพศชาย ($\bar{X} = 3.74$)

เมื่อพิจารณารายด้าน ก็พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัว ด้านของการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิก ในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ.05 โดยนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เพศหญิงมีสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X} = 3.66$) และด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X} = 3.41$) สูงกว่าเพศชาย ($\bar{X} = 3.53$), ($\bar{X} = 3.32$) ตามลำดับ ส่วนสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการให้ความช่วยเหลือ และเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ในด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ในด้านการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกันไม่มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 9 ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัว รายด้านและโดยรวมจำแนกตาม
ระดับชั้นปีที่ศึกษา (n=281)

สัมพันธภาพในครอบครัว	แหล่งความ					
	แปรปรวน	df	SS	MS	F	P
1. ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคน รับผิดชอบตามบทบาท และหน้าที่	ระหว่างกลุ่ม	2	0.276	0.148	0.594	0.553
	ภายในกลุ่ม	278	64.607	0.232		
	รวม	280	64.883			
2. ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกใน ครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	2	4.864	2.432	11.054	0.000*
	ภายในกลุ่ม	278	61.171	0.220		
	รวม	280	66.036			
3. ด้านการแสดงออกถึงความผูกพัน ระหว่างสมาชิกในครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	2	0.553	0.277	1.089	0.338
	ภายในกลุ่ม	278	70.600	0.254		
	รวม	280	71.153			
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือ และ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน	ระหว่างกลุ่ม	2	1.093	0.547	3.105	0.046*
	ภายในกลุ่ม	278	48.935	0.176		
	รวม	280	50.028			
5. ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้ง ร่วมกัน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.220	0.110	0.442	0.643
	ภายในกลุ่ม	278	69.026	0.248		
	รวม	280	69.246			
6. ด้านการใช้เวลาว่างในการทำ กิจกรรมร่วมกัน	ระหว่างกลุ่ม	2	1.156	0.583	2.370	0.095
	ภายในกลุ่ม	278	68.344	0.246		
	รวม	280	69.509			
7. ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของ ครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	2	0.755	0.377	1.403	0.248
	ภายในกลุ่ม	278	75.761	0.269		
	รวม	280	75.516			
ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	1.205	0.602	3.334	0.037*
	ภายในกลุ่ม	278	50.219	0.181		
	รวม	280	51.423			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบสัมพันธภาพในครอบครัวนั้น โดยรวม จำแนกตามระดับชั้นปีที่ศึกษา ก็ได้พบว่า นักเรียนช่วงที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับชั้นปีที่ศึกษาต่างก็มี สัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนในช่วงที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับชั้นปีที่ศึกษาต่างก็มี สัมพันธภาพในครอบครัวด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว และด้านการให้ความช่วยเหลือ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสัมพันธภาพใน ครอบครัวด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ด้านการแสดงออกถึงความ ผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ด้านการใช้เวลาว่างใน การทำกิจกรรมร่วมกัน และในด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวของนักเรียนช่วงที่ 2 กลุ่ม ตัวอย่างที่มีระดับชั้นปีที่ศึกษาต่างกันไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 10 ค่าสถิติเปรียบเทียบรายคู่ความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงที่ 2
จำแนกตามระดับชั้นในรายคู่ที่พบความแตกต่าง (n=281)

สัมพันธภาพในครอบครัว	ระดับชั้น		ป.4	ป.5	ป.6
		$\bar{X}$	3.82	3.85	3.56
ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิก ในครอบครัว	ป.4	3.82	-	-0.03	0.26*
	ป.5	3.85		-	0.29*
	ป.6	3.56			-
		$\bar{X}$	3.86	3.80	3.71
ด้านการให้ความช่วยเหลือ และ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน	ป.4	3.86	-	0.06	0.15
	ป.5	3.80		-	0.09
	ป.6	3.71			-
		$\bar{X}$	3.83	3.80	3.68
ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม	ป.4	3.83	-	0.02	0.15
	ป.5	3.80		-	0.12
	ป.6	3.68			-

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัว จำแนกตามระดับชั้น
ปีที่ศึกษาเป็นรายคู่ พบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับชั้นปีที่ศึกษาต่างกันมีสัมพันธภาพ
ในครอบครัวด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ($\bar{X}=3.82$) และนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 5 ($\bar{X}=3.85$) มีสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกครอบครัวสูงกว่านักเรียน
ประถมศึกษาปีที่ 6 ($\bar{X}=3.56$)

ส่วนสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวม และสัมพันธภาพในครอบครัวในด้านของการให้ความ
ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และเมื่อทำการ
ทดสอบความแตกต่างรายคู่ก็ไม่พบรายคู่ใดที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวม และสัมพันธภาพใน
ครอบครัวด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ซึ่งแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติ

ตาราง 11 ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวมและรายด้าน
จำแนกตามสัมฤทธิ์ทางการเรียน (n=281)

สัมพันธภาพในครอบครัว	แหล่งความ					
	แปรปรวน	df	SS	MS	F	P
1. ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคน รับผิดชอบตามบทบาท และหน้าที่	ระหว่างกลุ่ม	2	0.590	0.295	1.275	0.281
	ภายในกลุ่ม	278	64.293	0.231		
	รวม	280	64.883			
2. ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกใน ครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	2	0.422	0.211	0.895	0.410
	ภายในกลุ่ม	278	65.613	0.236		
	รวม	280	66.036			
3. ด้านการแสดงออกถึงความผูกพัน ระหว่างสมาชิกในครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	2	0.323	0.161	0.633	0.532
	ภายในกลุ่ม	278	70.830	0.255		
	รวม	280	71.153			
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือ และ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.247	0.123	0.688	0.503
	ภายในกลุ่ม	278	49.782	0.179		
	รวม	280	50.028			
5. ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้ง ร่วมกัน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.339	0.169	0.684	0.506
	ภายในกลุ่ม	278	68.907	0.248		
	รวม	280	69.246			
6. ด้านการใช้เวลาว่างในการทำ กิจกรรมร่วมกัน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.102	0.051	0.205	0.815
	ภายในกลุ่ม	278	69.407	0.250		
	รวม	280	69.509			
7. ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของ ครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	2	0.085	0.042	0.156	0.856
	ภายในกลุ่ม	278	75.431	0.271		
	รวม	280	75.516			
ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.210	0.105	0.569	0.567
	ภายในกลุ่ม	278	51.214	0.184		
	รวม	280	51.423			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบสัมพันธภาพในครอบครัว จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักเรียนในช่วงที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 12 ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม และรายด้าน
จำแนกตามสถานภาพครอบครัว (n=281)

สัมพันธภาพในครอบครัว	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
1. ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาท และหน้าที่	ระหว่างกลุ่ม	2	0.759	0.253	1.092	0.353
	ภายในกลุ่ม	278	64.124	0.231		
	รวม	280	64.883			
2. ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	2	7.183	2.394	11.269	0.000*
	ภายในกลุ่ม	278	58.853	0.212		
	รวม	280	66.036			
3. ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	2	2.348	0.783	3.150	0.025*
	ภายในกลุ่ม	278	68.805	0.248		
	รวม	280	71.153			
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน	ระหว่างกลุ่ม	2	3.294	1.098	6.507	0.000*
	ภายในกลุ่ม	278	46.735	0.169		
	รวม	280	50.028			
5. ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.599	0.200	0.805	0.492
	ภายในกลุ่ม	278	68.647	0.248		
	รวม	280	69.246			
6. ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.476	0.159	0.637	0.592
	ภายในกลุ่ม	278	69.033	0.249		
	รวม	280	69.509			
7. ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	2	2.639	0.880	3.344	0.020*
	ภายในกลุ่ม	278	72.877	0.263		
	รวม	280	75.516			
ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	1.781	0.594	3.313	0.021*
	ภายในกลุ่ม	278	49.642	0.179		
	รวม	280	51.423			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตาราง 12 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม จำแนกตามสถานภาพครอบครัว พบว่า นักเรียนช่วงที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพครอบครัวต่างกันมี สัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนช่วงที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพครอบครัวต่างกันมี สัมพันธภาพในครอบครัวด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ด้านการให้ความช่วยเหลือและ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และในด้านของการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการกิจที่สมาชิก แต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ในด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ด้านการใช้ เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 13 ค่าสถิติเปรียบเทียบรายคู่ความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
จำแนกตามสถานภาพครอบครัวในรายคู่ที่พบความแตกต่าง (n=281)

สัมพันธภาพในครอบครัว			บิดาและ มารดาอยู่ ร่วมกัน	บิดามารดา หย่าร้างกัน	บิดาและ/ หรือมารดา เสียชีวิต
		$\bar{X}$	3.78	3.67	3.00
ด้านการสื่อสารระหว่าง สมาชิกในครอบครัว	บิดาและมารดา อยู่ร่วมกัน	3.78	-	0.95	0.16*
	บิดามารดาหย่า ร้างกัน	3.67		-	0.67*
	บิดาและ/หรือ มารดาเสียชีวิต	3.00			-
		$\bar{X}$	3.63	3.44	3.33
ด้านการแสดงออกถึงความรัก ผูกพันระหว่างสมาชิกใน ครอบครัว	บิดาและมารดา อยู่ร่วมกัน	3.63	-	0.10	0.17
	บิดามารดาหย่า ร้างกัน	3.44		-	0.19
	บิดาและ/หรือ มารดาเสียชีวิต	3.33			-
		$\bar{X}$	3.82	3.67	3.00
ด้านการให้ความช่วยเหลือ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและ กัน	บิดาและมารดา อยู่ร่วมกัน	3.82	-	0.08	0.14
	บิดามารดาหย่า ร้างกัน	3.67		-	0.16
	บิดาและ/หรือ มารดาเสียชีวิต	3.56			-
		$\bar{X}$	3.80	3.63	3.56
สัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม	บิดาและมารดา อยู่ร่วมกัน	3.80	-	0.09	0.14
	บิดามารดาหย่า ร้างกัน	3.63		-	0.16
	บิดาและ/หรือ มารดาเสียชีวิต	3.56			-
		$\bar{X}$	3.80	3.63	3.56

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตาราง 13 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัว จำแนกสถานภาพครอบครัวเป็นรายคู่ พบว่า นักเรียนช่วงในชั้นที่ 2 จากกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพครอบครัวต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีจำนวน 2 คู่ ได้แก่นักเรียนช่วงในชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่บิดามารดาอยู่ร่วมกัน ($\bar{X}=3.78$) และบิดามารดาหย่าร้างกัน ($\bar{X}=3.67$) มีสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกครอบครัวสูงกว่านักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีบิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต ($\bar{X}=3.00$)

ส่วนสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวม และสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว และในด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ไม่พบรายคู่ใดที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ในด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 14 ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวมและรายด้าน
จำแนกตามขนาดของครอบครัว (n=281)

สัมพันธภาพในครอบครัว	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
1. ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาท และหน้าที่	ระหว่างกลุ่ม	2	0.341	0.170	0.734	0.481
	ภายในกลุ่ม	278	64.542	0.232		
	รวม	280	64.883			
2. ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	2	0.210	0.105	0.444	0.642
	ภายในกลุ่ม	278	65.825	0.237		
	รวม	280	66.036			
3. ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	2	0.436	0.218	0.857	0.425
	ภายในกลุ่ม	278	70.717	0.254		
	รวม	280	71.153			
4. ด้านการให้ความช่วยเหลือ และเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.195	0.098	0.545	0.581
	ภายในกลุ่ม	278	49.833	0.179		
	รวม	280	50.028			
5. ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.002	0.001	0.004	0.996
	ภายในกลุ่ม	278	69.243	0.249		
	รวม	280	69.246			
6. ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.559	0.280	1.127	0.325
	ภายในกลุ่ม	278	68.950	0.248		
	รวม	280	69.509			
7. ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	2	1.312	0.656	2.459	0.087
	ภายในกลุ่ม	278	74.204	0.267		
	รวม	280	75.516			
ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.106	0.053	0.288	0.750
	ภายในกลุ่ม	278	51.317	0.185		
	รวม	280	51.423			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตาราง 14 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามขนาดของครอบครัว พบว่า นักเรียนในช่วงที่ 2 ที่มีขนาดของครอบครัว ที่ต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนปัญญার্থย์ ดินแดง กรุงเทพฯ
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนปัญญার্থย์ กรุงเทพฯ จำแนกตามปัจจัยด้านส่วนตัวและปัจจัยด้านครอบครัว

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีเพศต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
2. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีระดับชั้นในการเรียนต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
3. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
4. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีสภาพครอบครัวต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน
5. นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีขนาดครอบครัวต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนปัญญার্থย์ กรุงเทพฯ จำนวน 750 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 -6 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญญার্থย์ ดินแดง กรุงเทพฯ โดยใช้ตารางสำเร็จรูปคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 เปอร์เซนต์ (องอาจ นัยวัฒน์.2548:125: อ้างอิงจาก Yamane.1967) จำนวน 281 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย แยกเป็นนักเรียนหญิง 161 คน และนักเรียนชาย จำนวน 120 คน

วิธีการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อติดต่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว โรงเรียนปัญจทรัพย์
2. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามตามกำหนดเวลาที่ได้นัดหมายกับทางโรงเรียน
3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมด คัดเลือกแบบสัมพันธภาพในครอบครัวเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อจะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน

การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดทำข้อมูล

1. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวแต่ละฉบับจำนวน 300 ฉบับ และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามได้จำนวนทั้งสิ้น 281 ฉบับ
2. ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด
3. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the social science for Windows)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยนี้จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the social science for Windows) วิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 4-6) ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญจทรัพย์ดินแดง กรุงเทพฯ โดยใช้คะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. วิเคราะห์ความแตกต่างสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญจทรัพย์ ดินแดง กรุงเทพฯ จำแนกตามปัจจัยด้านส่วนตัวและปัจจัยด้านครอบครัว โดยใช้การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากร 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent t-test) (องอาจ นัยพัฒน์.2548:209-212) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Scheffe (องอาจ นัยพัฒน์.2548:213-218)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สรุปผลได้ดังนี้

สัมพันธภาพในครอบครัวนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 จากกลุ่มตัวอย่าง ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญจทรัพย์ โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุด ($\bar{X} = 3.77$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับเหมาะสมที่สุดคือ ด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 3.79$) รองลงมาได้แก่ ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X} = 3.74$) ด้านภารกิจที่สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบตามบทบาทและหน้าที่ ($\bar{X} = 3.66$) ด้านการแก้ปัญหาและความขัดแย้งร่วมกัน ($\bar{X} = 3.63$) และด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X} = 3.60$) ตามลำดับ ส่วนด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X} = 3.37$) และด้านการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของครอบครัว ($\bar{X} = 3.35$) อยู่ในระดับเหมาะสม

2. สัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญจทรัพย์ จำแนกตามปัจจัยด้านส่วนตัวและปัจจัยด้านครอบครัว ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านส่วนตัว

เพศ.

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 1 โดยนักเรียนหญิงมีสัมพันธภาพในครอบครัว ($\bar{X} = 3.80$) สูงกว่านักเรียนชาย ($\bar{X} = 3.74$)

เมื่อพิจารณารายด้าน ได้พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว และด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยที่นักเรียนหญิงมีสัมพันธภาพในครอบครัว ด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X} = 3.66$) สูงกว่าเพศชาย ($\bar{X} = 3.53$) และสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X} = 3.41$) สูงกว่าเพศชาย ($\bar{X} = 3.32$)

ระดับชั้นปีการศึกษา

นักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีในระดับชั้นปีการศึกษาต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 2 โดยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีสัมพันธภาพในครอบครัวเหมาะสมกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เมื่อพิจารณาในรายด้าน ก็ได้พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่านักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ($\bar{X} = 3.82$) และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ($\bar{X} = 3.85$) มีสัมพันธภาพใน

ครอบครัวด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกครอบครัวสูงกว่านักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ($\bar{X}=3.56$) ส่วนสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกัน และกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ไม่พบรายคู่ใดที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกัน และกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญจทรัพย์ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

2.2 ปัจจัยด้านครอบครัว

สถานภาพครอบครัว

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญจทรัพย์ ที่มีสถานภาพครอบครัวที่ต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งก็เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวในด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่บิดาและมารดาที่อยู่ร่วมกัน ($\bar{X}=3.78$) และนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่บิดามารดาหย่าร้างกัน ($\bar{X}=3.67$) มีสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวสูงกว่านักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 ที่มีบิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต ($\bar{X}=2.50$) ซึ่งส่วนสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อได้ทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ไม่พบรายคู่ใดที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว ซึ่งด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว และด้านการให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขนาดของครอบครัว

นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญจทรัพย์ ดินแดง ที่มีขนาดครอบครัวต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวม และรายด้านนั้นต่างก็ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5

อภิปรายผล

การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนปัญญทรัพย์ ดินแดง จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 281 คน ซึ่งได้จำแนกตามปัจจัยด้านส่วนตัว 3 ด้าน ได้แก่ เพศ ระดับชั้นปีที่ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และปัจจัยทางด้านครอบครัว 2 ด้าน ซึ่งได้แก่ สถานภาพครอบครัวและขนาดครอบครัว จากการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลในประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาได้พบว่านักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 นั้นจากกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 1 โดยได้พบว่า นักเรียนหญิงมีสัมพันธภาพในครอบครัวมากกว่านักเรียนชาย อาจเนื่องมาจากสภาพสังคมไทยที่ครอบครัว และผู้ใหญ่เอาใจใส่การอบรมบุตรหลานเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ซึ่งประกอบกับเพศหญิงว่านอนสอนง่ายอยู่ในระเบียบคำสอนมาตั้งแต่เด็ก (จารุวรรณ พานทอง .2536:76, สมนึก แกะระหัน. 2541) ซึ่งทำให้นักเรียนหญิงรู้สึกว่าได้ถึงความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ ความเอาใจใส่จากบิดาและมารดา และสมาชิกในครอบครัว จึงทำให้เกิดความไว้วางใจ ความรักความผูกพันกับบิดามารดาและสมาชิกในครอบครัวส่งผลให้มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีด้วย

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

นักเรียนหญิงมีสัมพันธภาพในครอบครัว ในทางด้านการแสดงออกถึงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกับนักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเนื่องจากนักเรียนหญิงซึ่งมีลักษณะสุภาพอ่อนโยน และว่านอนสอนง่ายอยู่ในระเบียบคำสอนของครอบครัว จึงทำให้เป็นที่รักของครอบครัวทำให้บิดามารดา และสมาชิกในครอบครัวให้ความใกล้ชิดสนิทสนม ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้ความรักความอบอุ่น (สุดา สงเดช.2546:114) นักเรียนหญิงจะรู้สึกว่าได้ได้รับความรักจากบิดามารดามาก จึงทำให้เกิดมีความผูกพันกับบิดามารดามากกว่าบุคคลอื่นๆ (นงลักษณ์ ปรีชาดิเรก .2546:19;อ้างอิงจาก ปฐุม กลิ่นดอกไม้.2525) สอดคล้องกับจอห์นสัน (Johnson.2003: 1) ที่พบว่าเด็กที่มีครอบครัวที่ทำตามบทบาทหน้าที่ได้ดีก็จะมี ความผูกพันกันเป็นอย่างดีในครอบครัว และถ้าครอบครัวอยู่ร่วมกันและมีการปรับตัวได้ดี

นักเรียนหญิงมีสัมพันธภาพในครอบครัว ด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน แตกต่างกับนักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเพราะนักเรียนหญิงมีความผูกพัน รักใคร่สนิทสนมกับครอบครัวมากกว่านักเรียนชาย จึงทำให้นักเรียนหญิงมีความยินดีและสมัครใจที่ร่วมทำกิจกรรมในวันหยุดกับครอบครัว เช่น การปลูกต้นไม้ การไปท่องเที่ยว เป็นต้น (สุจิต สุวรรณชื่น. 2539:92)

และการเข้าร่วมทำกิจกรรมเหล่านี้ ทั้งยังช่วยให้นักเรียนหญิงมีโอกาสในการจะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบิดามารดาได้อย่างเปิดเผยและสบายใจสอดคล้องกับ นางลักษณ ปรีชาดิเรก (2546: 64 -65) ที่ได้พบว่า มารดาที่อยู่ในครอบครัวและสมาชิกทุกคนทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในวันหยุดมีค่าเฉลี่ยการปรึกษาพูดคุยกับบุตรอยู่ในระดับสูงสุด และทำให้มารดาได้รับรู้และให้คำปรึกษาพูดคุยกับบุตรได้เป็นอย่างดีและมากกว่ามารดาที่อยู่ในครอบครัวที่ต่างคนต่างทำกิจกรรมในวันหยุด หรือกับครอบครัวที่ไม่มีวันหยุดหรือทำงานทุกวัน ซึ่งมีผลทำให้สัมพันธภาพในครอบครัวดีและแน่นแฟ้นมากขึ้น

2. จากผลการศึกษาค้นคว้านี้ได้พบว่านักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนปัญจทรัพย์ ดินแดง ที่มีระดับชั้นของปีการศึกษาที่มีสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานในข้อที่ 2 โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ($\bar{X}=3.83$) และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ($\bar{X}=3.80$) มีสัมพันธภาพในครอบครัวเหมาะสมกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ($\bar{X}=3.68$) อาจเป็นเพราะบิดามารดา ยังคงให้การอบรมเลี้ยงดูบุตร โดยเฉพาะบุตรที่เรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 แบบการเลี้ยงดูบุตรในวัยเด็ก โดยการให้ความรัก ความห่วงใย มีการดูแลเอาใจใส่ต่อกัน และเด็กได้รับความรักความอบอุ่นจากบิดามารดาและทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทุกคนในครอบครัวอยู่ด้วยกันอย่างอบอุ่น ทำให้เด็กมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี (อมราวดี ณ อุบล.2544:6) ในขณะที่นักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะเป็นช่วงที่จะเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย และมีความสับสนทางจิตใจ ซึ่งเป็นช่วงที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างบิดามารดา-บุตรไม่ดี เนื่องจากมีความขัดแย้งกับบิดามารดามากขึ้นรวมทั้งเป็นช่วงที่นักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งต่างก็มีความเครียดกับการเรียนมากขึ้น เพราะต้องสอบเพื่อเปลี่ยนระดับการศึกษาและสอบแข่งขันเข้าสู่สถาบันศึกษาของรัฐ ทำให้ต้องสนใจแต่เรื่องเรียนมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นจึงไม่ค่อยมีเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับสมาชิกในครอบครัว ซึ่งนั่นก็เพื่อพักผ่อนคลายความเครียด ทำให้เด็กมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ไม่ดี (ชนันภรณ์ ลักษณะมีพิเชษฐ.2545: 54)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว แตกต่างกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี

ระหว่างบิดามารดา บิดามารดาให้ความสนทนมน เออาใจใส่ (นงลักษณ์ ปรีชาติเรก .2546:18) และจะมีเวลาที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันกับบิดามารดา เช่นเรื่องการดูโทรทัศน์ร่วมกัน การรับประทานอาหารร่วมกัน เป็นต้น จึงทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 มีโอกาสในการพูดคุยกับบิดามารดาและสมาชิกในครอบครัว (นงลักษณ์ ปรีชาติเรก .2546:65) มากกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งอยู่ในช่วงที่จะก้าวสู่วัยรุ่นทำให้มีความสับสนและชอบแยกตัวอยู่คนเดียวและ ร่วมกับต้องให้ความสนใจกับการเรียนมากขึ้น จึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับครอบครัวจึงทำให้มีสัมพันธภาพด้านการสื่อสารกับสมาชิกในครอบครัวน้อยกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5

3. จากผลการศึกษาพบว่า นักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันก็มีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 ที่กล่าวว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะในการสุ่มตัวอย่างของผู้วิจัยได้นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างพบว่ามีนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า 1.99 มีจำนวน 2 คน (ร้อยละ 0.7) เท่านั้น จึงทำให้มีผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการศึกษาไม่พบความแตกต่างของสัมพันธภาพในครอบครัวทั้งโดยรวม และรายด้านของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งก็สอดคล้องกับ ทิพวรรณ กมลพัฒนานันท์ (2543:131) ที่ได้ศึกษาก็พบว่าปัจจัยทางครอบครัวด้านความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กุลวรรณ วิทยาวงศจุติ (2526:58-59) ที่พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีสัมพันธภาพในครอบครัวดีกว่านักเรียนวัยรุ่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และไม่เป็นไปตามผลการศึกษาของ ลลนา พรหมสุวรรณ (2547:62) ที่ได้พบว่า บรรยายาศในครอบครัวมีความสัมพันธ์ในทางบวก กับความตั้งใจเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครอบครัวที่มีบรรยายาศในครอบครัวดีต่างก็จะมี ความตั้งใจของการเรียนสูงด้วย

4. จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า นักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 ที่มีสถานภาพครอบครัวต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4 เป็นเพราะว่า สถานภาพของครอบครัว หรือลักษณะของครอบครัวมีความสำคัญต่อบุคลิกภาพ พฤติกรรม และสุขภาพจิตของเด็ก เพราะว่าเด็กจะเรียนรู้การปรับตัวจากครอบครัวและลักษณะการอยู่ร่วมกันของสมาชิกภายในครอบครัว โดยครอบครัวที่ให้ความรักความอบอุ่นแก่กัน จะเป็นครอบครัวที่มี

ความรักความเข้าใจ และถ้าบิดามารดาเป็นที่ปรึกษาของครอบครัวไม่เกิดความว่าเหว่ มีความใกล้ชิดกันระหว่างบิดามารดาและบุตร ครอบครัวลักษณะเช่นนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีสุขภาพจิตดี ปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น และสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ดี (ลักขณา สิริวัฒน์.2530: 22-23) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ยิ่งยง ยุทธศักดิ์ (2539: 132-137) ที่พบว่า พฤติกรรมของเด็กดีจะมีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์มากหรือน้อยนั้น ก็ขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ และรองลงมาก็คือ ลักษณะครอบครัวซึ่งเด็กจะมีพฤติกรรมที่ดีเป็นที่ยอมรับของสังคมนั้น ต้องมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี ส่วนเด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวที่ขาดความสมบูรณ์ซึ่งเป็นผลมาจากการตาย การหย่าร้างพ่อแม่แยกกันอยู่และสถานะอื่นๆ ที่ทำให้สูญเสียพ่อแม่ ก็จะทำให้เด็กขาดความรักและความอบอุ่น เป็นคนมีปมด้อยในตนเอง และเมื่อโตขึ้นอาจประสบปัญหาการปรับตัวและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น (สุชา จันทน์เอมและสุรางค์ จันทน์เอม.2529: 156-157) แสดงให้เห็นว่าสถานภาพครอบครัวส่งผลต่อเด็กอย่างมาก โดยเฉพาะครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ย่อมมีผลกระทบทางด้านจิตใจและพฤติกรรม ซึ่งจะส่งผลกระทบระยะยาวต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ และการปรับตัวของเด็กด้วย และยังมีแนวโน้มต่อการเสี่ยงที่จะมีปัจจัยเสี่ยงพร้อมกับมีปัญหามากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวพ่อแม่อยู่ด้วยกันอย่างปกติสุข (ชนินภรณ์ ลักษณะมีพิเชษฐ์.2545: 25)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

นักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 มีสัมพันธภาพในครอบครัวในด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่า นักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 ที่บิดาและมารดาที่อยู่ร่วมกันมีสัมพันธภาพในครอบครัว ด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวสูงกว่านักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 ที่บิดา และ/หรือ มารดาเสียชีวิต เนื่องจากบุตรที่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รักใคร่กันและบิดามารดามีเวลาให้กับบุตร เมื่อบุตรมีปัญหาก็สามารถพูดคุยปรึกษากับบิดามารดาได้อย่างสะดวกใจ (นงลักษณ์ ปรีชาดิเรก .2546:19;อ้างอิงจาก ประเวศ วสี.2539) ในทางตรงกันข้ามหากเด็กที่เติบโตมาในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งนั่นก็เป็นผลมาจากการตาย การหย่าร้าง การแยกกันอยู่และสถานะอื่นๆ ที่ทำให้สูญเสียบิดามารดา จะทำให้เด็กขาดความรัก ความอบอุ่นเป็นคนมีปมด้อยในตนเอง (ชนินภรณ์ ลักษณะมีพิเชษฐ์.2545 : 21; อ้างอิงจาก สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม. 2529)สอดคล้องกับการศึกษาของ พรณนวิภา เนื่องทวี (2539: 197) ที่พบว่า นักเรียนที่บิดามารดาอยู่

ด้วยกัน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรึกษาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบิดามากกว่านักเรียนที่บิดามารดาหย่าร้างกันหรือแยกกันอยู่

นักเรียนช่วงในชั้นที่ 2 มีสัมพันธภาพในครอบครัวในด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่า นักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 ที่บิดามารดาหย่าร้างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัว ทางด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวสูงกว่านักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่บิดา และ/หรือ มารดาเสียชีวิต เนื่องจากบุตรที่อยู่ในครอบครัวที่มีบิดามารดาหย่าร้างกัน ก็จะทำให้สถานการณ์ภายในบ้านค่อนข้างที่ตึงเครียด แต่หากบิดาหรือมารดาสามารถสรรเวลาว่างให้กับบุตรเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันในวันว่าง ซึ่งก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้บุตรสามารถพูดคุยปัญหาได้อย่างสะดวกใจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นางลักษณ ปรีชาดิเรก (2546:64)พบว่า มารดาที่ทำกิจกรรมในวันหยุดร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งก็มีค่าเฉลี่ยการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรสูงสุด และได้ทำการเมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกต่างคนต่างทำกิจกรรมในวันหยุด และมารดาที่อยู่ในครอบครัวที่สมาชิกไม่มีวันหยุดหรือทำงานทุกวัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่สมาชิกทำงานในวันหยุดร่วมกัน เช่น การปลูกต้นไม้ การไปท่องเที่ยว เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งก็จะส่งผลให้มารดาได้รับรู้ปัญหา และได้ให้คำปรึกษาดูแลกับบุตรมากกว่ามารดาอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกต่างคนต่างทำกิจกรรมในวันหยุด และส่วนมารดาที่อยู่ในครอบครัวที่สมาชิกไม่มีวันหยุดหรือทำงานทุกวัน และในขณะที่เด็กที่มีบิดา และ/หรือ มารดาที่เสียชีวิต จะมีความเครียดมากกว่าเด็กจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์จากสาเหตุอื่นๆ ซึ่งจะทำให้เด็กซึมเศร้า แยกตัว เมื่อมีปัญหาจะไม่ค่อยพูดคุย ไม่อยากบอกถึงปัญหาหรือปรึกษาผู้ใหญ่หรือผู้ปกครอง

5. จากผลการศึกษาพบว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดครอบครัวต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งก็ไม่น่าเป็นไปตามสมมุติฐานในข้อที่ 5 แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีค่าเฉลี่ยสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมสูงสุด คือ ครอบครัวขยายมีบุตรมากกว่า 4 คน ($\bar{X}=3.81$) รองลงมาคือครอบครัวเดียวกับครอบครัวเล็กมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=3.76$) อาจเป็นเพราะว่า ครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกมาก อาจมีญาติผู้ใหญ่อื่นๆ ได้อาศัยร่วมอยู่ในบ้านที่สามารถให้คำปรึกษาดูแลกับบุตรแทนบิดามารดาได้ หรืออาจเป็นไปได้ว่า ในครอบครัวที่มีสมาชิกมากเพราะมีบุตรมากทำให้บิดา

มารดาต้องทำงานหนักเพื่อหารายได้มาเลี้ยงบุตร ทำให้ไม่มีเวลาพูดคุยหรือให้คำปรึกษาแก่บุตร และหากบุตรอยู่ในวัยใกล้เคียงกันก็คงปรึกษากันเองในกลุ่มพี่น้อง(เนงลักษณ์ ปรีชาดิเรก.2546:63) ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ชนาภา เอื้อเสถียร (2544: 67) ก็ได้พบว่ามารดาจะมีเวลาในการดูแลบุตรน้อยลงหากมีสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ใหญ่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาสัมพันธภาพในครอบครัวให้ดีขึ้น

1.2 ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในการกำหนดแนวทางในการป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ที่อาจจะมีผลมาจากสัมพันธภาพในครอบครัว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

2.1 ควรมีศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กับของการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าสัมพันธภาพด้านการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2.2 ควรมีศึกษาวิจัยสัมพันธภาพในครอบครัวของครอบครัวที่บิดา และ/หรือ มารดาเสียชีวิต เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนที่บิดามารดาหย่าร้างกันกับแตกต่างจากนักเรียนที่บิดาและ/หรือมารดาเสียชีวิต

2.3 ควรมีการศึกษาของการใช้โปรแกรมในการพัฒนาการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว เพื่อใช้ในการพัฒนาสัมพันธภาพในครอบครัวที่

บรรณานุกรม

- กมลลา แสงสีทอง.(2546). *สภาวะการณ์ของคนชราในครอบครัวไทย: กรณีศึกษาในกลุ่มคนชราในสถานสงเคราะห์บ้านบางแค. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตร์มหาบัณฑิต, (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์.)* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- กรมสุขภาพจิต. (2546). *สุขภาพจิตไทย พ.ศ. 2545-2546.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กุหลาบ รัตนสังขธรรม และคณะ.(2541). *รายงานการวิจัยเรื่องสัมพันธภาพในครอบครัวกับปัญหายาเสพติดและพฤติกรรมทางเพศของนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษาในภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต,สาขา (จิตวิทยาการแนะแนว.)* กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- กุลวรรณ วิทยาวงศรุจิ. (2526). *ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขา (จิตวิทยาการแนะแนว.)* กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุล. (2530). *ครอบครัวที่มีคุณภาพ ครอบครัวผูกพันฉันใด. ใน รายงานประจำปีของมูลนิธิเพื่อพัฒนาเด็ก.* กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เกษม ต้นติผลาชีวะ. (2540). *สุขภาพจิตในครอบครัว. ในการพัฒนาครอบครัว.* กรุงเทพมหานคร : สำนักคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ , สำนักงาน (2537). *นโยบายและแผนงานการพัฒนาครอบครัว. สำนักงานนายกรัฐมนตรี.*
- จรรยา สุวรรณทัต. (2523,กุมภาพันธ์). *ครอบครัวสัมพันธ์. คู่ปริทัศน์, 6 (2), 52-57.*
- จรรยา ทองถาวร. (2542). *มนุษย์สัมพันธ์.* กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- จรัญศักดิ์ พีรศักดิ์โสภณ. (2547). *ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางสังคมด้านอารมณ์จากครอบครัวและจากเพื่อนกับปรีชาเชิงอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- จำเนียร สดาร์เขต. (2541, มีนาคม). *ภูมิหลังทางครอบครัวสภาพปัญหาและสาเหตุของนักเรียนที่เข้ารับการปรึกษาในโครงการโรงเรียนตัวอย่างทางสุขภาพจิต. วารสารต่อต้านยาเสพติด. 2 (3),171.*

- ไฉไล ไชยเสวี. (2539). *ความสัมพันธ์ในครอบครัว การมีส่วนร่วมในสังคมความพึงพอใจในชีวิต ความวิตกกังวลในสภาพการสูงอายุ และสนับสนุนทางสังคมกับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุใน ชุมชนผู้สูงอายุในโรงพยาบาลตำรวจ. ปรินิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.*
(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ชนาภา เชื้อเสถียร. 2544. *ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยในเขต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ชีวิวัฒน์ นิเจนตร. (2526). *สภาพเชิงจิต-สังคมในโรงเรียนกับสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นในเขต กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. (พัฒนาศึกษาศาสตร์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- ดุษฎี โยเหลา, งามตา วนิทานนท์, ชัยวัฒน์ วงษ์อาษา และทัศนากดี. (2545). *ความเข้มแข็งของครอบครัว : ครอบครัวสุขภาพดี. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 8, 1-7.*
- หัตตดาว ลิ้มพะสุต. (2543). *แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูบุตร และสัมพันธ์ภาพในครอบครัว. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- ทิพวรรณ กมลพัฒนานันท์.(2543). *การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*
- ธานินทร์ ศิลปจารุ. (2548). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ.*
- นงลักษณ์ ปรีชาดิเรก. (2546). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรึกษาพูดคุยระหว่างมารดากับบุตรใน ครอบครัวไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประชากรศาสตร์). บัณฑิต วิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- นรา สมประสงค์. (2520). *ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งของวัยรุ่นกับพ่อแม่และการอบรมเลี้ยงดู ของพ่อแม่. ปรินิพนธ์ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- นราธร ศรีประสิทธิ์. (2530). *ปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของ เด็กวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา (จิตวิทยาการแนะแนว.) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.*

นวรรตน์ ศรีรัฐเพชร. (2539). *สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่-ลูกกับรูปแบบการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลของวัยรุ่น*. ปรินซ์นิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.

(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ถ่ายเอกสาร.

น้ำเพชร ลินทอง. 2541. *การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความวิตกกังวลระหว่างการอบรมเลี้ยงดู แบบเข้มงวดกวดขัน แบบมีเหตุผล และแบบปล่อยปละละเลยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี ปีการศึกษา 2541*.

ณรงค์ศักดิ์ ตะละภัก. (2529). *การพัฒนาคุณภาพชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

ปิตินพงษ์ ประเสริฐผล. 2535. *ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคาดหวังในชีวิตกับความเครียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. ปรินซ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ปิยะวดี สิงห์พันธ์. (2544). *แนวทางการป้องกันปัญหาความขัดแย้งและการเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว : ศึกษาเฉพาะกรณี ครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่น*. (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์).

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล*.

กรุงเทพมหานคร: สหมิตรออฟเซต.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. *สุขภาพจิตเบื้องต้น*. บัณฑิตการพิมพ์, กรุงเทพมหานคร: 2530.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. *เอกสารการสอนชุดวิชา พฤติกรรมวัยรุ่น หน่วยที่ 1-15*.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช : 2532.

ฝน แสงสิงแก้ว. (2543). *บทบรรณานุกรม: ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัว*.

วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 45, 1 (มกราคม-มีนาคม): 5.

พรณิธา เนืองทวี. 2539. *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุตรวัยรุ่นกับบิดา*

ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและ

มานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชรินทร์ พันธวิชัย. (2548). *ผลการใช้โปรแกรมการฝึกความฉลาดทางอารมณ์เพื่อเพิ่มสัมพันธภาพ*

ในครอบครัวของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินซ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต

(จิตวิทยาการแนะแนว). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พิมพ์ใจ ไมตรีเปรม. (2543). *การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจ*

ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต

(อาชีวศึกษาและงานยุติธรรม). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

- พัชรา พันธุ์พัฒนกุล. (2527). การเปรียบเทียบความสำนึกในบทบาทของตนและสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและจังหวัดพะเยา. ปรินซ์นิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พนม เกตุมาน. (2552). ครอบครัวไทยใจเต็มร้อย. (2552 : มกราคม). http://www.psyclin.co.th/new_page_54.htm.
- เพ็ญนภา กุลนาคดล.(2547). การศึกษาและการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวในครอบครัวของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า. ปรินซ์นิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน 2525. พิมพ์ครั้งที่ 3. อักษรเจริญทัศน์, กรุงเทพมหานคร :
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2530). จิตวิทยาเบื้องต้น. โอเดียนสโตร์, กรุงเทพมหานคร:
- ลลนา พรหมสุวรรณ. (2547). การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนกับความตั้งใจเรียนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินซ์นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการแนะแนว). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลินดา บัลลังน้อย. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การบรรลุตามขั้นพัฒนาการ และคุณภาพชีวิตของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. (จิตวิทยาพัฒนาการ). วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วาสนา ศรีมณี; และคณะ. (2517: มกราคม). ข้อสังเกตด้านสังคมและจิตวิทยาเกี่ยวกับเด็กที่เป็นโรคจิตกับพ่อแม่ที่เป็นโรคจิต. จิตวิทยาคลินิก. 5 : 9-19.
- วรรภา ลำเจียกเทศ. (2530). แนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวในทัศนะของสตรีที่สมรสแล้ว ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีที่มารับบริการจากศูนย์วิจัยการวางแผนครอบครัวโรงพยาบาลศิริราช. (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์). วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วินิรณี ทัศนะเทพ. (2542). ความสัมพันธ์ระหว่างการทำหน้าที่ของครอบครัวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- มะลิ อุดมภาพ. (2538). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปรินูญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การวัดผลการศึกษา)
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์. (2545). *สัมพันธภาพในครอบครัว. ประมวลสาระชุดวิชาจิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ยิ่งยง ยุทธศักดิ์. (2539). *พฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่มีลักษณะครอบครัวและสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน*. ปรินูญานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีทัตติมา พานิชพันธ์. (2527). *สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวรวมบทความวิทยุเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการครอบครัวและเด็กและอื่นๆ*. กรุงเทพฯ: โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีธรรม ธนะภูมิ. (2535). *พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภลักษณ์ พุทธิพงษ์ศิริ. (2544). *สุขภาพจิตและพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง*. ศึกษากรณี: โรงเรียนบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (จิตวิทยาการแนะแนว.) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศศิพิมล วัชรตนการ. (2551). *การศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเอื้ออาทรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมพร สุทัศน์ีย์. (2537). *มนุษย์สัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพงษ์ ธนัญญา. 2540. *แนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวเพื่อส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน*. ศึกษาเฉพาะกรณี: โรงเรียนปทุมคงคา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สายสุรี จุติกุล. (2540). *ความนำในการพิมพ์ครั้งที่ 1*. ใน *การพัฒนาครอบครัว*, หน้า 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ.
- เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี. (2540). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพภายในครอบครัวกับเอกลักษณ์แห่งตนของเด็กวัยรุ่น*. ปรินูญานิพนธ์ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

โสภภาพรณ เวียงเพิ่ม. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่าง อัตมโนทัศน์ เจตคติต่อบทบาททางเพศ

สัมพันธ์ภาพในครอบครัว กับบทบาททางเพศของนักเรียนวัยรุ่น ในจังหวัดหนองคาย.

วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมนึก แกะหั่น. (2541). พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัด

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคำชะอี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร.

ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมพงษ์ ธนัญญา. 2540. แนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวเพื่อส่งเสริมการศึกษา

ของนักเรียน ศึกษาเฉพาะกรณี: โรงเรียนปทุมคงคา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุพัตรา สุภาพ. (2541). ปัญหาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สุริย์พร ไชยฤกษ์. 2550. การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการมองโลกในแง่ดีของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรุงเทพมหานคร. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุกัญญา แยมยิ้ม. (2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจเรียนของนักเรียนหลักสูตร

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยสารพัดช่างสีพระยา กรุงเทพมหานคร.

ปริญญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุจิต สุวรรณชื่น. (2539). ครอบครัวในฝัน. วารสารแนะแนว 30 (ธันวาคม): 35-40.

สุชา จันทน์เอม; และสุรางค์ จันทน์เอม. (2529). จิตวิทยาวัยรุ่น. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา.

สุดา สงเดช. (2546). การศึกษาสัมพันธ์ภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู โครงสร้างครอบครัว

การเห็นคุณค่าในตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุพิศ รณชาว.(2542). ผลของการให้คำปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีของชะเทียร์ที่มีต่อการสื่อสารใน

ครอบครัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านบ่อไทย จังหวัดพชรบูรณ์.

ปริญญาณิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ:

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุมาลี วงษ์สุวรรณ. (2546). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อ

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนกุหลาบวัฒนา เขตสัมพันธวงศ์

กรุงเทพมหานคร.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุมาลี วงศ์ษา. (2550:74-75). การศึกษาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความเมตตากรุณาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การวัดผลการศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุพัชรี หนูใหญ่. (2544). ความสัมพันธ์ในครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัยของรัฐ ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุนน อมรวิวัฒน์. (2540). บทบาทครอบครัวต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรม. ใน การพัฒนาครอบครัว, หน้า 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ.

----- (2540). บทบาทของครอบครัวต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรม. ใน การพัฒนาครอบครัว, หน้า 51-61. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ.

องอาจ นัยพัฒน์. (2548). วิจัยวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ. ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

อัจฉรา สุขารมณ และอรพินทร์ ชมชู. 2530. รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับความสามารถกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับความสามารถกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปกติ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

อรดา มเหศศิริ. 2547. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารในครอบครัวและพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตอุเทนถวาย. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

อัญมณี สมตัว. (2544). การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมสั่งสอนลูกเรื่องเพศและการคบเพื่อต่างเพศ : ศึกษาเฉพาะครอบครัวของนักเรียนหญิงในโรงเรียนบางละมุง จังหวัดชลบุรี. (การจัดการโครงการสวัสดิการสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

อมราวดี ณ อุบล. (2544). สุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2540). *ครอบครัวบำบัด:ทางเลือกใหม่ในการแก้ไขปัญหของเด็ก*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2544). *จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว*. กรุงเทพฯ : ชันด้านการพิมพ์.
- Anderson,S.A.; & W.M.Fleming.(1987). Late Adolescent Identify Formation : Individuation From The Family of Orijin, *Adolescence*. Xxi (84) :785-796.
- Bloom, Benjamin S. (1982). *Human Characteristics & School Learning*. 2nd ed. New York : McGraw-Hill Book company.
- Epstein, N.B., Bishop, D.S. (1978). The McMaster Model of Family Functioning. *Journal of Marriage and Family Counseling*. 4 :19-31.
- Epstein, N.B ; Baldwin, L.M.; & Bishop, D.S. (1983). The McMaster Family Assessment Device. *Journal of Marital and Family Therapy*. 9 :171-180.
- Family; & Children's Service. (2003). *Family Strengths Toolkit*. Minnesota : Thomson West.
- Fisher,M. (1987). *Toward understanding children*. Toronto: Little Brown.
- Fleming, C.M. (1957). *Adolescence*. Routledge and Kegan Poul ed. : London.
- Friedman. (1986). *Family Nursing : Theory and Assessment*. 2 ed. Newyork: Appleton-Century-Crofts.
- Goldenberg, H. &Goldenberg, I (1996). *Family Therapy*. (4th ed) ,Pacific Grove, California : Brooks/Cole Publishing Company.
- Hurlock, E.B. (1964). *Child Development*. New York: McGraw – Hill.
- , E.B. (1973). *Adolescent development*. Tokyo: Mc Graw-Hill, Kogakuska.
- Johnson, David W. (2003). *Reaching out: Interpersonal effectiveness and self-actualization*. Boston: Pearson Education.
- Jongsma, Arthur E.,Jr.; & Peterson, L. Mark. (1995). *The Complete Psychotherapy Treatment Planner*.USA: John Wiley & Sons, Inc.
- Kohn, Melvin L. (1963 : October - December). Socail Class and Parent – Child Relationship: An Interpretation, *Child Development Abstracts and Bibliography*. 38 :19.
- Moos, Rudolf H; & Moos Bernice S. (1986). *Family Environment Scale*. California : Consulting Psychologists Press, INC.
- Mussen, P. H., Conger, J. J., and Kagan J. 1969. *Child development and personality*. New York: Harper and Row.

- Orr, Kelly Kent. (1978: August). The Relationship of Perceived Family Interpersonal Compatibility to Adolescent Adjustment. *Dissertation Abstracts International – B*. 40:1907.
- Silberberg, C.C. (1977). An Investigation of Family Intration Patterns : Similarition and Differences Among Families With Adolescents, Desingeted Normal, Emotional Disturbed or Druge Abusing,” *Dissertation Abstracts International-B*. 10(37) : 5335.
- Skinner,H.A.,Steinhauer P.D., Santa-Barbara J.(1995). *Family Assessment Measure-III* Canada. Multi-Health System Inc.
- Peterson, Rick. (1999). *Families first-keys to successful family functioning*. Retrieved October 14, 2004, from <http://www.ext.vt.edu/pubs/family/350-092/350-092.pdf>.
- , R. (1999) .*Families First-Keys to Successful Functioning*. Virginia: Cooperative Extension, Virginia State University.
- United Way of Central New Mexico. (2003). *Strengthening Families*. Retrieved November 16, 2005, From http://www.uwcnm.org/information/family_overview.htm# Building% 20Family% 20Stren Gths.

แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว จำนวน 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น

ตอนที่ 2 แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว

ตัวอย่างแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่เห็นว่าตรงกับ
ความคิดเห็น ความรู้สึก หรือการกระทำที่แท้จริงของนักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น เป็นแบบสอบถามที่ถามข้อมูลปัจจัยด้านส่วนตัวและปัจจัยด้านครอบครัว
ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1. ชื่อ..... นามสกุล
2. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
3. ชั้นประถมศึกษาปีที่ ☐ ป.4 ☐ ป.5 ☐ ป.6
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (เกรดเฉลี่ยสะสม ณ ปัจจุบัน)
☐ 0.00-1.99 ☐ 2.00-2.99 ☐ 3.00-4.00
5. สถานภาพครอบครัว
☐ บิดามารดาอยู่ร่วมกัน ☐ บิดามารดาแยกทางหรือหย่าร้างกัน
☐ บิดามารดาคนใดคนหนึ่งเสียชีวิตหรือบิดามารดาเสียชีวิตทั้งคู่
6. ขนาดของครอบครัว
☐ ครอบครัวมีบุตรคนเดียว
☐ ครอบครัวมีบุตร 2-3 คน
☐ ครอบครัวมีบุตรตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบวัดสัมพันธภาพของคนในครอบครัว

ข้อ	ข้อความถาม	ระดับการปฏิบัติ			
		จริง ที่สุด	จริง	ไม่ จริง	ไม่จริงเลย
1	ทุกคนในครอบครัวของฉันมีงานบ้านที่ต้องรับผิดชอบ				
2	ฉันทำตามหน้าที่ที่ฉันรับผิดชอบในครอบครัว				
3	ครอบครัวของฉันแบ่งหน้าที่กันตามความเหมาะสม				
4	ครอบครัวของฉัน ตกลงว่า ใครควรจะรับผิดชอบงานอะไรในบ้าน				
5	ไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัวคนใด ฉันก็ไม่ไว้วางใจให้เขา รับผิดชอบทำงานบ้าน				
6	ฉันพอใจที่จะทำงานบ้านตามที่ได้รับมอบหมาย				
7	ครอบครัวของฉันปรึกษาคูณกันเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายใน บ้าน				
8	เวลาอยู่ในบ้าน ทุกคนในครอบครัวฉันจะอาสาช่วยกัน ทำงานบ้าน				
9	ทุกคนในครอบครัวของฉันต่างรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมาย				
10	สมาชิกในครอบครัวของฉันพูดคุยกันอย่างชัดเจน เปิดเผยตรงไป ตรงมาไม่อ้อมค้อม				
11	เพียงคนในครอบครัวแสดงท่าทางออกมา ฉันสามารถ บอกความรู้สึกของคนนั้นได้				
12	ฉันสามารถระบายความไม่สบายใจให้คนในครอบครัว ฟังได้ตามความเป็นจริง				
13	เมื่อคนในครอบครัวของฉัน ต้องการพูดคุยปรึกษาหารือ กับฉัน ฉันก็ยินดี				
14	ไม่ว่าสิ่งที่ฉันพูดจะชัดเจนหรือไม่ คนในครอบครัวของฉัน จะเข้าใจความหมายในสิ่งที่ฉันพูดเสมอ				
15	ฉันคิดอะไรรู้สึกอย่างไร กับคนในครอบครัว ฉันก็สามารถ				

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		จริง ที่สุด	จริง	ไม่ จริง	ไม่จริงเลย
	บอกให้เขาทราบ				
16	ฉันสามารถบอกให้คนในครอบครัวรู้ว่า ฉันไม่สบายใจเรื่องอะไร				
17	ในครอบครัวของฉัน ฉันมีอิสระที่จะทำอะไรก็ได้ตามที่ฉันคิดและคนในครอบครัวของฉันก็พร้อมจะรับฟัง				
18	ถ้าฉันไม่พอใจใครในครอบครัว ฉันก็จะบอกให้เขาทราบ				
19	ฉันให้ความสนใจ เอาใจใส่กับทุกคนในครอบครัว				
20	เวลาที่มีเรื่องอะไรเกิดขึ้นกับคนในครอบครัว ฉันจะแสดงความรู้สึกห่วงใยเขา				
21	คนในครอบครัวของฉัน ต่างคนต่างเอาใจใส่ดูแลกันและกัน				
22	ทุกคนในครอบครัวของฉันใกล้ชิดสนิทสนมกัน				
23	เวลาฉันอยู่ในบ้าน ไม่ค่อยมีใครสนใจฉัน				
24	ฉันรักทุกคนในครอบครัว				
25	บางครั้งคนในครอบครัวของฉัน ก็พูดไม่ดีกับฉัน ทำให้ฉันรู้สึกเสียใจ				
26	ฉันไว้วางใจทุกคนในครอบครัว				
27	ไม่ว่าฉันจะมีงานยุ่งสักเพียงใด ฉันจะพยายามหาเวลาดูแลสมาชิกในครอบครัวของฉัน				
28	ถ้าใครบางคนในครอบครัว หמדกำลังใจ ฉันก็จะคอยให้กำลังใจเขา				
29	สมาชิกในครอบครัวของฉันต่างเข้าใจซึ่งกันและกัน				
30	เมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่นฉันคิดว่าครอบครัวของฉันมีความสุข				
31	ทุกคนในครอบครัวของฉันต่างช่วยเหลือกันและกัน				
32	เวลาฉันขอให้คนในครอบครัวทำอะไรให้ เขาก็ยินดีทำให้ด้วยความเต็มใจ				
33	ฉันสามารถฟังพาดคนในครอบครัวได้เวลาประสบปัญหา				

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		จริง ที่สุด	จริง	ไม่ จริง	ไม่จริงเลย
	ในชีวิต				
34	เมื่อฉันหมดกำลังใจ ทำอะไรไม่ถูก คนในครอบครัวของ ฉันจะให้กำลังใจให้ฉันสู้ต่อไป				
35	คนในครอบครัวของฉันมีน้ำใจให้กันละกัน				
36	เวลาที่มีใครในครอบครัวประสบปัญหา ทุกคนใน ครอบครัวของเรา สามารถพึ่งพาอาศัยกันได้				
37	การตกลงเรื่องต่างๆ ในครอบครัวเป็นไปได้ง่าย เพราะคน ในครอบครัวของฉันจะให้กำลังใจให้ฉันสู้ต่อไป				
38	ฉันเชื่อว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่คนในครอบครัวของฉันทำเป็น สิ่งสำคัญ และฉันพร้อมที่จะให้สนับสนุนในทุกเรื่อง				
39	คนในครอบครัวของฉันต่างช่วยกันตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับครอบครัว				
40	คนในครอบครัวของฉันต่างสนับสนุนให้แต่ละคน พยายามรักษาสิทธิของตนเอง				
41	ทุกคนในครอบครัวของฉัน พร้อมที่จะให้การสนับสนุนใน งานที่ฉันทำ				
42	ครอบครัวของฉันช่วยกันหาวิธีต่างๆ ในการแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นในครอบครัว				
43	เมื่อมีบางสิ่งบางอย่างขัดแย้งกันในครอบครัวทุกคนใน ครอบครัวจะพยายามหาทางพูดคุยกัน				
44	เวลามีปัญหา คนในครอบครัวของฉันจะช่วยกัน แก้ปัญหา				
45	เมื่อมีปัญหาในครอบครัว ฉันจะให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่คนใน ครอบครัว ช่วยแก้ไขปัญหา				
46	ไม่ว่าปัญหาใน ครอบครัวจะใหญ่ หรือ เล็ก ทุกคนใน ครอบครัวจะแก้ปัญหาร่วมกัน				
47	เวลาเกิดปัญหา คนในครอบครัวของฉันทุกคนสามารถ				

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		จริง ที่สุด	จริง	ไม่ จริง	ไม่จริงเลย
	แก้ปัญหาที่ทำให้ไม่สบายใจที่มีต่อกันได้				
48	เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว ฉันและคนในครอบครัว จะร่วมกันวางแผน ก่อนลงมือแก้ปัญหา				
49	ฉันและทุกคนในครอบครัว จะไปวัด โบสถ์หรือมัสยิด ด้วยกันเสมอ				
50	สมาชิกในครอบครัวของฉัน ชอบดูโทรทัศน์หรือฟังวิทยุ ด้วยกัน				
51	แม้ว่าสมาชิกในครอบครัวของฉันจะใช้เวลาอยู่ร่วมกันที่ บ้าน แต่ส่วนใหญ่ต่างคนต่างอยู่				
52	การไปท่องเที่ยวกับสมาชิกในครอบครัวในวันหยุด ทำให้ ฉันและทุกคนในครอบครัวรักใคร่กันมากขึ้น				
53	ในครอบครัวของฉันมักจะไปซื้อของกินของใช้ต่างๆ ด้วยกัน				
54	พอถึงวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ ฉันและสมาชิก ครอบครัวจะมาร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ				
55	พอถึงวันหยุด และ ฉันต้องอยู่บ้าน ฉันจะรู้สึกหงุดหงิด				
56	หลังเลิกเรียน หรือ เลิกทำงาน ทุกคนในครอบครัวมักไป ออกกำลังกายด้วยกัน				
57	สมาชิกในครอบครัวของฉันมักจะออกไปพักผ่อนหย่อน ใจนอกบ้านด้วยกัน				
58	ทุกคนในครอบครัวของฉันต้องทำตามกฎเกณฑ์ที่ตกลง กันได้				
59	ฉันและทุกคนในครอบครัวช่วยกันกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ในบ้าน				
60	กฎเกณฑ์ ข้อตกลงต่างๆของครอบครัวของฉันสามารถ ยืดหยุ่นได้				
61	ในครอบครัวของฉัน ไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัวใคร				

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ			
		จริง ที่สุด	จริง	ไม่ จริง	ไม่จริงเลย
	อยากทำอะไรก็ทำ				
62	กฎระเบียบในครอบครัวของฉัน บางอย่างไม่ค่อย สมเหตุสมผลทำให้ไม่มีใครอยากปฏิบัติตาม				
63	ในครอบครัวของฉัน มีการตัดสินลงโทษกันตามที่ตกลง กันไว้				
64	ครอบครัวของฉันห้ามทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน				
65	หากทำสิ่งใดผิดกฎระเบียบของครอบครัวฉันรู้ได้อย่าง แน่นอนว่าฉันจะได้รับการลงโทษอย่างไร				

ประวัติย่อของผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อของผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นายสมิธ วุฒิสวัสดิ์
วันเดือนปีเกิด	12 มิถุนายน 2502
สถานที่เกิด	114 ม.3 ต.ในเมือง อ.เมือง จ.กาญจนบุรี 45140
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	15 ซอยวิภาวดีรังสิต 16/23 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10900
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครูแนะแนวและให้คำปรึกษา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	212 โรงเรียนปัญญার্থย์ดิน แขวงดินแดง เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10900
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2510	ประถมศึกษา จากโรงเรียนทวีธาภิเศก
พ.ศ.2516	มัธยมศึกษา จากโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน
พ.ศ.2538	ปริญญาตรี ศิลปศาสตรศึกษา (ภาษาอังกฤษ) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ.2552	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการแนะแนว) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ